

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ & ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ»

Η Άνοδος και Πτώση του Ισλαμικού Κράτους: Στρατηγική Ανάλυση

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Παύλος Ανδρικόπουλος

Αθήνα, 2018

Τριμελής Επιτροπή

Χαράλαμπος Παπασωτηρίου, Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου (Επιβλέπων)

Κωνσταντίνος Υφαντής, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Κωνσταντίνος Κολιόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Παντείου Πανεπιστημίου

Copyright © Παύλος Ανδρικόπουλος, 2018

All rights reserved. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας διπλωματικής εργασίας εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της διπλωματικής εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τον συγγραφέα.

Η έγκριση της διπλωματικής εργασίας από το Πάντειον Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών δεν δηλώνει αποδοχή των γνώμων του συγγραφέα.

*Η παρούσα διπλωματική εργασία αφιερώνεται
στη σύζυγό μου Ηλιάνα Παπαχριστοδούλου και στον υιό μου Αλέξανδρο,
για την ηθική στήριξη, τη συμπαράσταση και τη συνεχή τους ενθάρρυνση,
στις προσπάθειές μου και την ακλόνητη πίστη μου στη «διά βίου εκπαίδευση».*

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά και τους τρεις επιβλέποντες καθηγητές της διπλωματικής μου εργασίας, οι οποίοι με τη διδασκαλία τους, αποτέλεσαν το, κατά Clausewitz, «Κέντρο Βάρους» της προσπάθειάς μου. Επιπρόσθετα, θα ήθελα να εκφράσω το αίσθημα υποχρέωσης και ευγνωμοσύνης έναντι των Ενόπλων Δυνάμεων της Χώρας μας, στις οποίες έχω την τιμή να υπηρετώ, καθώς μου παρείχαν τη δυνατότητα να διευρύνω τους ακαδημαϊκούς μου ορίζοντες, μέσω της συμμετοχής μου στο συγκεκριμένο μεταπτυχιακό πρόγραμμα σπουδών.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Εισαγωγή	1
Γενικά	1
Σκοπός	1
Προϋποθέσεις	2
Κεφάλαιο Πρώτο	3
Δημιουργία του Ισλαμικού Κράτους.....	3
Ιστορική Αναδρομή (Περίοδος 1999-2006)	3
Ιστορική Αναδρομή (Περίοδος 2006-2010)	5
Γενικές Διαπιστώσεις και Στρατηγική Ανάλυση για την 1η Περίοδο του Ισλαμικού Κράτους	9
Σχέση Ισλαμικού Κράτους – Ισλαμικού Δόγματος και Θρησκείας	11
Κεφάλαιο Δεύτερο.....	16
Στρατηγική Ανάλυση του Νέου Ισλαμικού Κράτους	16
Νέα Ηγεσία του Ισλαμικού Κράτους	16
Διάγνωση του Διεθνούς Περιβάλλοντος	17
Πολιτικοί Σκοποί Υψηλής Στρατηγικής.....	19
Μέσα επίτευξης της Υψηλής Στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους (Συντελεστές Ισχύος)	20
Διπλωματία.	20
Οικονομία.	24
Στρατιωτική Ισχύς.	26
Τρόπος Χρησιμοποίησης των Συντελεστών Ισχύος	29
Στρατιωτική Στρατηγική	37
Αξιολόγηση Υψηλής Στρατηγικής	42
Καταλληλότητα.	42
Εσωτερική Συνοχή.	45
Αποδοτικότητα.	47
Συσχέτιση Πηγών Ισχύος και Στόχων.	49
Αντοχή σε Σφάλματα.....	50
Κεφάλαιο Τρίτο.....	53
Στρατηγική Αντιμετώπισης του Ισλαμικού Κράτους	53
Γενικά	53
Μετεξέλιξη της Απειλής.....	55

Στρατηγικοί Δρώντες που Επηρεάζουν το Θέατρο Επιχειρήσεων.....	57
Στρατηγικές Αντιμετώπισης της Απειλής	60
Συμπεράσματα	69
Επιπτώσεις από τη Δράση του ISIS	69
Γενικές Διαπιστώσεις – Εναλλακτικές Στρατηγικές	70
Τρέχουσα Απειλή	76
Προτάσεις	78
Αντί Επιλόγου.....	80
Παράρτημα «Α»	A-1
Ιστορικό Επέκτασης και Χαρτογραφικά Βοηθήματα Δράσης του ISIS.....	A-1
Παράρτημα «Β»	B-1
Στρατηγικό Σχέδιο ISIS	B-1
Παράρτημα «Γ»	Γ-1
Ανάλυση Κέντρου Βάρους ISIS	Γ-1
Παράρτημα «Δ»	Δ-1
Χρονολόγιο Δράσης ISIS	Δ-1
Παράρτημα «Ε»	E-1
Βιβλιογραφία	E-1

Περίληψη

Το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας (ISIS) απασχόλησε σημαντικά τη διεθνή κοινότητα, ιδιαίτερα την περίοδο μετά το 2014, αφού με την εδαφική του επέκταση ανέτρεπε το υπάρχων status quo και επαναδιαμόρφωνε το χάρτη της περιοχής, αποσταθεροποιώντας περαιτέρω τα ήδη «ευάλωτα» κυρίαρχα κράτη που ευρίσκονταν στην ζώνη επιχειρήσεων και επιρροής του. Ταυτόχρονα όμως, η στελέχωσή του από άτομα του δυτικού κόσμου, προερχόμενα από τελείως διαφορετικές κοινωνικές οντότητες και κουλτούρες, αναστάτωσε τη Δύση καθώς δημιουργούσε διαύλους μεταφοράς της τρομοκρατίας στο εσωτερικό της.

Το ISIS βρήκε το απαραίτητο στρατηγικό βάθος για τη λειτουργική και επιχειρησιακή του δράση μέσα από την αστάθεια των κυβερνήσεων του Ιράκ και της Συρίας. Η αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων από το Ιράκ το 2011 και ο τρόπος διακυβέρνησης του ιρακινού κράτους υπό τον τότε Πρωθυπουργό Νουρί αλ Μαλίκι συσπείρωσε τους σουνίτες εναντίον του. Την ίδια περίοδο, η συριακή κρίση που έλαβε τη μορφή ένοπλης εμφύλιας σύγκρουσης είχε το αυτό αποτέλεσμα έναντι της κυβέρνησης του Μπασάρ αλ Άσαντ. Είναι χαρακτηριστικό ωστόσο ότι και στις δύο περιπτώσεις, το ISIS εμφανίστηκε ως η βέλτιστη λύση για την ανατροπή των προαναφερθέντων κυβερνήσεων.

Το ISIS, προκειμένου να εξασφαλίσει την απαραίτητη εσωτερική νομιμοποίηση, ενσωμάτωσε την προφητεία της αποκάλυψης στις δύο στρατηγικές του προτεραιότητες ήτοι στην κήρυξη του χαλιφάτου και στην επίθεση εναντίον των σεκταριστικών αντιπάλων του και ειδικότερα εναντίον των σιιτών. Η οργάνωση, συνδυάζοντας τακτικές τρομοκρατικών ομάδων, τακτικών στρατευμάτων, θρησκευτικής λατρείας, τεχνολογικής οξυδέρκειας και γραφειοκρατικών δομών, κατάφερε, μετά από διάφορες μεταπτώσεις, να επανακηρύξει το χαλιφάτο. Ταυτόχρονα, δημιούργησε μία κρατική οντότητα με σκοπό την διαφοροποίησή του από παρόμοιες δομές και οργανώσεις όπως αυτής της Αλ Κάιντα.

Η μαχητική ισχύς του ISIS πήγαζε από τον αριθμό και την ποιότητα των στρατευμάτων του, από το υψηλής τεχνολογίας στρατιωτικό υλικό που διέθετε αναφορικά με τους τοπικούς αντιπάλους του και από το επιθετικό πνεύμα της οργάνωσης. Συνδυάζοντας αρκετά χαρακτηριστικά των «υβριδικών» επιχειρήσεων και των σταδίων του ανταρτοπολέμου, όπως είχαν διατυπωθεί από τον Μάο, επικράτησε

εναντίον πλήθους συμβατικών και μη, στρατιωτικών δυνάμεων και εξασφάλισε την κυριαρχία του σε περιοχές στρατηγικής σημασίας.

Η απότομη αυτή επιθετική δράση του ISIS το έφερε αντιμέτωπο με ένα ευρύ φάσμα αντιπάλων. Από το 2015 άρχισε να χάνει έδαφος καθώς αντιμετώπιζε όλο και περισσότερο την αποτελεσματική αντίσταση των τοπικών κυβερνητικών δυνάμεων και λοιπών, εχθρικά προσκείμενων προς αυτό, μη κρατικών ένοπλων ομάδων που υποστηρίζονταν από τις Ηνωμένες Πολιτείες και άλλους εξωτερικούς δρώντες, με σημαντικότερο τον Παγκόσμιο Συνασπισμό για την καταπολέμηση του DAESH, που αποτέλεσε την έστω και αργοπορημένη, αντίδραση της διεθνούς κοινότητας. Σήμερα, κατέχοντας ένα μικρό ποσοστό από τα εδάφη που αρχικά κατέκτησε διαφαίνεται ότι ευρίσκεται στο τέλος της ύπαρξής του. Ωστόσο, η μη εξάλειψη των αιτών που διευκόλυναν την ανάδειξή του, είναι πιθανόν να οδηγήσουν στη μετεξέλιξή του σε μία νέα απειλή για την παγκόσμια ασφάλεια και σταθερότητα.

Λέξεις-κλειδιά: Ισλαμιστική Τρομοκρατία, Ισλαμικό Κράτος, ISIS, Ανταρτοπόλεμος, Ριζοσπαστικοποίηση

"The Rise and Fall of the Islamic State: Strategic Analysis"

Pavlos Andrikopoulos

Summary

The Islamic State of Iraq and Syria (ISIS) created a great security concern in the international community, especially in the period after 2014, due to the fact that its territorial expansion changed the existing *status quo* and reconfigured the regional map, further destabilizing the “fragile” sovereign states located in its area of operations and influence. Simultaneously, the integration of foreign fighters in the organization, coming from totally different social entities and cultures, shocked western governments as it created channels for transnational terrorism.

ISIS found the necessary strategic depth for its own functional and operational activities, inside the destabilization of Iraqi and Syrian governments. The withdrawal of the U.S. Forces from Iraq in 2011 and the methods adopted by the Prime Minister Nouri al- Maliki, united all Sunnis against him. At the same period, the Syrian crisis which swiftly transformed in a civil armed conflict had the same outcome against the governance of President Bashar al-Assad. In both cases, it is characteristic that ISIS appeared as the optimal solution for the overthrowing of the legitimate governments.

ISIS, in order to ensure the necessary internal legitimacy, integrated the Apocalypse prophecy into its two centric strategic priorities namely the declaration of the Caliphate and the attack against its sectarian opponents and especially against Shias. The organization, combining terrorist groups’ methods, tactical army doctrine, religious worship, technological insight and bureaucratic structures, managed after numerous transitions, to newly declare the Caliphate. Simultaneously, it created a state entity aiming to differentiate its existence with previous organizations and structures such as Al-Qaeda.

The fighting power of ISIS was emanated from the quantity and quality of its own troops, from the sophisticated weaponry that was at its disposal, relatively with its local opponents and from the aggressive spirit of the organization. Combining many characteristics of modern “hybrid” and “guerrilla” warfare, as formulated by Mao, Islamic State managed to prevail against numerous conventional, militia and other military forces and ensure its dominance in high strategic value territories.

This sudden aggressive activity, brought ISIS against a wide spectrum of opponents. Starting from 2015, it faced a territorial shrinkage due to the combined

effort of local governmental forces, regional state and non-state actors supported by US as well as that of the Global Coalition to Counter DAESH, the formal response of the international community. Nowadays, Islamic State, possessing only a small portion of the territory conquered up to 2014, it seems that it is nearly at the end of its existence. Nevertheless, if the international community fail to address and eliminate the root causes that facilitated the creation of an organization like ISIS, this failure will probably drive the transformation of ISIS, in a new threat to the global security and stability.

Keywords: Islamistic Terrorism, Islamic State, ISIS, Guerrilla Warfare, Radicalization

Εισαγωγή

Γενικά

Η ίδρυση του Ισλαμικού Κράτους το 2006 στο Ιράκ, αποτέλεσε το ορόσημο εμφάνισης μιας οργάνωσης «υβριδικού» χαρακτήρα που συνδύαζε τακτικές τρομοκρατικών ομάδων, τακτικών στρατευμάτων, θρησκευτικής λατρείας, τεχνολογικής οξυδέρκειας και γραφειοκρατικών δομών, ικανών να υποστηρίξουν τη λειτουργία μιας νέας κρατικής οντότητας. Κέντρο βάρους της οργάνωσης αποτέλεσε η ανάγκη εδαφικής επέκτασης και κυριαρχίας με τελική επιθυμητή κατάσταση την επανίδρυση, σύμφωνα με τις προφητείες, του ισλαμικού χαλιφάτου.

Η οργάνωση πέρασε από διάφορες φάσεις και ονομασίες, έφθασε στην ακμή της το καλοκαίρι του 2014 με την κατάληψη της Μοσούλης και έκτοτε βιώνει μία συνεχή συρρίκνωση τόσο εδαφική όσο και μαχητική. Η στάση και οι ενέργειες των Μεγάλων δυνάμεων καθώς και των περιφερειακών και τοπικών δρώντων, παρά την καθυστερημένη και μη ορθά οργανωμένη αντίδραση, απέφερε την αναχαίτιση του Ισλαμικού Κράτους και την πλέον διαχειρίσιμη κατάσταση του προβλήματος.

Η δυναμική όμως που έχει αποδείξει το Ισλαμικό Κράτος, από τα πρώτα ίχνη της εμφάνισής του μέχρι σήμερα δεν αφήνει περιθώρια εφησυχασμού. Η πιθανότητα μετεξέλιξής του, μετά τη στρατιωτική του ήττα σε κάτι διαφορετικό, εκμεταλλεζόμενο τη γενική αστάθεια της ευρύτερης περιοχής της Μέσης Ανατολής και της βορείου Αφρικής είναι υπαρκτή. Η στάση που θα τηρήσουν οι Μεγάλες Δυνάμεις θα συντελέσει στην επίλυση ή στη διάχυση του προβλήματος σε άλλες περιοχές.¹ Τέλος ιδιαίτερα ανησυχητική ήταν η συμμετοχή στην οργάνωση μαχητών προερχομένων από κράτη της Δύσης· η κοινωνική επανένταξή τους στις περιοχές από τις οποίες προήλθαν, δεν εξασφαλίζει από τον κίνδυνο μεταφοράς τρομοκρατών «εν υπνώσει» στην καρδιά του δυτικού κόσμου.

Σκοπός

Η παρούσα διπλωματική εργασία αποσκοπεί στην ανάλυση της υψηλής και στρατιωτικής στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους ούτως ώστε να εντοπισθούν:

α. Ποιες από τις πηγές ισχύος του αποτέλεσαν τις κρίσιμες δυνατότητές του, που του επέτρεψαν στο να μεταλλαχθεί από μία τρομοκρατική τοπική οργάνωση

¹ Για το σκοπό και την έκταση της άσκησης βίας για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας βλ. Ήφαιστος, Παναγιώτης, *Ο Πόλεμος και τα Αίτιά του, Τα πολλά πρόσωπα του ηγεμονισμού και της τρομοκρατίας*, Αθήνα, Ποιότητα, 2007, σσ.385-387.

σε μία πολιτική οντότητα που επεκτάθηκε σε μεγάλο μέρος του Ιράκ και της Συρίας καθώς και σε λοιπές περιοχές του αραβικού κόσμου.

β. Ποια στοιχεία της στρατηγικής του αποτέλεσαν τις κρίσιμες τρωτότητές του που οδήγησαν τελικά στην ταχεία απώλεια της εδαφικής του κυριαρχίας και στη μη επίτευξη των αντικειμενικών στόχων της υψηλής του στρατηγικής.

γ. Τα χαρακτηριστικά εκείνα τα οποία είναι δύσκολο να εξουδετερωθούν ολοκληρωτικά, τα οποία ενδεχομένως και μετά την πλήρη εξαφάνιση του Ισλαμικού Κράτους, να αποτελέσουν τον πυρήνα μετεξέλιξής του σε μία άλλου είδους απειλή.

Η κατανόηση των παραπάνω θα συντελέσει στον εντοπισμό των «δυσλειτουργιών» εκείνων του διεθνούς συστήματος, που δημιούργησαν το στρατηγικό και επιχειρησιακό χώρο εντός του οποίου επεκτάθηκε το Ισλαμικό Κράτος, με απώτερο στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων και αντίστοιχων προτάσεων για την ολιστική προσέγγιση μιας αποτελεσματικής στρατηγικής αντιμετώπισης της συγκεκριμένης περιφερειακής απειλής.

Προϋποθέσεις

Στην παρούσα διπλωματική εργασία έχουν τεθεί οι κάτωθι προϋποθέσεις:

α. Η στρατηγική ανάλυση θα επικεντρωθεί στη δράση του Ισλαμικού Κράτους από το 2010 και εκείθεν. Ωστόσο κρίθηκε σκόπιμη μία αναδρομή και σύντομη στρατηγική ανάλυση της προγενέστερης περιόδου προκειμένου να εντοπισθούν τα δυναμικά χαρακτηριστικά της οργάνωσης που οδήγησαν στη μετεξέλιξή της.²

β. Η ανάλυση θα περιορισθεί στη δράση του Ισλαμικού Κράτους στο Ιράκ και τη Συρία καθόσον εκτιμήθηκε από τον συντάξα ότι το κέντρο βάρους της στρατηγικής του αποτέλεσε η εδαφική επέκταση της οργάνωσης στα δύο αυτά κράτη.

γ. Η στρατηγική ανάλυση καλύπτει χρονικά τα γεγονότα μέχρι το Δεκέμβριο 2018.

δ. Το Ισλαμικό Κράτος αντιμετωπίζεται στη μελέτη ως Κρατικός δρών, με όλους τους συντελεστές ισχύος μιας αντίστοιχης πολιτικής οντότητας.

² Όπως περιγράφεται στο Κεφάλαιο Πρώτο της παρούσας.

Κεφάλαιο Πρώτο

Δημιουργία του Ισλαμικού Κράτους

Ιστορική Αναδρομή (Περίοδος 1999-2006)

Το 1999 ο **Αμπού Μουσάμπ αλ Ζαρκάουι**, Ιορδανικής καταγωγής, κατέφυγε στην πόλη Κανταχάρ του Αφγανιστάν αιτούμενος ακρόαση από τα ηγετικά στελέχη της Αλ Κάιντα με σκοπό την είσοδό του στην οργάνωση. Την περίοδο εκείνη στην κορυφή της ηγεσίας της Αλ Κάιντα ήταν ο Οσάμα Μπιν Λάντεν και ο Αϊμάν αλ Ζαγουαχίρι. Ο τρόπος με τον οποίο αποφάσισαν να τον χρησιμοποιήσουν, χωρίς να τον εντάξουν στο στάδιο αυτό στην Αλ Κάιντα, ήταν να του αναθέσουν τη δημιουργία ενός στρατοπέδου εκπαίδευσης στη Χεράτ του ΒΔ Αφγανιστάν, για να προσελκύει τζιχαντιστές από την Ιορδανία, την Παλαιστίνη, τη Συρία, τον Λίβανο και την Τουρκία.³

Μετά την πτώση των Ταλιμπάν στο Αφγανιστάν, ο Ζαρκάουι διέφυγε στο **Ιράκ** όπου κατάφερε από το 2002 έως τις αρχές του 2003 να δημιουργήσει το μυστικό του δίκτυο στην περιοχή. Το Μάρτιο του 2003 εισέβαλαν οι Αμερικανοί στο Ιράκ, το προαναφερθέν δίκτυο ενεργοποιείται και μέχρι το τέλος του Αυγούστου του ιδίου έτους, η νέα οργάνωση που δημιούργησε με ονομασία «**Μονοθεϊσμός και Τζιχάντ**», εκτέλεσε πλήθος τρομοκρατικών ενεργειών σε στόχους υψηλής αξίας όπως στην πρεσβεία της Ιορδανίας, στην έδρα των Ηνωμένων Εθνών στη Βαγδάτη και στο τζαμί του Ιμάμ Αλή που αποτελεί έναν από τους πιο ιερούς τόπους λατρείας των σιιτών.⁴

Το γεγονός ότι ο Ζαρκάουι κατάφερε να πλήξει τους προαναφερθέντες στόχους οφείλεται στους κάτωθι παράγοντες:⁵

α. Στην υποστήριξη πρώην αξιωματούχων ασφαλείας του Σαντάμ Χουσεϊν που είχαν τεθεί εκτός κυβέρνησης έπειτα από την προσπάθεια των Αμερικανών να απομακρύνουν τους πιστούς του καθεστώτος.

β. Στο φόβο των παραγκωνισμένων αράβων σουνιτών από την αύξηση της ισχύος των ντόπιων σιιτών. Η αιτία ήταν η αναμενόμενη εκδίκηση των σιιτών λόγω της πίεσης που είχαν υποστεί από τη μειοψηφία των σουνιτών και την εν γένει στάση της κυβέρνησης του Σαντάμ Χουσεϊν απέναντί τους.

³ Warrick, Joby, *Black Flags - The Rise of ISIS*, London, Transworld Publishers-Corgi edition, 2016, σ.105.

⁴ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.26.

⁵ ό.π., σσ.26-27.

γ. Στη συνεργασία των δύο παραπάνω ομάδων που αδιαφορώντας για τις ιδεολογικές τους διαφορές συντάχθηκαν μαζί προκειμένου να αντιμετωπίσουν τις αμερικανικές δυνάμεις και το σιιτικό κίνδυνο.

δ. Στο θρησκευτικό μένος του Ζαρκάουι για τους σιίτες.⁶

Η Αλ Κάιντα είχε δύο βραχυπρόθεσμους στόχους: την εκδίωξη των Αμερικανών και την ίδρυση ενός ισλαμικού εμιράτου ή χαλιφάτου στο Ιράκ. Οι στόχοι αυτοί προϋπόθεταν τη λαϊκή υποστήριξη από το μουσουλμανικό πληθυσμό του Ιράκ και των γειτονικών χωρών.⁷

Το 2004 η οργάνωση του Ζαρκάουι εισήλθε στην Αλ Κάιντα.⁸ Παρά το γεγονός ότι και οι δύο οργανώσεις επιδίωκαν τη δημιουργία του χαλιφάτου, η μεταξύ τους διάσταση στην προσέγγιση υλοποίησης αυτού του οράματος, έγκειται στο:⁹

α. Η Αλ Κάιντα επιδίωκε πρωτίστως τις επιθέσεις εναντίον των Αμερικανών και την ανακίνηση του μίσους των μουσουλμάνων εναντίον τους, αποβλέποντας στο να τους πειθαναγκάσουν να αποχωρήσουν από τη Μέση Ανατολή και να πάψουν να υποστηρίζουν τοπικούς ηγέτες. Σημαντικό παράγοντα επιτυχίας θεωρούσαν τη λαϊκή υποστήριξη.¹⁰

β. Ο Ζαρκάουι ήθελε να ανατρέψει τους τοπικούς ηγέτες, να εκμηδενίσει το σιιτικό στοιχείο ξεκινώντας έναν θρησκευτικό εμφύλιο πόλεμο. Συνεπώς για τον Ζαρκάουι η εσωτερική νομιμοποίηση δεν είχε καμία απολύτως σημασία.

γ. Η Αλ Κάιντα προέτρεπε τον Ζαρκάουι να ενεργεί με σύνεση και υπομονή, να εξασφαλίσει τη λαϊκή υποστήριξη έστω και συνεργαζόμενος με αντίθετες ιδεολογικές ομάδες, να περιμένει την αποχώρηση των Αμερικανών και στη συνέχεια να επιχειρήσει να δημιουργήσει ένα ισλαμικό εμιράτο στην περιοχή. Το εμιράτο αυτό θα στηριζόταν αρχικά στον έλεγχο των σουνιτικών περιοχών του Ιράκ και στη συνέχεια θα μετεξελισσόταν σε χαλιφάτο. Ο ρόλος των τζιχαντιστών θα ήταν η προστασία των εδαφών αυτών και η προσπάθεια επέκτασής του μέχρι την Ημέρα της Κρίσης.¹¹

⁶ Fishman, Ben, "Defining ISIS", *Survival*, vol. 58, no.1, February-March 2016, σ.183.

⁷ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σσ.28-29.

⁸ Στις 27 Δεκεμβρίου 2004 ο Ζαρκάουι δήλωσε υποταγή στον πυρήνα της Αλ-Κάιντα στο Αφγανιστάν και Πακιστάν, μέσω μιας διακήρυξης προς το πρόσωπο του Μπιν Λάντεν. Βλ. Charles River Editors, *The Islamic State of Iraq and Syria – The History of ISIS/ISIL*, Great Britain, 2013, σ.16.

⁹ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σσ.27-28.

¹⁰ Holbrook, Donald, "Al-Qaeda and the Rise of ISIS", *Survival*, vol. 57, no.2, April-May 2015, σσ.95-96.

¹¹ Σε ένα έγγραφο που απέστειλε ο Ζαγουαχίρι στον Ζαρκάουι και το οποίο απέσπασε η CIA αποτυπωνόταν η δυσaréσκεια και ο προβληματισμός της Αλ-Κάιντα στον τρόπο δράσης της θυγατρικής

Ο Ζαρκάουι σκοτώθηκε από Αμερικανική στρατιωτική επέμβαση στις 7 Ιουνίου 2006. Η συμβολή του στη δημιουργία των βασικών δομών οργάνωσης και στρατολόγησης με ευρεία χρήση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, επηρέασε σημαντικά τη μετεξέλιξη του Ισλαμικού Κράτους.¹² Στις **15 Οκτωβρίου 2006** ανακηρύχθηκε η ίδρυση του Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ (ISI) από τους οπαδούς της Αλ Κάιντα του Ιράκ.

Ιστορική Αναδρομή (Περίοδος 2006-2010)

Ο επικεφαλής της Αλ Κάιντα του Ιράκ (AQI), μετά το θάνατο του Ζαρκάουι, ήταν ο **Αμπού Αγιούμπ αλ Μάσρι**. Αυτός, με την ίδρυση του ISI επικεντρώθηκε αρχικά σε δύο στόχους:

α. Στην προσπάθεια οι μουσουλμάνοι του Ιράκ να αναγνωρίσουν ως χαλίφη και «ηγέτη των πιστών» τον **Αμπού Ουμάρ αλ Μπαγκνταντί**.

β. Στην αναγνώριση της δημιουργηθείσας νέας οργανωτικής οντότητας με το χαρακτηρισμό «Κράτος» και όχι «εμιράτο».¹³

Η απόφαση ανακήρυξης του Ισλαμικού Κράτους έγινε χωρίς τη συγκατάθεση της ηγεσίας της Αλ Κάιντα ήτοι του Μπιν Λάντεν και του Ζαγουαχίρι. Ωστόσο ο Μάσρι προσπαθούσε να διατηρήσει τη σύνδεση με την Αλ Κάιντα δηλώνοντας υποταγή στην κεντρική οργάνωση ενώ παράλληλα προσπαθούσε να επηρεάσει τους μουσουλμάνους του Ιράκ προκειμένου να αρχίσουν να αποδέχονται την ύπαρξη της νέας ανεξάρτητης οντότητας.

Το Νοέμβριο του 2006 όμως ο Μάσρι δήλωσε υποταγή στον Αμπού Ουμάρ αλ Μπαγκνταντί και ανακοίνωσε τη διάλυση της Αλ Κάιντα του Ιράκ, εντάσσοντας όλους τους μαχητές της στο Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ. Παρά τις αντιδράσεις όχι μόνο της Αλ Κάιντα αλλά και εν γένει του μουσουλμανικού πνευματικού κόσμου, οι ηγέτες της Αλ Κάιντα παρουσίασαν δημόσια ένα κοινό μέτωπο και υποστήριξαν την εγκαθίδρυση του Κράτους.¹⁴

της οργάνωσης στο Ιράκ. Στην ουσία τόνιζε ότι οι βιαιότητες εναντίον των σιϊτών και η δημοσίευσή τους στα ΜΜΕ έστελνε λάθος στρατηγικό μήνυμα και έπληττε την «εικόνα» της οργάνωσης. Βλ. Warrick, Joby, *Black Flags - The Rise of ISIS*, London, Transworld Publishers-Corgi edition, 2016, σσ.258-259 και McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.28.

¹² Fishman, Ben, "Defining ISIS", *Survival*, vol. 58, no.1, February-March 2016, σ.184.

¹³ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.32.

¹⁴ ό.π., σ.35.

Η απόδοση του Αμπού Αγιούμπ αλ Μάσρι στην ηγεσία του Ισλαμικού Κράτους το 2007, εκτιμάται ως ανεπαρκής και ακατάλληλη. Τα κύρια αίτια συνοψίζονται ως ακολούθως:¹⁵

α. Δεν είχε τις απαιτούμενες ηγετικές ικανότητες και συνήθως απείχε από τα πεδία των ένοπλων συγκρούσεων.

β. Οι ενέργειές του εναντίον των Αμερικανικών δυνάμεων προκάλεσαν την άμεση αντίδραση των τελευταίων με αποτέλεσμα να αναγκαστεί να αντιμετωπίζει τη στρατιωτική ισχύ των ΗΠΑ, γεγονός που απαιτούσε ευέλικτες στρατηγικές ανταρτοπολέμου που δεν ήταν σε θέση να εφαρμόσει.¹⁶

γ. Ήταν προσκολλημένος στην πίστη του στις προφητείες της Αποκάλυψης και στη δογματική του πεποίθηση ότι το Ισλαμικό Κράτος αποτελούσε μία πραγματική κρατική οντότητα. Ο Μάσρι πίστευε ότι εντός του ιδίου έτους θα ερχόταν ο Μάχντι, ο μουσουλμάνος σωτήρας σύμφωνα με την παράδοση και ως εκ τούτου έπρεπε να προετοιμάσει κατάλληλα το ισλαμικό κράτος.¹⁷

δ. Στον πειθαναγκασμό και στη χρήση βίας έναντι των σουνιτικών πληθυσμών με σκοπό τον προσεταιρισμό τους.¹⁸

ε. Στην άσκηση βίας σε οποιονδήποτε ασκούσε κριτική στο Ισλαμικό Κράτος όπως στην περίπτωση της θανάτωσης τριάντα μελών του Ισλαμικού Στρατού τον Απρίλιο του 2007, μιας από τις μεγαλύτερες ένοπλες ομάδες ισλαμιστών ανταρτών στο Ιράκ, όταν οι τελευταίοι αρνήθηκαν να υποταχθούν στο Ισλαμικό Κράτος.¹⁹

στ. Το γεγονός ότι το Ισλαμικό Κράτος δέχθηκε στην οργάνωσή του άτομα διαφορετικών προελεύσεων και κινήτρων, χωρίς να προχωρήσει σε κάποιου είδους αξιολόγησης αυτών, το οδήγησε στο να μην δύναται να συντονίσει τις ενέργειές τους και να σχηματίσει έναν ενιαίο τρόπο συμπεριφοράς. Έτσι υπήρχαν κρούσματα άκρατης

¹⁵ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.47.

¹⁶ Στους δώδεκα μήνες που ακολούθησαν το θάνατο του Ζαρκάουι, οι στρατιωτικές δυνάμεις των ΗΠΑ υπέστησαν θανάσιμες απώλειες της τάξεως των 904 ανδρών. Αυτό προκάλεσε την αλλαγή της στρατιωτικής τους στρατηγικής με αποτέλεσμα η δράση των μονάδων ειδικών επιχειρήσεων να επιφέρει καίρια πλήγματα στις δυνάμεις του ISI. Βλ. Warrick, Joby, *Black Flags - The Rise of ISIS*, London, Transworld Publishers-Corgi edition, 2016, σσ.338-340.

¹⁷ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.48.

¹⁸ “Islamic Army in Iraq”, *Mapping Militant Organizations*, Stanford University, 10/11/2015, διαθέσιμο στο <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/5>, (τελευταία πρόσβαση 23/03/2018).

¹⁹ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.50.

βίας από στρατιωτικούς διοικητές ενώ την ίδια χρονική στιγμή η ηγεσία του Ισλαμικού Κράτους επιδίωκε την επίτευξη των στόχων τους με μία πιο ήπια προσέγγιση.

ζ. Ο Μάσρι δεν ασκούσε έλεγχο σε όσους εκμεταλλεύονταν την εξουσία που τους είχε εκχωρήσει.²⁰

η. Η υπεροπτική και βίαιη συμπεριφορά του Ισλαμικού Κράτους έναντι όλων των λοιπών ομάδων σουνιτών ανταρτών που μάχονταν την Αμερικανική πλευρά, όπως και κατά της παραστρατιωτικής οργάνωσης Ανσάρ αλ Σούννα, που αποτελούσε και τον τελευταίο σύμμαχό του.²¹

Με βάση τα παραπάνω, τα αποτελέσματα της ηγεσίας του Μάσρι την περίοδο αυτή ήταν:

α. Η συρρίκνωση της υποστήριξης των σουνιτών του Ιράκ που αποτελούσε την πλειονότητα των οπαδών της.

β. Η Ανσάρ αλ Σούννα, ο Ισλαμικός Στρατός και άλλες παραστρατιωτικές οργανώσεις επιδίωκαν πλέον να απαλλαχθούν από την Αλ Κάιντα του Ιράκ προσεγγίζοντας τόσο την Αλ Κάιντα όσο και τους ίδιους τους Αμερικανούς.²²

Ο «ηγέτης των πιστών» Αμπού Ουμάρ αλ Μπαγκνταντί, παρά το γεγονός ότι αποτελούσε την ανώτερη αρχή του Ισλαμικού Κράτους εντούτοις δεν εμπλεκόταν ενεργά στα θέματα διακυβέρνησής του. Σε μία προσπάθειά του να ανατρέψει την αρνητική εικόνα που είχε δημιουργηθεί λόγω της χρησιμοποιούμενης βίας ως μέσο πειθαναγκασμού και επιβολής της νέας κρατικής οντότητας σε αντιφρονούντες, διακήρυξε τις αρχές στις οποίες έπρεπε να υπακούουν οι υπήκοοι του Ισλαμικού Κράτους.²³ Οι τάσεις που εντοπίζονται στη στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους βάσει των αρχών αυτών είναι:

α. Η εχθρική στάση του Ισλαμικού Κράτους ιδιαίτερα έναντι των σιιτών και ευρύτερα σε όσους συνεργάζονταν κατ' οιονδήποτε τρόπο με τους Αμερικανούς.

β. Ο πειθαναγκασμός αλλόθρησκων πληθυσμών και ιδιαίτερα χριστιανών και εβραίων που διαβιούσαν στην περιοχή του Ισλαμικού Κράτους, να υποταχθούν στην εξουσία του. Η παροχή προστασίας σε αυτούς συνεπαγόταν την πληρωμή ανάλογης φορολογίας.

²⁰ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.51.

²¹ ό.π., σ.51.

²² ό.π., σσ.51-52, 53.

²³ Fishman, Brian, "Fourth Generation Governance - Sheikh Tamini defends the Islamic State of Iraq", *Combating Terrorism Center at West Point*, 23/03/2007, διαθέσιμο στο https://ctc.usma.edu/app/uploads/2010/06/ISI-Fourth_Gen4.pdf, (τελευταία πρόσβαση 21/03/2018).

γ. Η πλήρης εφαρμογή του νόμου της Σαρία καθώς και η αποφυγή οποιασδήποτε μορφής «κοσμικού» χαρακτήρα των μουσουλμανικών κοινωνιών καταδείκνυαν την απολυταρχική μορφή διακυβέρνησης.

Προκειμένου το Ισλαμικό Κράτος να νομιμοποιήσει την ύπαρξή του έπρεπε να είναι σε θέση να προσφέρει κοινωνικές παροχές στους κατοίκους του και να τους εξασφαλίζει την ευμάρεια και την προστασία από εξωτερικούς και εσωτερικούς κινδύνους, πατάσσοντας ταυτόχρονα την παραβατικότητα. Με δεδομένο τους περιορισμένους οικονομικούς πόρους που κατείχε καθώς δεν ήλεγχε στην ουσία καμία πόλη, το Ισλαμικό Κράτος επικεντρώθηκε στην επιβολή αυστηρών ποινών για οποιαδήποτε παραβατική συμπεριφορά, σύμφωνα με τα ισλαμικά θρησκευτικά κείμενα. Η επιβολή αυστηρότατων ποινών σε συνήθη αδικήματα του κοινού αστικού δικαίου στόχευε στον επηρεασμό των υπερσυντηρητικών μουσουλμανικών ομάδων που θεωρούσαν την εφαρμογή τους ως βάση μιας αυθεντικής ισλαμικής κυβέρνησης.²⁴

Αποτέλεσμα αυτής της πρακτικής ήταν η δημιουργία των τοπικών συμβουλίων «αφύπνισης» από τις πολιτοφυλακές σουνιτικών φυλών με σκοπό την εκδίωξη των μαχητών του Ισλαμικού Κράτους από τις πόλεις τους. Οι πολιτοφυλακές αυτές, υποστηριζόμενες κατάλληλα από αμερικανικές και ιρακινές δυνάμεις, αποδείχθηκαν ιδιαίτερα αποτελεσματικές στη διεξαγωγή αντι-ανταρτοπολέμου.²⁵ Συνεπώς το Ισλαμικό Κράτος έχασε κάθε δυνατότητα απόκτησης εσωτερικής νομιμοποίησης. Παράλληλα η ρήξη του Ισλαμικού Κράτους με την Αλ Κάιντα διευρύνε περισσότερο τον απομονωτισμό του.

Μέχρι το 2009 οι σουνιτικές φυλές με την υποστήριξη των ΗΠΑ και των Ιρακινών ενόπλων δυνάμεων κατάφεραν να περιορίσουν σημαντικά τις κινήσεις του Ισλαμικού Κράτους ενώ η ηγεσία του πλήττονταν συνεχώς από επεμβάσεις των Αμερικανών Ειδικών Δυνάμεων.²⁶ Οι λοιπές μουσουλμανικές χώρες στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής έδειχναν τη δυσαρέσκειά τους για τον τρόπο δράσης του Ισλαμικού Κράτους, χάνοντας έτσι οποιαδήποτε ευκαιρία για περαιτέρω υποστήριξη. Ο Μπιν Λάντεν ωστόσο δεν προχώρησε στην αποκήρυξη του Ισλαμικού Κράτους και αυτό εκτιμάται ότι το έπραξε για να μην επισημοποιήσει και διευρύνει το υπάρχων

²⁴ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σσ.54-55.

²⁵ Lister, Charles R., *The Islamic State – A Brief Introduction*, Washington D.C., Brookings Institution Press, σ.12.

²⁶ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.58.

ρήγμα στο μουσουλμανικό κόσμο κυρίως του Ιράκ στον αγώνα του εναντίον των δυνάμεων εισβολής.

Τον **Απρίλιο του 2010** οι δύο ηγέτες του Ισλαμικού Κράτους, ο Αμπού Ουμάρ αλ Μπαγκνταντί και ο Αμπού Αγιούμπ αλ Μάσρι σκοτώθηκαν κατά τη διάρκεια μιας στρατιωτικής επίθεσης των αμερικανικών δυνάμεων ενώ τους υπόλοιπους μήνες εξουδετερώθηκε το πλείστον της ηγεσίας του Ισλαμικού Κράτους. Στη φάση αυτή φάνηκε ότι το θέμα «Ισλαμικό Κράτος» είχε περάσει στην ιστορία.

Γενικές Διαπιστώσεις και Στρατηγική Ανάλυση για την 1η Περίοδο του Ισλαμικού Κράτους

Από την επεξήγηση του τρόπου με τον οποίον έδρασε το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ (ISI) την περίοδο 2006-2010 γίνεται αντιληπτό ότι επρόκειτο για μία πολιτική / κρατική οντότητα χωρίς μέλλον. Εάν δεν υφίστατο η αναγέννησή του τα μετέπειτα χρόνια, οι αναλυτές δεν θα είχαν ασχοληθεί επισταμένα με το μόρφωμα αυτό καθόσον η επίδρασή του στην ευρύτερη περιοχή θα ήταν αμελητέα. **Για το λόγο αυτόν ο συντάξας αποφάσισε** να επικεντρωθεί στη στρατηγική ανάλυση της μετέπειτα περιόδου καθόσον, όπως θα αποδειχθεί στο επόμενο κεφάλαιο, η στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους άλλαξε σημαντικά.

Σε κάθε περίπτωση όμως τα γεγονότα που περιγράφησαν στο παρών κεφάλαιο αποτελούν τα γενετήσια αίτια της μετεξέλιξής του και ως εκ τούτου εκτιμάται ότι πρέπει να αξιολογηθούν.

α. Καταλληλότητα:

(1) Η στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους δεν ήταν η κατάλληλη για τη δημιουργία ενός Κράτους. Η μη ύπαρξη οικονομικών πόρων και η αδυναμία ενίσχυσης της οργάνωσης από εξωτερικές πηγές δεν καθιστούσε ικανή τη δημιουργία ενός Κράτους πρόνοιας που θα εξασφάλιζε την εσωτερική συνοχή και υποστήριξη. Η απεξάρτηση από την Αλ Κάιντα έγινε σε πρώιμο στάδιο. Η δημιουργία του Χαλιφάτου σε περιοχές που εδαφικά περιέχονται σε διαφορετικά Κράτη, προϋπόθετε την εξασφάλιση της υποστήριξης όλων των μουσουλμανικών ομάδων και φυσικά την αποχώρηση των Αμερικανικών δυνάμεων από την περιοχή.

(2) Ωστόσο ο Ζαρκάουι είχε εύστοχα αναγνωρίσει και αποδεχθεί τη διαφορά στη μαχητική ισχύ της οργάνωσής του σε σχέση με την αντίστοιχη των ΗΠΑ καθώς και τους περιορισμούς που επέβαλε το συγκεκριμένο Θέατρο Επιχειρήσεων. Για

το λόγο αυτόν υιοθέτησε την αρχή του «απεριόριστου πολέμου».²⁷ Ο όρος αυτός σήμαινε τη χρήση κάθε μέσου, απαλλαγμένου από νομικούς ή ηθικούς περιορισμούς, στον αγώνα εναντίον των αντιπάλων του. Οι στρατιωτικές επιχειρήσεις εναντίον των αμερικανικών δυνάμεων επέβαλαν τακτικές έμμεσης προσέγγισης. Το κέντρο βάρους όμως της προσπάθειάς του ήταν η προσβολή με άμεση προσέγγιση Ιρακινών δυνάμεων και σιιτών αμάχων με σκοπό να τους προκαλέσει σε αντίποινα εις βάρος της σουνιτικής μειονότητας· αυτό θα έστρεφε τους τελευταίους να αναζητήσουν προστασία στο Ισλαμικό Κράτος. Η αντιπαράθεση μεταξύ σουνιτών – σιιτών θα επιβάρυνε περαιτέρω την πολιτικο-κοινωνική κατάσταση στο Ιράκ και θα εξασφάλιζε την αποτυχία των ΗΠΑ να σταθεροποιήσουν την κατάσταση στην περιοχή. Συνεπώς πρόκειται για την υιοθέτηση μιας **υψηλής στρατηγικής εξουθένωσης με στρατιωτική στρατηγική έμμεσης προσέγγισης** εναντίον των ισχυρών αμερικανικών δυνάμεων και **άμεσης προσέγγισης** εναντίον των ασθενών ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας.²⁸

β. **Εσωτερική Συνοχή:** Το Ισλαμικό Κράτος απέτυχε να εξασφαλίσει την απαραίτητη εσωτερική νομιμοποίηση κυρίως λόγω του τρόπου που προκαλούσε η χρήση της άκρατης βίας σε αμάχους ανεξάρτητα ηλικίας και φύλου καθώς και στην ασυδοσία όσων τους είχε εκχωρηθεί κάποιας μορφής εξουσίας. Το μένος τόσο έναντι των σιιτών όσο και έναντι των σουνιτών που αντιτίθονταν στις ακραίες εκφάνσεις του υπερσυντηρητικού θρησκευτικού χαρακτήρα του Κράτους, ώθησε τις αντίπαλες παρατάξεις να συνεργασθούν με τις Αμερικανικές δυνάμεις.

γ. **Αποδοτικότητα:** Η υψηλή στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους δεν κατάφερε να επιτύχει τον αντικειμενικό της σκοπό ήτοι τη δημιουργία μιας κρατικής οντότητας και στη συνέχεια τη μετεξέλιξη αυτού σε χαλιφάτο. Ωστόσο δεν πρέπει να παραβλεφθεί το γεγονός ότι η μη ολοκληρωτική εξαφάνισή του οφείλεται σε μεγάλο μέρος στην επιτυχία της ηγεσίας του να δομήσει την οργάνωση και να θέσει κανόνες λειτουργίας και μεθόδους διοικήσεως και ελέγχου, που επέτρεπαν την απρόσκοπτη διαδοχή της εξουσίας και τη διοίκηση του κράτους από ενδιάμεσα, στην ιεραρχία, στελέχη. Επιπρόσθετα κατάφερε, παρά τη διαφορά μαχητικής ισχύος με τους αντιπάλους του, να υιοθετήσει τακτικές που εξασφάλιζαν σημαντικά επιχειρησιακά και στρατηγικά αποτελέσματα· η χρήση αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών, οι

²⁷ Hashim, Ahmed S., *The Caliphate at War. The Ideological, Organisational and Military Innovations of Islamic State*, London, Hurst & Company, 2018, σ.189.

²⁸ Για ανάλυση των όρων στρατηγική εξουθένωσης και άμεσης – έμμεσης προσέγγισης βλ. Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα, Ποιότητα, 2008, σσ.19-21,31.

βομβιστικές αποστολές αυτοκτονίας και η στρατολόγηση ξένων μαχητών προσέδωσε στην οργάνωση μία ιδιαίτερη δυναμική.

δ. **Συσχέτιση Πηγών Ισχύος και Στόχων:** Οι στόχοι που τέθηκαν απείχαν χαρακτηριστικά από τα διατιθέμενα μέσα. Η οικονομία και η εξωτερική διπλωματία του Ισλαμικού Κράτους δεν ήταν σε θέση να υποστηρίξουν την εύρυθμη λειτουργία του καθόσον ούτε η οικονομία μπορούσε να συντηρήσει τις στρατιωτικές επιχειρήσεις ούτε και να εξασφαλίζει τις στοιχειώδεις κοινωνικές παροχές, συμβάλλοντας στη λαϊκή δυσαρέσκεια. Η στρατιωτική ισχύς δεν μπορούσε να ασκήσει την απαραίτητη πίεση στις Αμερικανικές δυνάμεις να αποχωρήσουν. Είναι επομένως μία χαρακτηριστική περίπτωση που η τριάδα του Κλάουζεβιτς δεν μπορούσε σε καμία περίπτωση να ισορροπήσει ανάλογα.²⁹

ε. **Αντογή σε Σφάλματα:** Η διαφοροποίηση του Ισλαμικού Κράτους από την Αλ Κάιντα και οι βεβιασμένες ενέργειες της ηγεσίας του για την ανακήρυξή του χωρίς να έχουν εξασφαλισθεί τα μέσα και η απαραίτητη εσωτερική νομιμοποίηση με τη σύμπνοια όλων των μουσουλμανικών ομάδων του Ιράκ, αποδείχθηκε καταστροφική. Η σύγκρουση με τις λοιπές σουνιτικές αντάρτικες ομάδες συνετέλεσε στην απομόνωσή του. Η ανυπαρξία ικανής ηγεσίας από πλευράς Αμπού Αγιούμπ αλ Μάσρι και η τοποθέτηση του Αμπού Ουμάρ αλ Μπαγκνταντί ως τον ανώτερο θρησκευτικό ηγέτη της οργάνωσης, ο οποίος απείχε χαρακτηριστικά από τα τεκτονόμενα του Κράτους, οδήγησαν στην ανυπαρξία κεντρικού ελέγχου τόσο στην άσκηση της κρατικής λειτουργίας όσο και των τακτικών επιχειρήσεων στο επιχειρησιακό επίπεδο. Τέλος η απόφαση του Μάσρι να προσβάλλει άμεσα τις αμερικανικές χερσαίες δυνάμεις είχε ως αποτέλεσμα να στρέψει όλη τη μαχητική ισχύ των ΗΠΑ εναντίον του.

Σχέση Ισλαμικού Κράτους – Ισλαμικού Δόγματος και Θρησκείας

Σε αυτήν την ενότητα θα γίνει μία προσπάθεια κατανόησης των ενεργειών του Ισλαμικού Κράτους, όπως αυτές αναλύθηκαν παραπάνω, βάσει των υπάρχοντων δογμάτων και εννοιών του Ισλάμ. Ο σκοπός είναι να εντοπισθούν τα σημεία που το Ισλαμικό Κράτος απέκλινε από τα θεσμικά κείμενα και ως εκ τούτου απώλεσε την εσωτερική νομιμότητα και την εξωτερική υποστήριξη.

²⁹ Η περίφημη τριάδα του Κλάουζεβιτς περιλάμβανε τα πάθη, τη βία και το εχθρικό συναίσθημα (λαό), την τύχη και το απρόβλεπτο (στρατό) και την πολιτική καθοδήγηση (κυβέρνηση). Βλ. Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα, Ποιότητα, 2008, σ.154.

Στο Ισλάμ υπάρχουν δύο είδη πολέμων: Ο **Τζιχάντ** αποτελεί τον «Ιερό Πόλεμο» όπου περιλαμβάνει κατάκτηση χωρών υπό ορισμένες συνθήκες και αποτελεί υποχρέωση κάθε υγιούς ενήλικα υπηκόου του ισλαμικού κράτους· ο δεύτερος αποσκοπεί στην **προστασία** της μουσουλμανικής γης και την **απόθηση** των εχθρών. Είναι χαρακτηριστικό ότι το τζιχάντ αποτελεί μία προσπάθεια βελτιώσεως του πιστού από τα πάθη του (ατομικό επίπεδο), μία συλλογική προσπάθεια της όμα να προάγει το «Καλό» και να εμποδίσει την εξάπλωση του «Κακού» (συλλογικό επίπεδο) και τέλος περιλαμβάνει τον ένοπλο αγώνα του πιστού και της όμα ανάλογα με την περίπτωση.³⁰ Από το διαχωρισμό αυτό διαφαίνεται ότι το Ισλαμικό Κράτος κήρυξε και τα δύο είδη πολέμου· τόσο τον τζιχάντ με σκοπό την κατάκτηση εδαφών για τη δημιουργία του χαλιφάτου όσο και πόλεμο για την απόθηση των Αμερικανικών δυνάμεων από το Ιράκ. Ωστόσο εκτιμάται ότι ο Ιερός Πόλεμος απέκλινε από την καθαυτή έννοιά του αφού το Ισλαμικό Κράτος συγκρούστηκε τόσο με σιιτικές όσο και με σουνιτικές ομάδες ανάγοντάς τον σε εμφύλιο πόλεμο. Το ατομικό τζιχάντ αποδείχθηκε αποτελεσματικότερο και αυτό αποδεικνύεται από τον αριθμό ξένων μαχητών, ακόμη και κατοίκων Ευρωπαϊκών χωρών, που εισήλθαν στην οργάνωση. Αυτό βέβαια που προκαλεί εντύπωση είναι η δυνατότητα παρακίνησης και η ικανότητα συγκέντρωσης σε τόπο και χρόνο ικανού αριθμού ατόμων, οι οποίοι καλούνται να διεξάγουν τζιχάντ για την εξάπλωση του Ισλάμ.

Το Ισλαμικό Κράτος απέκλινε από το μουσουλμανικό νομικό σύστημα που εφαρμόζεται στις περιπτώσεις ενόπλων συγκρούσεων.³¹ Ενδεικτικά αναφέρονται:

α. Ενώ απαγορεύεται η δολιότητα και η απιστία σε όλους τους τομείς, ο Μάσρι εξαπάτησε την Αλ Κάιντα αναφορικά με τους στόχους του για την ίδρυση του Ισλαμικού Κράτους.

β. Σε σιιτικές και σουνιτικές ομάδες χρησιμοποιήθηκε για λόγους εκφοβισμού άκρατη βία σε αμάχους ενώ θεσμικά απαγορεύεται η επιβολή στον ηττημένο εχθρό περιττών και ανώφελων δοκιμασιών.

³⁰ Μάζης, Ιωάννης Θ., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στην Μέση Ανατολή*, Αθήνα, Παπαζήση, 2012, σ.30.

³¹ Για μία ανάλυση των διατάξεων του σχετικού μουσουλμανικού νομικού συστήματος βλ. Μάζης, Ιωάννης Θ., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στην Μέση Ανατολή*, Αθήνα, Παπαζήση, 2012, σσ.34-37.

γ. Ενώ απαγορεύονται οι ανώφελες καταστροφές, η πρόκληση ζημιών σε σπίτια, σχολεία και νοσοκομεία, αδιαφορώντας για τις συνέπειες στις τοπικές κοινωνίες, ήταν συχνές.³²

δ. Στο πλείστον των περιπτώσεων οι άμαχοι δεν διαχωρίστηκαν από τους ένοπλους μαχητές και αντιθέτως αντιμετωπίστηκαν με ιδιαίτερη σκληρότητα.

ε. Το Κοράνι απαγορεύει την εκτέλεση αιχμαλώτων κάτι που το Ισλαμικό Κράτος όχι μόνο δεν τήρησε αλλά το χρησιμοποίησε και ως μέσο προπαγάνδας και πειθαναγκασμού.

στ. Το μένος έναντι των σιιτών αλλά και λοιπών αλλόθρησκων ομάδων ήταν αντίθετο με την αρχή του σεβασμού των θρησκευτικών πεποιθήσεων.

Οι ενέργειες του Ισλαμικού Κράτους εντάσσονται στο ρεύμα του «**ζηλωτισμού**» (fondamentalisme) καθόσον η ανώτερη ηγεσία του επικεντρώθηκε στη δημιουργία του χαλιφάτου, που αποτελεί μία προσπάθεια επιστροφής στην αυστηρή εφαρμογή των θρησκευτικών κανόνων και στην πλήρη εφαρμογή της σαρία.³³ Ο σουνιτικός ισλαμισμός που αποτελούσε τη βάση του Ισλαμικού Κράτους απέβλεπε θεωρητικά στη δημιουργία ενός πολιτικού προτύπου ικανού να ανταγωνισθεί τις ιδεολογίες του δυτικού κόσμου ωστόσο αποδείχθηκε ότι η ηγεσία του επιθυμούσε περισσότερο τη διοίκηση της κοινωνίας των πιστών παρά την αναδόμηση της κοινωνίας.³⁴ Συνεπώς συμπεραίνεται ότι οι ριζοσπαστικότητα του ισλαμιστικού ζηλωτισμού όπως αυτή εκφράσθηκε από τους σουνίτες του Ισλαμικού Κράτους χρησιμοποίησε τη σαρία ως μέσο για την επανίδρυση των πολιτικών σχέσεων κατά το πρότυπο της αρχαίας όμα των πιστών.³⁵ Αυτό κρίνεται ιδιαίτερα σημαντικό στην κατανόηση του πνευματικού υπόβαθρου της οργάνωσης που προσπάθησε να μετεξελιχθεί σε κράτος.

Οι βασικές αρχές λειτουργίας ενός πρότυπου ισλαμικού κράτους είναι η αρχή της σούρα και η σαφής απαίτηση εφαρμογής της σαρία.³⁶

³² McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σσ.52-53.

³³ Για την ανάλυση του «fondamentalisme» και την απόδοσή του με τον όρο «ζηλωτισμός» βλ. Μάζης, Ιωάννης Θ., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στην Μέση Ανατολή*, Αθήνα, Παπαζήση, 2012, σσ.48-49.

³⁴ Για πληρέστερη ανάλυση του όρου «ισλαμιστής» βλ. Μάζης, Ιωάννης Θ., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στην Μέση Ανατολή*, Αθήνα, Παπαζήση, 2012, σσ.50-51.

³⁵ Μάζης, Ιωάννης Θ., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στην Μέση Ανατολή*, Αθήνα, Παπαζήση, 2012, σ.51.

³⁶ ό.π., σσ.65-73.

α. Το Ισλαμικό Κράτος προσπάθησε να εφαρμόσει την αρχή της σούρα με την επιλογή του Αμπού Ουμάρ αλ Μπαγκνταντί ως τον ανώτερο θρησκευτικό ηγέτη της οργάνωσης και «ηγέτη των πιστών». Υπενθυμίζεται ότι η αρχή της σούρα συνίσταται στην οφειλόμενη υπακοή στον προφήτη και σε αυτόν που κατέχει νομίμως την εξουσία.³⁷ Η ανάδειξη του Αμπού Ουμάρ αλ Μπαγκνταντί έγινε μέσω των εσωτερικών διαδικασιών της οργάνωσης αλλά δεν τηρήθηκε μία άλλη αρχή της σούρα που επιβάλλει σε όποιον ηγείται να συμβουλευεται αυτούς που κυβερνά. Αυτό τον αποξένωσε και του μείωσε την ισχύ που απαιτείτο να συγκεντρώνει.

β. Το Ισλαμικό Κράτος κατανοούσε ότι η εφαρμογή του Ισλαμικού Νόμου ήτοι της σαρία ήταν εφικτή μόνο στα πλαίσια του χαλιφάτου και θα ασκείτο από των Αμπού Ουμάρ αλ Μπαγκνταντί. Ωστόσο ταυτόχρονα, τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο, μεγάλη μερίδα του μουσουλμανικού κόσμου στην περιοχή αναγνώριζε ως «ηγέτη των πιστών» του χαλιφάτου τον Μουλά Ομάρ, πνευματικό ηγέτη της Αλ Κάιντα. Συνεπώς αυτό δίχαζε περαιτέρω τις διάφορες ομάδες και για το λόγο αυτόν το Ισλαμικό Κράτος εκτιμάται ότι υιοθέτησε την εφαρμογή της σαρία με σκοπό να αναδείξει το ρόλο του ως τη ρυθμιστική αρχή στην περιοχή του Ιράκ.

Οι υπήκοοι του Ισλαμικού Κράτους ήταν κατά βάση **σουνίτες** που ακολουθούσαν το κίνημα του **ουαχαμπισμού** λόγω του ζηλωτιστικού χαρακτήρα τους όπως αυτός αναλύθηκε παραπάνω.³⁸ Ως εκ τούτου αποτελούν τους ορθόδοξους μουσουλμάνους αφού παραμένουν πιστοί στην παράδοση του προφήτη και έχουν την τάση να αντιτίθενται με βία σε κάθε σχισματική τάση του Ισλάμ άρα και εναντίον των σιιτών. Η εφαρμογή της σαρία που εφαρμόστηκε στο Ισλαμικό Κράτος προερχόταν από την αρχή των σουνιτών να ακολουθούν τα πρότυπα των παλαιών μουσουλμανικών ηθών και από την αναλογικότητα στη λειτουργία του σύγχρονου κράτους σε σχέση με την αντίστοιχη της πρώτης ισλαμικής κοινότητας.³⁹ Οι σουνίτες πρεσβεύουν κατά κόρο στην κοσμική και πνευματική εξουσία του χαλίφη, στην επιλογή του τελευταίου από την κοινότητα των πιστών και στην υπακοή σε αυτόν όταν αυτός κυβερνά σύμφωνα με τον Ισλαμικό νόμο.⁴⁰ Αυτό εκτιμάται ότι έδωσε τη δυνατότητα στο Μάσρι να επιλέξει τον Αμπού Ουμάρ αλ Μπαγκνταντί ως «ηγέτη των πιστών», χωρίς να

³⁷ Για ανάλυση της φύσης του χαλιφάτου βλ. Νικολάου-Πατραγός, Κυριακός Θ., *Χαλιφεία και Ισλαμική Διακυβέρνηση*, Αθήνα, Ηρόδοτος, 2011, σσ.89-94.

³⁸ Για ανάλυση του ουαχαμπισμού βλ. Habeck, Mary, *Οι Μαχητές του Θεού, Η ιδεολογία και τα συνθήματα του Ιερού Πολέμου*, [Μτφ. Μπενά Μαρία], Αθήνα, Τουρίκης, 2008, σσ.38-41.

³⁹ Μάζης, Ιωάννης Θ., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στην Μέση Ανατολή*, Αθήνα, Παπαζήση, 2012, σσ.76-77.

⁴⁰ ό.π., σ.78.

προκαλέσει το σουνιτικό πληθυσμό, αφού η επιλογή του ήταν έννομη. Ταυτόχρονα όμως εξασφάλισε και μία ελευθερία ενεργειών προς όφελός του, αποδυναμώνοντας έτσι την ισχύ του ανώτερου πνευματικού ηγέτη του Ισλαμικού Κράτους.

Κεφάλαιο Δεύτερο

Στρατηγική Ανάλυση του Νέου Ισλαμικού Κράτους

Νέα Ηγεσία του Ισλαμικού Κράτους

Τον Μάιο του 2010, την ηγεσία του Ισλαμικού Κράτους ανέλαβε ο **Αμπού Μπακρ αλ Μπαγκνταντί**. Τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο το Ισλαμικό Κράτος ήταν σε πλήρη ύφεση, με την ηγεσία του να έχει εξουδετερωθεί από τις συνδυασμένες στρατιωτικές επιχειρήσεις Αμερικανικών και Ιρακινών δυνάμεων και χωρίς να έχει καταφέρει να εδραιώσει την κυριαρχία του σε περιοχές που είχε αυξήσει την επιρροή του στο Ιράκ.

Ο Αμπού Μπακρ αλ Μπαγκνταντί του οποίου το όνομα αρχικά ήταν Ιμπραήμ Αγουάντ Ιμπραήμ αλ Μπάντρι, είχε ασχοληθεί σε επίπεδο μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών με τη μελέτη του Κορανίου. Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 εντάχθηκε στη «Μουσουλμανική αδελφότητα» την οποία εγκατέλειψε το 2000 όταν ασπάσθηκε την ιδεολογία του επαναστατικού τζιχαντιστικού σαλαφισμού. Το Φεβρουάριο του 2004 κρατήθηκε για δέκα μήνες σε αμερικανικό κέντρο κράτησης χωρίς τελικά να αποδειχθεί η σχέση του με κάποια επαναστατική οργάνωση.⁴¹ Εντάχθηκε στην Αλ Κάιντα το 2006 και την ίδια χρονιά, όταν ιδρύθηκε το Ισλαμικό Κράτος, διορίστηκε επικεφαλής όλων των επιτροπών για την επιβολή της σαρία στις ιρακινές περιοχές όπου το τελευταίο κυριαρχούσε.⁴²

Ο Αμπού Μπακρ αλ Μπαγκνταντί χειριζόταν τα θέματα εσωτερικής πολιτικής του Ισλαμικού Κράτους βασιζόμενος στις διασυνδέσεις που είχε αποκτήσει κατά τη δεκάμηνη κράτησή του στο στρατόπεδο Μπούκα και στη σχέση εμπιστοσύνης που είχε οικοδομήσει τόσο με τον Αμπού Αγιούμπ αλ Μάσρι όσο και με τον Αμπού Ουμάρ αλ Μπαγκνταντί. Την προώθηση του ονόματός του για το αξίωμα του «ηγέτη των πιστών» του Ισλαμικού Κράτους υλοποίησε ένας πρώην συνταγματάρχης των μυστικών υπηρεσιών των αεροπορικών δυνάμεων του Σαντάμ Χουσεΐν ο **Σαμίρ Αμπντ Μοχάμεντ αλ Κλιφάουι** που ήταν γνωστός με το ψευδώνυμο **Χατζί Μπακρ**. Ο Αμπού Μπακρ αλ Μπαγκνταντί ανέλαβε την ηγεσία του Ισλαμικού Κράτους έχοντας εξασφαλίσει την εσωτερική νομιμοποίηση αφού ήταν αποδεκτό ότι οι φυλετικές του διασυνδέσεις μπορούσαν να βοηθήσουν την οργάνωση να ανακάμψει. Ο Μπαγκνταντί εξασφάλισε και ισχυροποίησε την εξουσία του με τη βοήθεια του Χατζί Μπακρ:

⁴¹ Συγκεκριμένα κρατήθηκε στο στρατόπεδο Μπούκα στην περιοχή του σιτικού Νότου στο Ιράκ.

⁴² McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σσ.88-91.

α. Απομακρύνοντας από το Ισλαμικό Κράτος όσους είχαν υποψίες ότι δεν πίστευαν στην ηγεσία του.

β. Με την αντικατάσταση των παραπάνω με Ιρακινούς οι οποίοι είχαν υπηρετήσει ως αξιωματικοί στο στρατό του Σαντάμ Χουσεΐν και στις μυστικές του υπηρεσίες.⁴³

Διάγνωση του Διεθνούς Περιβάλλοντος

Μετά το θάνατο του Μπιν Λάντεν, την εξουσία της Αλ Κάιντα ανέλαβε ο **Αϊμάν αλ Ζαγουαχίρι**. Ο Μπαγκνταντί προκειμένου να μην δημιουργηθεί περαιτέρω ρήξη με την ηγεσία της Αλ Κάιντα, δήλωσε σε γενικές γραμμές πίστη σε αυτήν, χωρίς όμως συγκεκριμένες δεσμεύσεις. Ταυτόχρονα ήταν σαφές ότι η οργάνωση είχε απωλέσει τη δυναμική της, δεν είχε εδάφη υπό τον έλεγχό της ενώ οι Αμερικανοί χρησιμοποιούσαν αποτελεσματικά τις «αφυπνισμένες» σουνιτικές φυλές εναντίον τους.

Η αμερικανική απόσυρση από το Ιράκ το 2011 είχε αρκετές συνέπειες. Αύξησε την ιρακινή επιρροή, διέκοψε την ανάπτυξη των δυνατοτήτων των ιρακινών ενόπλων δυνάμεων και ελάττωσε δραματικά την αντίληψη της αμερικανικής πλευράς για την επιδείνωση της κατάστασης των ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας, καθώς οι δυνάμεις αυτές πολιτικοποιούνταν, διαφθείρονταν και προοδευτικά αποδυναμώνονταν από το σιϊτικό καθεστώς της Βαγδάτης.⁴⁴ Η σουνιτική κοινότητα σε όλη την επικράτεια ήταν σαφώς δυσαρεστημένη από τη διακυβέρνηση του Μαλίκι και αυτή ακριβώς η δυσαρέσκεια αποτέλεσε το «όχημα» για την εδραίωση του Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ, στην περιοχή.⁴⁵ Για το λόγο αυτόν ο Μπαγκνταντί προσάρμοσε τη στρατηγική του υιοθετώντας την άποψη ότι κύριος αντίπαλος στην επέκταση του Ισλαμικού Κράτους αποτελούσαν οι Ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας, οι οποίες και θα παρέμεναν στην περιοχή μετά την αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων.⁴⁶

Η κρίση στη Συρία που άρχισε την περίοδο Μαρτίου – Ιουνίου 2011 με τη βίαιη στρατιωτική καταστολή λαϊκών διαμαρτυριών, κλιμάκωσε οριζόντια την κρίση, μετατρέποντάς την μέχρι το 2012 σε έναν ολοκληρωτικό εμφύλιο πόλεμο.⁴⁷ Ο

⁴³ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σσ.91-94.

⁴⁴ Dobbins, James, Jones, Seth G., “The End of a Caliphate”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.57.

⁴⁵ Al-Istrabadi, Feisal, Ganguly, Sumit, “Introduction, An End to ISIS?”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σ.4.

⁴⁶ Fishman, Ben, “Defining ISIS”, *Survival*, vol. 58, no.1, February-March 2016, σ.186.

⁴⁷ Γκλας, Τσαρλς, *Η Συρία Φλέγεται – Το Ισλαμικό Κράτος και ο Θάνατος της Αραβικής Άνοιξης*, [μτφ. Νινέττα Βιδάλη], Αθήνα, Διάμετρος, 2016, σσ.1-4.

Μπαγκνταντί εντόπισε στη συριακή κρίση την ευκαιρία να επεκτείνει τη δράση του. Αποστέλλοντας το 2011 έναν μικρό αριθμό τζιχαντιστών κατανόησε ότι ο πόλεμος διά αντιπροσώπων που λάμβανε χώρα εκεί πρόσφερε στα μέλη του όχι μόνο στρατιωτική εκπαίδευση αλλά και τα απαραίτητα οικονομικά μέσα για την πρόσκτηση ενός πρωταγωνιστικού ρόλου στην περιοχή.⁴⁸

Η δράση του Ισλαμικού Κράτους στη Συρία και η ενσωμάτωση των μελών της οργάνωσης αλ Νούσρα που δραστηριοποιούνταν στην περιοχή υπό την Αλ Κάιντα, οδήγησε το 2013 στη μετονομασία του «Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ (ISI)» σε «Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και της Συρίας (ISIS)».⁴⁹ Μέχρι τον Ιούνιο του 2014, το ISIS και οι συριακές δυνάμεις ασφαλείας είχαν συνάψει μία άτυπη συμφωνία μη επιθέσεως μεταξύ τους· έτσι το ISIS δεν επιτίθετο σε συγκεκριμένες περιοχές που κατείχαν οι συριακές δυνάμεις και ανταποδοτικά η συριακή αεροπορία δεν βομβάρδιζε τις περιοχές που ελέγχονταν από το ISIS.⁵⁰

Η Τουρκία δίσταζε να ενταχθεί στον στρατιωτικό συνασπισμό εναντίον του ISIS, δεν επέτρεψε στην αμερικανική αεροπορία να χρησιμοποιήσει τη βάση του NATO στο Ιντσιρλίκ στη μάχη του Κομπάνε, αναγκάζοντας τις ΗΠΑ να μεταφέρουν τα αεροσκάφη τους στο Ερμπίλ, στην περιοχή του Κουρδικού Ιράκ. Με την έναρξη της συριακής κρίσης, αρκετές ομάδες τζιχαντιστών ανεφοδιάζονταν από την Τουρκία, με αποτέλεσμα τη δημιουργία θυλάκων που ήταν φιλικά προσκείμενοι στο ISIS.⁵¹ Συνεπώς κάθε συμμετοχή της Τουρκίας σε αγώνα κατά του ISIS θα είχε ως αποτέλεσμα τη μεταφορά των επιχειρήσεων στο έδαφός της. Επιπρόσθετα η Τουρκία, προς υποστήριξη των σουνιτικών πληθυσμών της Συρίας που καταπιέζονταν, έχει δεσμεύσει οικονομικούς και πολιτικούς πόρους επ' ωφελεία των πολιτικών και ένοπλων ομάδων που αντιτίθενται στην κυβέρνηση Άσαντ, αποσκοπώντας παράλληλα στην εκμηδένιση του Κουρδικού Εργατικού Κινήματος (PKK) στα νότια σύνορά της.⁵²

⁴⁸ Napoleoni, Loretta, *Ο Ισλαμιστικός Φοίνικας - Το Ισλαμικό Κράτος και οι Γεωπολιτικές Ανακατατάξεις στη Μέση Ανατολή*, [μτφ. Τριανταφύλλου Σώτη], Αθήνα, Πατάκης, 2015, σσ.41-42.

⁴⁹ Νόιμαν, Πέτερ Ρ., *Οι Νέοι Τζιχαντιστές - Ισλαμικό Κράτος, Ευρώπη και το Επόμενο Κόμμα Τρομοκρατίας*, [μτφ. Δηράνη Παυλίνα], Αθήνα, Διάμετρος, 2016, σσ.91-93.

⁵⁰ Cheterian, Vicken, "ISIS and the Killing Fields of the Middle East", *Survival*, vol. 57, no.2, April-May 2015, σ.114.

⁵¹ "ISIS and the sectarian conflict in the Middle East", Research Paper 15/16, *House of Commons Library*, United Kingdom, 19 March 2015, σ. 36, διαθέσιμο στο <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP15-16/RP15-16.pdf>, (τελευταία πρόσβαση 26/11/2018).

⁵² Cheterian, Vicken, "ISIS and the Killing Fields of the Middle East", *Survival*, vol. 57, no.2, April-May 2015, σσ.114-115.

Συνεπώς συμπεραίνεται ότι μέχρι τις αρχές του 2014, το ISIS είχε αντιληφθεί ορθά το διεθνές περιβάλλον αφού η αστάθεια τόσο στο Ιράκ, με την αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων και την σουνιτική δυσaréσκεια στη διακυβέρνηση του Μαλίκι όσο και στη Συρία με τον εμφύλιο πόλεμο κατά του καθεστώτος του Άσαντ, έδιδε το απαραίτητο στρατηγικό βάθος στον Μπαγκνταντί να επεκτείνει την κυριαρχία του. Ταυτόχρονα όμως ενώ διέγινε ορθά ότι σε αυτή του την προσπάθεια βραχυπρόθεσμα δεν θα αντιμετώπιζε μία συγκροτημένη αντίδραση τόσο τοπικά όσο και σε ευρύτερο πλαίσιο, από τη διεθνή κοινότητα, απέτυχε να αναγνωρίσει τον κίνδυνο ότι μία ξαφνική επέκτασή του θα προκαλούσε συσπείρωση πολλών δρώντων, τοπικών και μη, εναντίον του.

Πολιτικοί Σκοποί Υψηλής Στρατηγικής

Οι στόχοι της υψηλής στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους, όπως διατυπώθηκαν μέσα από το «Στρατηγικό Σχέδιο για την Ενδυνάμωση της Πολιτικής Θέσης του Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ» που εκδόθηκε περί τον Ιανουάριο του 2010, επικεντρώνονται στα εξής:⁵³

α. Συνένωση όλων των παρατάξεων υπό το «Τζιχαντιστικό πρόγραμμα» του Ισλαμικού Κράτους. Σκοπός ήταν η νίκη του Ισλάμ και όχι η επικράτηση μιας παράταξης που δεν θα επέφερε ένα συνολικό αποτέλεσμα.

β. Εξασφάλιση της υποστήριξης όλων των σουνιτικών φυλών. Το Ισλαμικό Κράτος έπρεπε να ενεργήσει με τον ίδιο τρόπο που ενήργησαν αρχικά οι αμερικανοί όταν χρηματοδότησαν τους ηγέτες των σουνιτικών φυλών που αντιδρούσαν στη μέχρι τότε βιαιότητα του Ισλαμικού Κράτους. Μέσα για την επίτευξη αυτού του σκοπού ήταν η δημιουργία φυλετικών συμβουλίων και πολιτοφυλακής, η στήριξη και ο σεβασμός στις τοπικές θρησκευτικές πρακτικές και δομές ηγεσίας, χρηματοδότηση και παροχή λαφύρων από άλλες κατεκτειμμένες περιοχές.

γ. Εξουδετέρωση του ιρακινού στρατού και αστυνομίας και αποφυγή σύγκρουσης με τις αποχωρούσες αμερικανικές δυνάμεις. Οι Τζιχαντιστές γνώριζαν ότι οι δυνάμεις ασφαλείας των Ιρακινών δεν είχαν ιδιαίτερες δυνατότητες και ιδιαίτερα μετά την απώλεια της άμεσης αμερικανικής υποστήριξης, η ευχέρειά τους να προστατεύσουν αποτελεσματικά όλη την επικράτεια μειωνόταν σημαντικά. Το Ισλαμικό Κράτος θα εκμεταλλευόταν τα κενά αμύνης και εκτιμούσε ότι θα

⁵³ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σσ.94-97.

καταλάμβανε εύκολα τις πιο τρωτές βάσεις και θα είχε πρόσβαση σε εγκαταλελειμμένο στρατιωτικό υλικό.

δ. Κατάληψη των περιοχών αυτών όπου οι δυνάμεις ασφαλείας του Ιράκ αδυνατούσαν να καλύψουν και σταδιακή εδαφική επέκταση σε άλλες περιοχές.

ε. Εξάντληση των πόρων της κυβέρνησης του Ιράκ με έναν πόλεμο εξουθένωσης, βασισμένο στις αρχές του ανταρτοπολέμου.

στ. Την εδραίωση ενός πολιτικού συμβόλου ικανού να αποτελέσει την απαραίτητη ηγετική φυσιογνωμία του Ισλαμικού Κράτους.

Μέσα επίτευξης της Υψηλής Στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους (Συντελεστές Ισχύος) ⁵⁴

Διπλωματία. ⁵⁵

Είναι γεγονός ότι λόγω της εύρυθμης κατάστασης που επικρατεί στον αραβικό κόσμο τα τελευταία χρόνια, σε κάθε σχεδόν «de jure» αραβικό κράτος υπόβοσκε κάποια εν δυνάμει ξεχωριστή πολιτική οντότητα. Οι οντότητες αυτές στήριζαν το αφήγημά τους στην ασυνέπεια μεταξύ γενικευμένων υποσχέσεων και συνήθους πρακτικής. Υποστήριζαν ότι θα διορθώσουν τα ιστορικά λάθη του παρελθόντος και υπόσχονταν μία πιο δίκαιη, σταθερή και νόμιμη μορφή κρατικής υπόστασης. Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται οι σιίτες υπό το καθεστώς του Σαντάμ Χουσεΐν και οι Κούρδοι του Ιράκ· οι μεν πρώτοι επιθυμούσαν μία διαφορετικής μορφής διακυβέρνηση εντός των υπάρχοντων εδαφικών ορίων του κράτους ενώ οι δεύτεροι επιδίωκαν εδαφικές ανακατατάξεις και εγκαθίδρυση εντελώς νέων δομών κρατικής εξουσίας, με απώτερο σκοπό την επίτευξη μιας «de facto» πολιτικής οντότητας.⁵⁶

Η στρατιωτική επιτυχία του ISIS οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην υποστήριξη του σουνιτών λόγω της καταπίεσης που βίωναν κυρίως στο Ιράκ, αλλά και στη Συρία. Αυτό δεν σημαίνει ότι το ISIS είχε «κερδίσει» ψυχολογικά όλους τους σουνίτες·

⁵⁴ Στο Παράρτημα «Β» της παρούσης έχει αποτυπωθεί στο στρατηγικό σχέδιο του ISIS με όρους σύγχρονης επιχειρησιακής σχεδίασης. Η μελέτη της επιθυμητής τελικής κατάστασης, των στόχων της υψηλής και στρατιωτικής στρατηγικής και των αναγκαιών αποφασιστικών συνθηκών για την επίτευξή τους βοηθά στην κατανόηση των μέσων επίτευξης της στρατηγικής του και στην ευρύτερη ανάλυση που ακολουθεί στο υπόψη κεφάλαιο.

⁵⁵ Παρά τη φύση του Ισλαμικού Κράτους και όπως ήδη προναφέρθηκε στις προϋποθέσεις της παρούσας διπλωματικής εργασίας, το ISIS αναλύεται με τους συντελεστές ισχύος μιας κρατικής οντότητας. Η διπλωματία εδώ αναφέρεται στις σχέσεις του ISIS με τους λοιπούς, κρατικούς και μη δρώντες και στη συνέργεια μεταξύ τους για την επίτευξη των στόχων της υψηλής του στρατηγικής.

⁵⁶ Ahram, Ariel I., Lust, Ellen, “The Decline and Fall of the Arab State”, *Survival*, vol. 58, no.2, April-May 2016, σ.12.

προτιμούσαν όμως το τελευταίο από την ιρακινή κυβέρνηση όπου κυριαρχούσε το σιϊτικό στοιχείο και από το καθεστώς Άσαντ στη Συρία.

Όπως όλα τα «de facto» κράτη που αναδύονταν στον αραβικό κόσμο, έτσι και το ISIS επεκτάθηκε στις περιοχές που τα «de jure» κράτη αδυνατούσαν να ελέγχουν αποτελεσματικά. Όπως τα νόμιμα και αναγνωρισμένα κράτη αιτούνταν τη συνδρομή ξένων δυνάμεων προκειμένου να αυξήσουν την επιρροή τους και τον έλεγχο της επικράτειάς τους έτσι και τα «de facto» κράτη επιδιώκουν να ελέγχουν πόλεις και οικισμούς, συνοριακά περάσματα, πλουτοπαραγωγικές πηγές και υδάτινους πόρους για να ενισχύσουν τη διαπραγματευτική θέση τους στη διεθνή κοινότητα προς ευρύτερη αναγνώριση.⁵⁷ Το ISIS όμως δεν ακολουθεί σε όλες τις διαστάσεις της, αυτήν την τάση.⁵⁸ Περιφρονεί τα υφιστάμενα σύνορα και την εθνική κυριαρχία των κρατών, αδιαφορεί για το διεθνές δίκαιο ενώ αναζητεί την αναγνώριση και νομιμοποίηση από το μουσουλμανικό κόσμο.

Η σεκταριστική αλληλεγγύη αποτελεί συνδετικό κρίκο μεταξύ των μελών του ISIS.⁵⁹ Όπως προαναφέρθηκε, το ISIS εξανάγκασε πολλούς από τους αντιπάλους του να το υποστηρίξουν αλλά αυτό συνετέλεσε στην ύπαρξη ενός σουνιτικού πολιτικο-στρατιωτικού δρώντα που απαρτίζεται μεταξύ άλλων από πρώην Μπααθιστές, διαφορετικές φυλές, εθνικιστές αντάρτες και την απογοητευμένη νεολαία. Ο λόγος αυτής της συνένωσης τόσο διαφορετικών στοιχείων οφείλεται στην αποτυχία της κυβέρνησης της Βαγδάτης να πείσει τους σουνίτες ότι ενδιαφέρεται για αυτούς, τους αντιπροσωπεύει αποτελεσματικά και δεν αποβλέπει στην εξόντωσή τους.

Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η σχέση που αναπτύχθηκε μεταξύ του ISIS και πρώην Ιρακινών Μπααθιστών όπου οι τελευταίοι ενσωματώθηκαν πλήρως στην ιεραρχία της οργάνωσης.⁶⁰ Είναι χαρακτηριστικό ότι σε πολλές περιπτώσεις, πρώην Ιρακινοί αξιωματούχοι ελάμβαναν τις αποφάσεις, διοικούσαν, σχεδίαζαν τις στρατιωτικές επιχειρήσεις αλλά δεν εμπλέκονταν στη διεξαγωγή τους· αυτό το άφηναν στους ξένους μαχητές.

⁵⁷ Ahram, Ariel I., Lust, Ellen, “The Decline and Fall of the Arab State”, *Survival*, vol. 58, no.2, April-May 2016, σ.18.

⁵⁸ *ό.π.*, σ.19.

⁵⁹ Fromson, James, Simon, Steven, “ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now”, *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.18.

⁶⁰ “ISIS and the sectarian conflict in the Middle East”, Research Paper 15/16, *House of Commons Library*, United Kingdom, 19 March 2015, σ. 9, διαθέσιμο στο <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP15-16/RP15-16.pdf>, (τελευταία πρόσβαση 26/11/2018).

Η σεκταριστική πόλωση καθιστούσε την αντιμετώπιση του ISIS πιο περίπλοκη στο πολιτικο-στρατιωτικό επίπεδο κατά δύο τρόπους: Πρώτον, διαφαινόταν όλο και λιγότερο πιθανό οι σιϊτικές και οι Κουρδικές δυνάμεις που θα κινητοποιούνταν για να ανακαταλάβουν το σουνιτικό Ιράκ να είχαν επαρκή κίνητρα για να κάνουν τις θυσίες που θα απαιτήσει μία τέτοια προσπάθεια, ανεξάρτητα από τις ανθρώπινες απώλειες. Ο λόγος είναι ότι οι δυνάμεις αυτές συγκροτήθηκαν με σκοπό την αυτοάμυνα των περιοχών τους και όχι για τη διεξαγωγή επιθετικών επιχειρήσεων σε σουνιτικούς οικισμούς. Άλλωστε το ISIS δεν ανέμενε να δράσουν διαφορετικά από τις ένοπλες δυνάμεις του Ιράκ (απαρτιζόμενες κατά κύριο λόγο από σιίτες) όταν εγκατέλειψαν τη Μοσούλη και τους σουνίτες κατοίκους της στο έλεος του ISIS κατά την αιφνιδιαστική επίθεση του τελευταίου το καλοκαίρι του 2014. Την ίδια θεώρηση πρεσβεύουν και οι Κούρδοι του Ιράκ.⁶¹

Υπό αυτές τις συνθήκες δεν αναμενόταν ότι οι σουνίτες του Ιράκ θα έβλεπαν στο πρόσωπο των σιϊτικών και Κουρδικών δυνάμεων τους απελευθερωτές τους.⁶² Επιπρόσθετα, αρνητικό αντίκτυπο είχαν προκαλέσει οι αναφορές εγκλημάτων πολέμου από τους τελευταίους στους σουνιτικούς πληθυσμούς των περιοχών όπου επιχειρούσαν.⁶³ Η πρόταση που έγινε στην Ιρακινή Βουλή για τη δημιουργία μιας εθνοφυλακής συγκροτούμενης από σουνίτες, αποτελούσε ίσως μία ιδανική λύση για την αντιμετώπιση του ISIS.⁶⁴ Με τον τρόπο αυτόν οι σουνίτες θα αντιμετώπιζαν το ISIS στα εδάφη τους και δεν θα χρειαζόταν οι σιϊτικές και Κουρδικές δυνάμεις να επιχειρούν έξω από τις περιοχές ενδιαφέροντός τους. Οι σουνίτες όμως του Ιράκ είχαν απωλέσει πλήρως την πίστη τους στην κυβέρνηση της Βαγδάτης και στην ικανότητα των Ιρακινών ενόπλων δυνάμεων. Επιπρόσθετα οι σουνίτες δεν ξέχασαν την άρνηση του Μαλίκι να ενσωματώσει τα μέλη της «σουνιτικής αφύπνισης» στις δυνάμεις ασφαλείας της χώρας όταν οι αμερικανικές δυνάμεις αποχώρησαν από το Ιράκ το 2011.

Οι ηγέτες των σιϊτών ήταν επίσης σκεπτικοί στην πιθανότητα εξοπλισμού των σουνιτικών φυλών για την αντιμετώπιση του ISIS καθώς φοβόντουσαν ότι οι

⁶¹ Fromson, James, Simon, Steven, “ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now”, *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.19.

⁶² “ISIS and the sectarian conflict in the Middle East”, Research Paper 15/16, *House of Commons Library*, United Kingdom, 19 March 2015, σ. 25, διαθέσιμο στο <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP15-16/RP15-16.pdf>, (τελευταία πρόσβαση 26/11/2018).

⁶³ Fromson, James, Simon, Steven, “ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now”, *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.21.

⁶⁴ ό.π., σ.21.

τελευταίοι θα επιδίωκαν μία περαιτέρω αυτονόμηση από το κεντρικό κράτος.⁶⁵ Στην πραγματικότητα, φοβόντουσαν μήπως δημιουργήσουν μία σουνιτική Πεσμεργκά εχθρικά προσκείμενη στους σιίτες. Είχαν καταστήσει σαφές με δηλώσεις τους ότι επιθυμούσαν ένα αποδυναμωμένο ISIS να κυριαρχεί μερικώς στις σουνιτικές περιοχές παρά την ισχυροποίηση των τελευταίων με ότι αυτό συνεπάγεται.

Οι σουνίτες του Ιράκ φαίνεται να είχαν λάβει μία στρατηγική απόφαση που απορρίπτει κάθε συνεργασία με το κεντρικό κράτος.⁶⁶ Το ISIS από την άλλη πλευρά, σε αντίθεση με το παρελθόν, συμπεριφερόταν με διπλωματικό τρόπο στους ηγέτες των σουνιτικών φυλών και δημιούργησε και ανάλογο υπουργείο που ασχολείτο με τα σχετικά θέματα. Με την αποχώρηση των αμερικανικών δυνάμεων και την απώλεια αντίστοιχων κινήτρων οικονομικής και στρατιωτικής φύσεως, καθίστατο πιο δύσκολο στους ηγέτες των σουνιτικών φυλών να συνεργάζονται με τις ΗΠΑ ή την κεντρική κυβέρνηση. Πιο σημαντικό όμως είναι το γεγονός ότι πολλοί σουνίτες προτιμούσαν το ISIS από τη διακυβέρνηση των σιϊτών, όπως διαμορφώθηκε η πολιτική σκηνή στο Ιράκ μετά το 2003· ο αποκλεισμός των σουνιτών από την κατανομή των κρατικών πόρων και τη συμμετοχή στα κοινά ήταν μία απαράδεκτη κατάσταση για τη σουνιτικούς πληθυσμούς. Για το λόγο αυτόν δήλωναν συχνά ότι θα αποδεχθούν οποιαδήποτε εξωτερική βοήθεια προκειμένου να απαλλαγούν από την κεντρική εξουσία.

Ένα ιδιαίτερης σημασίας γεγονός είναι ότι οι σουνίτες στο Ιράκ χαρακτηρίζονταν διαχρονικά από απώλεια συνοχής εκτός από τις περιόδους όπου κυριαρχούσαν στην πολιτική σκηνή (όπως την περίοδο του Σαντάμ Χουσεϊν).⁶⁷ Αυτό διευκόλυνε τη δράση του ISIS το οποίο επιδίωκε έναν ηγεμονικό ρόλο ως «προστάτη» των δικαιωμάτων των σουνιτών πληθυσμών.

Στη Συρία, το ISIS είχε επωφεληθεί από μία αντίστροφη σεκταριστική αντιπαράθεση.⁶⁸ Εκεί, η πλειοψηφία των σουνιτών επιδιώκει την ανάληψη της εξουσίας που επί του παρόντος κατέχεται από το μειονοτικό καθεστώς των Αλαουιτών. Η κυβέρνηση της Συρίας διακατέχεται από τις ίδιες αμφιβολίες και αντιθέσεις όσον αφορά το να μοιρασθούν την εξουσία με τη σουνιτική πληθυσμιακά πλειονότητα.

Στο Ιράκ και στη Συρία, μετά το 2010, δεν υφίσταται ένας συγκεκριμένος διαχωρισμός μεταξύ των περιοχών που ελέγχονται από το κράτος και των αντίστοιχων

⁶⁵ Fromson, James, Simon, Steven, “ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now”, *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.22.

⁶⁶ ό.π., σ.23.

⁶⁷ ό.π., σ.24.

⁶⁸ ό.π., σ.25.

που ελέγχονται από λοιπούς μη κρατικούς δρώντες. Το ίδιο ισχύει και ως προς τη διάκριση μεταξύ κυβερνητικής και μη κυβερνητικής ισχύος. Οι κυβερνήσεις των κρατών έχουν δημιουργήσει συμμαχίες με όλα τα είδη ένοπλων μη κρατικών δρώντων, συμπεριλαμβανομένων των φυλών, των θρησκευτικών ομάδων και της κατά τόπου μαφίας, προκειμένου να αυξήσουν την ισχύ τους και την ικανότητα επιβολής τους σε τρίτους. Οι Μονάδες Λαϊκής Κινητοποίησης του Ιράκ και οι Εθνικές Μονάδες Άμυνας της Συρίας έχουν συχνά εμπλακεί και κατηγορηθεί για σφαγές αμάχων. Άλλες δυνάμεις πολιτοφυλακής δρουν ανάλογα με τις εκάστοτε περιστάσεις. Στα πρώτα χρόνια του εμφυλίου πολέμου, οι κυβερνητικές δυνάμεις της Δαμασκού πολέμησαν σθεναρά εναντίον της οργάνωσης αλ Νούσρα και του ελεύθερου συριακού στρατού, αλλά ταυτόχρονα άφηναν το ISIS να δρα ανενόχλητα στα Συριακά εδάφη. Κατά αντιστοιχία, το ISIS απέφυγε σε μεγάλο βαθμό να μάχεται με τις κρατικές δυνάμεις της Συρίας ρίχνοντας το βάρος της προσπάθειάς του σε άλλες επαναστατικές οργανώσεις. Ένα τέτοιο κρατικά οργανωμένο έγκλημα αναιρεί την αρχή μονοπώλησης της άσκησης βίας από το κράτος, απαραίτητη προϋπόθεση εξασφάλισης της κυριαρχίας στο εσωτερικό του κράτους.⁶⁹

Οικονομία.

Η οικονομία σε μία οργάνωση όπως το ISIS σημαίνει την πρόσκτηση πόρων για την στρατολόγηση, επέκταση του ελέγχου σε εδαφικές περιοχές και την ανάπτυξη στρατιωτικών δυνατοτήτων. Ένα καλά οργανωμένο, ανθεκτικό και αξιόπιστο σύστημα χρηματοδότησης επιτρέπει την αγορά οπλικών συστημάτων, την παροχή βασικών υπηρεσιών στους πολίτες των περιοχών που ελέγχει, την κατασκευή αναγκαίων υποδομών για τη διοίκηση του κράτους, την εξυπηρέτηση των αναγκών διοικητικής μέριμνας των στρατευμάτων και της πληρωμής των μαχητών του. Μία αντάρτικη οργάνωση όπως το ISIS βασίζεται στο συνεχές ρεύμα ανεφοδιασμού σε όπλα, πυρομαχικά, φάρμακα, τρόφιμα, καύσιμα και μέσων διαβίωσης καθώς και σε βασικές υπηρεσίες προκειμένου να μην απωλέσει την εσωτερική νομιμοποίηση και υποστήριξη.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι μόνο στην επαρχία Ντέιρ-αζ-Ζορ (Deir az-Zor) τα έξοδα του Ισλαμικού Κράτους ανέρχονταν περί τα 5,6 εκατομμύρια δολάρια μηνιαίως ή 70 εκατομμύρια δολάρια ετησίως. Από το ποσό αυτό, το μεγαλύτερο ποσοστό

⁶⁹ Ahram, Ariel I., Lust, Ellen, “The Decline and Fall of the Arab State”, *Survival*, vol. 58, no.2, April-May 2016, σσ.21-22.

(43,6%) αποτελούσε η μισθοδοσία των μαχητών του, ένα σημαντικό ποσοστό δεσμευόταν για τις ανάγκες της Υπηρεσίας Πληροφοριών του (Emni) ενώ το υπόλοιπο κάλυπτε τις ανάγκες λειτουργίας των περιοχών που ήλεγχαν (19,8%), των μέσων μαζικής ενημέρωσης (2,8%), της Ισλαμικής Αστυνομίας (10,4%), των διαφόρων Κοινοφελών Υπηρεσιών (17,7%), ενώ για τις οικογενειακές παροχές δεσμευόταν το 5,7%. Εκτιμάται ότι σε μηνιαία βάση, τα έξοδα του Ισλαμικού Κράτος σε όλη την επικράτεια ανέρχονταν στα 80 εκατομμύρια δολάρια.⁷⁰

Το ISIS εξασφάλιζε μέχρι το 2014 τα αναγκαία έσοδα για τη λειτουργία του από:⁷¹

α. Τη μηνιαία φορολογία που επέβαλε σε επιχειρήσεις και εμπορικές εταιρείες στις αστικές περιοχές, καθώς και στους ίδιους τους υπηκόους του.

β. Παράνομες δραστηριότητες όπως απαγωγές, εμπορία λευκής σαρκός, εκβιασμούς, κατασχέσεις περιουσιών, πώληση αρχαιοτήτων, διακίνηση και εμπορία ναρκωτικών και εμπορία πετρελαϊκών προϊόντων.

Το πλείστον των εσόδων του προέρχονταν από την εκμετάλλευση των πετρελαιοπηγών που κατείχαν στη Συρία και το Ιράκ, υλοποιώντας ένα παράνομο δίκτυο διακίνησης που μέρος του περνούσε και από την Τουρκία. Έχει εκτιμηθεί ότι το 2015, τα έσοδα από την πώληση πετρελαίου και λοιπών πετρελαιοειδών ανέρχονταν περί τα 40 εκατομμύρια δολάρια μηνιαίως. Η πώληση αυτών γινόταν σε ιδιαίτερα χαμηλές τιμές σε εμπόρους ή μεσάζοντες στο Ιράκ και στη Συρία, σε αντίπαλες παρατάξεις όπως στους Κούρδους του Ιράκ και στο καθεστώς Άσαντ, καθώς όπως ήδη προαναφέρθηκε, σε εμπόρους στην Τουρκία οι οποίοι το διέθεταν στις νόμιμες αγορές.⁷²

Στο κατακερματισμένο πολιτικά περιβάλλον του Ιράκ και της Συρίας, η κατάληψη στρατηγικών περιοχών πλούσιων σε πόρους, ήταν για το ISIS μια εύκολη υπόθεση. Σημαντικός παράγοντας επιτυχίας όμως ήταν η συνεκμετάλλευση των πλουτοπαραγωγικών αυτών πόρων με τους τοπικούς ηγέτες σουνιτών, τόσο του Ιράκ όσο και της Συρίας, φυλών που είχαν υποστεί διακρίσεις από τα αντίστοιχα

⁷⁰ Blannin, Patrick, "Islamic State's Financing: Methods and Utilisation", *Counter Terrorist Trends and Analyses*, vol. 9, No.5, May 2017, σ.14.

⁷¹ Hashim, Ahmed S., *The Caliphate at War. The Ideological, Organisational and Military Innovations of Islamic State*, London, Hurst & Company, 2018, σσ.261-264.

⁷² Blannin, Patrick, "Islamic State's Financing: Methods and Utilisation", *Counter Terrorist Trends and Analyses*, vol. 9, No.5, May 2017, σ.15.

κυβερνητικά καθεστώτα.⁷³ Με την τακτική αυτή εξασφάλιζε την υποστήριξή τους συμβάλλοντας στην αναγκαία εσωτερική νομιμοποίηση.

Στρατιωτική Ισχύς.

Η ικανότητα του ISIS στο πεδίο της μάχης αποτελεί τη δομική βάση του όλου εγχειρήματός του καθόσον είναι αυτό το χαρακτηριστικό που υποστηρίζει τις πολιτικές, ιδεολογικές και κοινωνικές δραστηριότητες που απαιτούνται για τη λειτουργία του ως κράτος. Ωστόσο έπρεπε να υπερβεί τις τρωτότητες που είχε εμφανίσει κατά την προγενέστερη περίοδο και που συνίσταντο:⁷⁴

α. Στην αδυναμία των μαχητών του να εμπλέκονται σε αγώνα εκ του συστάδιν μικρών κλιμακίων. Η ανεπαρκής εκπαίδευση στο συγκεκριμένο τύπο αγώνα, η έλλειψη υπαξιοματικών απαραίτητων για την επιχειρησιακή λειτουργία μικρών κλιμακίων, η ανύπαρκτη τεχνική υποστήριξη των οπλικών συστημάτων, η έλλειψη ασφαλών χώρων που μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως στρατόπεδα εκπαίδευσεως και η αναποτελεσματικότητα στη χρήση όπλων καμπύλης τροχιάς καθιστούσαν αδύνατη την αντιμετώπιση οργανωμένων στρατιωτικών σχημάτων όπως των ΗΠΑ και μέρος των Ιρακινών ενόπλων δυνάμεων.

β. Στην αδυναμία εκτέλεσης αγώνα σε κατοικημένες περιοχές και στην ικανότητα διατήρησης περιοχών υπό τον έλεγχό τους για μεγάλο χρονικό διάστημα. Η μικρή εμπειρία των μαχητών του ISIS σε αυτόν τον τύπο επιχειρήσεων καθιστούσε εύκολη την αποστέριση των αστικών και ημι-αστικών οικισμών στους οποίους προσπαθούσαν να εγκαταστήσουν τις βάσεις επιχειρήσεών τους και τους χώρους εκπαίδευσης. Οι μάχες της Φαλούτζα τον Απρίλιο και Νοέμβριο του 2004 κατέδειξαν την ανυπαρξία αντίστοιχων δυνατοτήτων, επιμονής, υπομονής, εκπαίδευσης και υποστήριξης, απαραίτητων παραγόντων στον αγώνα σε κατοικημένες περιοχές.⁷⁵

Η μαχητική ισχύς του ISIS πήγαζε από:⁷⁶

- α. Τον αριθμό και την ποιότητα των στρατευμάτων του.
- β. Το υψηλής τεχνολογίας στρατιωτικό υλικό που διέθετε, αναφορικά με τους τοπικούς αντιπάλους του.

⁷³ Χαρακτηριστική είναι η κατάληψη πετρελαιοπηγών στην Ανατολική Συρία και στο Μπαϊγί του Ιράκ, του φράγματος της Χαντίθα στον ποταμό Ευράτη, στο ΒΔ Ιράκ και τμημάτων αγωγού πετρελαίου προς την Τουρκία. Βλ. Napoleoni, Loretta, *Ο Ισλαμιστικός Φοίνικας - Το Ισλαμικό Κράτος και οι Γεωπολιτικές Ανακατατάξεις στη Μέση Ανατολή*, [μτφ. Τριανταφύλλου Σώτη], Αθήνα, Πατάκης, 2015, σσ.66-67.

⁷⁴ Hashim, Ahmed S., *The Caliphate at War. The Ideological, Organisational and Military Innovations of Islamic State*, London, Hurst & Company, 2018, σσ.197-200.

⁷⁵ ό.π., σσ.201-202.

⁷⁶ Fromson, James, Simon, Steven, "ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now", *Survival*, vol. 57, no. 3, June-July 2015, σ. 9.

γ. Το επιθετικό πνεύμα που διέπνεε την οργάνωση.

Όσον αφορά τον ακριβή αριθμό των μαχητών του ISIS τα στοιχεία είναι διφορούμενα καθώς οι διαφορετικές εκτιμήσεις εξυπηρετούν κάθε φορά διαφορετικά συμφέροντα και στόχους. Τα στελέχη του ελάμβαναν από τους προϊσταμένους τους και έδιδαν στους υφισταμένους τους ορθές κατευθύνσεις ενώ είχαν αρκετά κίνητρα εσωτερικής παρακίνησης. Αν και ο Αμπού Μπακρ αλ Μπαγκνταντί βρίσκεται στην κορυφή της ιεραρχίας του ISIS, η στρατιωτική στρατηγική της οργάνωσης υπαγορεύεται από ενδιάμεσους ηγέτες, πολλοί από τους οποίους ήταν Μπααθιστές και αξιωματικοί των ενόπλων δυνάμεων ή μέλη των υπηρεσιών πληροφοριών του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν. Η ύπαρξη επαγγελματιών στρατιωτικών συνετέλεσε στη δημιουργία ενός εξελιγμένου συστήματος εκπαίδευσης των νεοεισερχομένων στην οργάνωση.⁷⁷ Η τάση αυτή έρχεται σε συμφωνία σε γενικές γραμμές με την αρχή του Σουν Τσου ότι η στρατιωτική στρατηγική αποτελεί ευθύνη της στρατιωτικής ηγεσίας.⁷⁸

Έχει εκτιμηθεί ότι το ISIS περιελάμβανε μέχρι το 2014, περίπου 20.000 ξένους μαχητές. Η ύπαρξη αυτών εξυπηρετούσε τόσο στρατηγικούς όσο και τακτικούς στόχους· αρκετοί διέθεταν ήδη στρατιωτική εμπειρία συμπληρώνοντας τις δυνάμεις στο τακτικό επίπεδο ενώ ανεκπαίδευτοι μαχητές προερχόμενοι από τη Δύση χρησιμοποιούνταν σε βομβιστικές αποστολές αυτοκτονίας.⁷⁹

Το ISIS, ενώ μέχρι το 2012 δεν διέθετε βαρύ τεχνικό υλικό (όπως π.χ. άρματα μάχης και πυροβόλα), κατάφερε μέχρι το 2014 να συγκεντρώσει τέτοιες ποσότητες που ανέτρεψε υπέρ του, την ισορροπία μαχητικής ισχύος στην περιοχή. Ειδικότερα το καλοκαίρι του 2014, προσάρτησε το υλικό από Ιρακινές Μεραρχίες που εγκατέλειψαν το πεδίο της μάχης καθώς και από τη στρατιωτική βάση του Συριακού στρατού στην Αλ-Τάμπκα.

Τα υψηλής τεχνολογίας οπλικά συστήματα που απέκτησε το ISIS διαμόρφωσαν τη στρατηγική του στο επιχειρησιακό – τακτικό επίπεδο καθώς του προσέδιδαν την αναγκαία ευκινησία και ταχυκινησία για την ανάληψη επιθετικών ενεργειών βασιζόμενες στον αιφνιδιασμό. Ο «**υβριδικός**» τρόπος ελιγμού με χρήση πολιτικών

⁷⁷ Fromson, James, Simon, Steven, “ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now”, *Survival*, vol. 57, no. 3, June-July 2015, σσ. 9-10.

⁷⁸ Πλατιάς, Αθανάσιος, Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου – Μετάφραση, Σχόλια, Ερμηνεία, Ανάλυση*, Αθήνα, Δίαυλος, 2015, σσ.82-83.

⁷⁹ Fromson, James, Simon, Steven, “ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now”, *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.10.

οχημάτων συνδυαζομένων με βαρύτερα άρματα μάχης του εξασφάλιζε ταχείες μετακινήσεις και τοπική υπεροχή στον κατάλληλο χρόνο.⁸⁰ Ταυτόχρονα η ανάπτυξη και χρησιμοποίηση αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών προσαρμοσμένων σε οχήματα (Vehicle-Born Improvised Explosive Devices, VBIEDs), για την υποστήριξη του τακτικού ελιγμού, αποτέλεσαν έναν σημαντικό πολλαπλασιαστή ισχύος και σημαντικό παράγοντα νίκης.

Το ISIS έχει επίσης επωφεληθεί από το επίμονα επιθετικό του πνεύμα και την ασυμβίβαστη δέσμευσή του για επέκταση. Το ISIS ασπάζεται το δόγμα που κυριαρχεί σε επαναστατικούς πολέμους, όπως πρέσβευε ο Σουν Τσου, όπου επιδιώκεται η γρήγορη νίκη αφού οι μακροχρόνιοι πόλεμοι είναι επιζήμιοι· σε στρατηγικό επίπεδο ο πόλεμος μπορεί να είναι παρατεταμένος αλλά στο επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο οι μάχες πρέπει να είναι σύντομες.⁸¹ Ωστόσο καθίσταται σαφές ότι η όλη στρατιωτική στρατηγική του ISIS βασίσθηκε στις **αρχές ανταρτοπολέμου του Μάο**, ήτοι:⁸²

α. Χρήση πρωτοβουλίας, ευελιξίας και κατάλληλης σχεδίασης για τη διεξαγωγή επιθετικών επιχειρήσεων με ετοιμότητα μετάπτωσης σε αμυντικό αγώνα, σύντομες μάχες στον παρατεταμένο πόλεμο και επιχειρήσεις σε εξωτερικές γραμμές, στα πλαίσια διατήρησης ανέπαφων των εσωτερικών γραμμών επιχειρήσεων.

β. Πλήρη συντονισμό των ανορθόδοξων με τις τακτικές επιχειρήσεις.

γ. Δημιουργία περιοχών βάσεων.

δ. Σχεδίαση αμυντικής και επιθετικής στρατηγικής.

ε. Εξέλιξη του ανταρτοπολέμου σε συμβατικό πόλεμο.

στ. Αποτελεσματικό σύστημα διοικήσεως και ελέγχου.

Πολλοί εν δυνάμει ουδέτεροι επέλεξαν να ενσωματωθούν στο ISIS παρά να ηττηθούν ή απλά να περιθωριοποιηθούν. Το ISIS απέρριψε όλες τις προτάσεις

⁸⁰ Ο όρος «υβριδικός» χρησιμοποιήθηκε από τον συντάξα προκειμένου να περιγράψει τον «πρωτότυπο» και μη-συμβατικό τρόπο διεξαγωγής χειρσίων επιχειρήσεων στο τακτικό επίπεδο, με χρήση πολιτικο-στρατιωτικών μέσων. Ωστόσο διευρύνοντας τον όρο, το Ισλαμικό Κράτος εκτιμάται από τον συντάξα ως εν γένει «υβριδική απειλή» λαμβάνοντας υπόψη τον ορισμό “*hybrid threat as any ... adversary that simultaneously and adaptively employs a fused mix of conventional weapons, irregular tactics, terrorism, and criminal behaviors in a battle space to obtain their political objectives*” βλ., Jacobs, Andreas, Lasconjarias, Guillaume, “NATO’s Hybrid Flanks, Handling Unconventional Warfare in the South and the East”, Research Paper, Research Division, NATO Defence College, Rome, No 112, April 2015, σ.2, διαθέσιμο στο http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/sede/dv/sede011015researchpaper nato /sede011015researchpaper nato_en.pdf, (τελευταία πρόσβαση 26/11/2018).

⁸¹ Πλατιάς, Αθανάσιος, Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου – Μετάφραση, Σχόλια, Ερμηνεία, Ανάλυση*, Αθήνα, Διάυλος, 2015, σσ.134-136.

⁸² Mao, Tse-Tung, *Selected Works of Mao Tse-Tung*, Peking, Foreign Languages Press, 1965, Vol. II, σσ.82-83.

ανεπίσημης συνεργασίας με εκείνες τις ομάδες που επιδίωκαν να κατευνάσουν το ISIS χωρίς να ενταχθούν σε αυτό.⁸³ Συνεπώς, με το δίλημμα ενσωμάτωσης ή αιματοχυσίας, το ISIS λειτούργησε με τον συνδυασμό των αρχών του Σουν Τσου που πρέσβευε ότι ο στρατηγικός θρίαμβος της επιθετικής στρατηγικής είναι να υποτάσσεις τον αντίπαλο χωρίς μάχη και της αντίστοιχης του Κλάουζεβιτς ο οποίος θεωρούσε αυταπάτη την επιβολή της θέλησής μας σε έναν αντίπαλο χωρίς απώλειες και κατά επέκταση τον πειθαναγκασμό χωρίς άσκηση βίας.⁸⁴ Ωστόσο, το ISIS τήρησε μία ρεαλιστική προσέγγιση όσον αφορά την αποδοχή στην οργάνωση των ομάδων που υποσχέθηκαν «πίστη» στην ηγεσία του ανεξάρτητα από την προτέρα στάση τους, μεταξύ των οποίων και αυτοί της «σουνιτικής αφύπνισης».

Τρόπος Χρησιμοποίησεως των Συντελεστών Ισχύος

Αρχικά, το Ισλαμικό Κράτος προκειμένου να αποφύγει την ολοκληρωτική του καταστροφή, άλλαξε τη στρατηγική του σε αυτήν μιας μυστικής τρομοκρατικής οργάνωσης.⁸⁵ Σύμφωνα με τους πολιτικούς στόχους της υψηλής στρατηγικής του Ισλαμικού Κράτους αυτό έπρεπε:⁸⁶

- α. Να συνενώσει τους Τζιχαντιστές σε ένα κοινό όραμα και στόχο.
- β. Να εκφοβίσει τις Ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας.
- γ. Να συνεργασθεί και να επηρεάσει υπέρ του τις διάφορες σουνιτικές φυλές.
- δ. Να αυξήσει το κύρος του Αμπού Ουμάρ αλ Μπαγκνταντί ως επικεφαλής του Ισλαμικού Κράτους.
- ε. Να αποκτήσει την απαραίτητη εσωτερική νομιμοποίηση προστατεύοντας τον πληθυσμό των περιοχών που θα ασκούσαν επιρροή ή θα κατακτούσε. Αυτό σήμαινε φυσική ασφάλεια, συμβολή στην ευημερία, τοποθέτηση

⁸³ Fromson, James, Simon, Steven, "ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now", *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.11.

⁸⁴ Βλ. Πλατιάς, Αθανάσιος, Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου – Μετάφραση, Σχόλια, Ερμηνεία, Ανάλυση*, Αθήνα, Διάυλος, 2015, σσ.101-102 και Carl von Clausewitz, *On War*, [edited and translated by Michael Howard and Peter Paret], Princeton-New Jersey, Princeton University Press, 1989, σσ.75-76.

⁸⁵ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.88.

⁸⁶ Abu Bakr Naji, "The Management of Savagery: The Most Critical Stage Through Which the Umma Will Pass", [Μτφ. McCants, William], *Harvard, John M. Olin Institute for Strategic Studies at Harvard University*, 2006, σσ. 42-44, διαθέσιμο στο <https://azelin.files.wordpress.com/2010/08/abu-bakr-naji-the-management-of-savagery-the-most-critical-stage-through-which-the-umma-will-pass.pdf>, (τελευταία πρόσβαση 27/01/2018).

ικανών κοινωνικών λειτουργιών, επιβολή του ισλαμικού νόμου και οικονομική υποστήριξη.

στ. Να γνωστοποιεί τις παραπάνω παροχές μέσω κατάλληλης χρήσης των μέσων μαζικής ενημέρωσης.

ζ. Να εξετάσει το ενδεχόμενο συμμαχίας με τους εν δυνάμει αντιπάλους του (ιδεολογικούς και μη), προκειμένου να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικότερα τον κοινό εχθρό.

Επιπρόσθετα είχε προταθεί η διεξαγωγή επιχειρήσεων παρενόχλησης εναντίον στόχων υψηλής οικονομικής και κοινωνικής αξίας όπως αγωγοί πετρελαίου και χώροι αρχαιολογικής και τουριστικής αξίας. Η προσβολή των στόχων αυτών θα ανάγκαζε την τοπική κυβέρνηση να δεσμεύσει πόρους για την ασφάλειά τους και συνεπώς θα δημιουργούνταν κενά ασφαλείας σε άλλες περιοχές. Οι Τζιχαντιστές θα εκμεταλλεύονταν αυτά τα σημεία τρωτότητας, θα εγκαθιστούσαν στις περιοχές αυτές την εξουσία του Ισλαμικού Κράτους και θα εξασφάλιζαν την εσωτερική νομιμοποίηση μέσω κοινωφελών και οικονομικών παροχών. Αποφασιστικά σημεία ήταν η καθιέρωση της σαρία, η υποστήριξη των φυλών των περιοχών αυτών και η συνεργασία με όλους τους μουσουλμάνους ανεξάρτητα δόγματος, υπό την επίδραση μιας ενιαίας και αποτελεσματικής επιχείρησης επιρροής, με παράλληλη χρήση βίας ως μέσο επιβολής. Με τον τρόπο αυτόν θα εξασφάλιζαν τις απαραίτητες βάσεις επιχειρήσεων σύμφωνα με τις αρχές του Μάο.⁸⁷ Η εν συνεχεία διασύνδεση των περιοχών αυτών σε ένα ενιαίο δίκτυο θα εξασφάλιζε τη δημιουργία του Ισλαμικού Κράτους και τη μετεξέλιξή του ακολούθως σε Χαλιφάτο.⁸⁸

Στο μέτωπο της Συρίας υπήρχε έτοιμο το δίκτυο του Ισλαμικού Κράτους. Το 2011 οι Σύριοι άρχισαν τις διαμαρτυρίες εναντίον της κυβέρνησης του Μπασάρ αλ Άσαντ. Σε αντίδραση αυτής της κατάστασης ο Άσαντ απελευθέρωσε έναν μεγάλο αριθμό τζιχαντιστών από τις φυλακές με σκοπό τη δημιουργία κοινωνικής αναστάτωσης την οποία προτίθετο να καταστείλει με βίαιο τρόπο. Αποτέλεσμα αυτού ήταν ο ηγέτης της Αλ Κάιντα να διατάξει το Ισλαμικό Κράτος να στείλει στη Συρία ένα απόσπασμα με σκοπό τη δημιουργία μιας τοπικής οργάνωσης. Η οργάνωση

⁸⁷ Περί των χαρακτηριστικών των βάσεων επιχειρήσεων στον ανταρτοπόλεμο, Βλ. Mao, Tse-Tung, *Selected Works of Mao Tse-Tung*, Peking, Foreign Languages Press, 1965, Vol. II, σσ.98-100.

⁸⁸ Το παραπάνω στρατηγικό σχέδιο περιγράφηκε στη «Διαχείριση της Αγριότητας», ενός βιβλίου που συντάχθηκε από κάποιον με το ψευδώνυμο Αμπού Μπακρ Νάτζι. Βλ. McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.98.

ονομάστηκε **Τζαμπάτ αλ Νούσρα (Μέτωπο Νούσρα)** και με την επίθεση αυτοκτονίας στη Δαμασκό στις 23 Δεκεμβρίου 2011 φάνηκε ότι ενεργούσε με τον πατροπαράδοτο βίαιο τρόπο των προγενέστερων σχετικών οργανώσεων προκαλώντας την αντίδραση ακόμη και των εξεγερθέντων σουνιτικών φυλών της Συρίας. Από τον Αύγουστο του 2012 όμως το Μέτωπο Νούσρα επεκτάθηκε βόρεια και μετέτρεψε την οργάνωση από μία τρομοκρατική σε μία αντάρτικη οργάνωση. Προς τούτο άλλαξε την τακτική της εφαρμόζοντας περισσότερο τις αρχές του ανταρτοπολέμου, προσπαθώντας να αποκτήσει την εσωτερική υποστήριξη και νομιμοποίηση, υπό την ηγεσία του **Αμπού Μωάμεθ αλ Τζαβλανί**. Η μεταστροφή αυτή στον τρόπο δράσης οφείλεται μερικώς στην επίδραση του Σύριου Τζιχαντιστή **Αμπού Καλίντ αλ Σούρι**. Ο τελευταίος είχε ταύτιση απόψεων όσον αφορά το στρατηγικό σχεδιασμό της οργάνωσης με τον ηγέτη της Αλ Κάιντα Ζαγουαχίρι και επιπλέον την πλήρη υποστήριξή του. Ο Αμπού Καλίντ προσπάθησε να «κερδίσει τις καρδιές και τις σκέψεις των ντόπιων» ασπαζόμενος τη σχετική άποψη του άλλοτε συμπολεμιστή του και ειδήμονα στρατηγικής τον **Αμπού Μουασάμπ αλ Σούρι**.⁸⁹

Ο Σούρι πρέσβευε ότι έπρεπε να ακολουθηθούν οι κάτωθι αρχές:

- α. Να μην αναθεματίζει η οργάνωση τους Μουσουλμάνους.
- β. Να μην στοχεύονται ουδέτεροι πολίτες.
- γ. Να μην γίνει προσπάθεια ανατροπής των μουσουλμανικών ηγετών όσο οι ΗΠΑ κυριαρχούσαν στη Μέση Ανατολή.

Στο χρονικό αυτό σημείο άρχισε η διάσταση απόψεων μεταξύ του Ισλαμικού Κράτους και της προέκτασής του στη Συρία, το Μέτωπο Νούσρα. Το τελευταίο δεν ακολούθησε την τρίτη αρχή του Σούρι ενώ το Ισλαμικό Κράτος τις δύο πρώτες και συγκεκριμένα:⁹⁰

- α. Το Μέτωπο Νούσρα:
 - (1) Πίστευε ότι το λαϊκό μέτωπο ενάντια στον Άσαντ θα πετύχαινε ίσως επειδή οι ΗΠΑ προσπαθούσαν να το ανατρέψουν ή τουλάχιστον να μην το υποστηρίξουν.
 - (2) Στρατολόγησε σουνίτες της Συρίας και περιέλαβε ντόπιους στις περιοχές που καταλάμβανε.

⁸⁹ Lister, Charles R., *The Islamic State – A Brief Introduction*, Washington D.C., Brookings Institution Press, σσ.18-19.

⁹⁰ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σσ.104-105.

(3) Συνεργάσθηκε με λοιπές οργανώσεις ανταρτών με τις οποίες, μετά την κατάληψη κάποιας περιοχής, δημιουργούσαν «μικτές ομάδες σαρία» για να επιλύουν διαφορές και να παρέχουν βασικές υπηρεσίες στους κατοίκους.

(4) Αλληλεπιδρώντας με τις λοιπές οργανώσεις ανταρτών κατέστησε δύσκολη τη διακυβέρνηση των περιοχών αυτών και τον έλεγχο των περιστατικών κακομεταχείρισης των κατοίκων τους από τις οργανώσεις αυτές.

β. Το Ισλαμικό Κράτος:

(1) Επιδίωκε να κυριαρχεί κυβερνώντας μόνο του τις περιοχές που κατακτούσε.

(2) Σε γενικές γραμμές δεν συνεργαζόταν με άλλες οργανώσεις παρά μόνο όταν δεν είχε το απαραίτητο ανθρώπινο δυναμικό οπότε και βασιζόταν στη ρύθμιση των καθημερινών θεμάτων από τους ντόπιους πληθυσμούς.

(3) Διατηρούσε μία υπεροπτεία έναντι των λοιπών τρομοκρατικών οργανώσεων καθόσον θεωρούσε ότι αποτελούσε μία ευρύτερη κρατική οντότητα.

(4) Η εξουσία του βασιζόταν στη βία και στην τρομοκράτηση των πληθυσμών των περιοχών που κατακτούσαν ή προέβλεπαν να κατακτήσουν.

(5) Αρκετοί υποστήριζαν ότι παρά την τρομοκρατία που ασκούσε, αποκατάστησε ένα είδος ισορροπίας ισχύος και ασφάλειας στις περιοχές καθόσον εκδιώχθηκαν διεφθαρμένες αντάρτικες οργανώσεις.

Σημεία ιδιαίτερης προσοχής όσον αφορά το διαχωρισμό του Ισλαμικού Κράτους από το Μέτωπο Νούσρα είναι τα παρακάτω:

α. Το Ισλαμικό Κράτος επιθυμούσε τη δημιουργία μιας επικράτειας στο χώρο μεταξύ της Συρίας και του Ιράκ ενώ το Μέτωπο Νούσρα στόχευε στο να ενταχθεί στη συριακή αντίσταση και να ανατρέψει το καθεστώς του Άσαντ.⁹¹

β. Οι δύο οργανώσεις διαφωνούσαν ως προς τον τρόπο ελέγχου των πλουτοπαραγωγικών πηγών των περιοχών που ήλεγχαν. Η πώληση πετρελαίου στη μαύρη αγορά τους εξασφάλιζε μεγάλο ποσοστό των οικονομικών πόρων που χρειάζονταν. Το Ισλαμικό Κράτος ενήργησε δυναμικά και επικράτησε του Μετώπου Νούσρα στην Ανατολική Συρία και συγκεκριμένα στην επαρχία Ντέϊρ Εζόρ. Η περιοχή αυτή είχε πετρέλαια που ελέγχονταν από τοπικές φυλές οι οποίες σε δεδομένη στιγμή εκδίωξαν το Ισλαμικό Κράτος, το οποίο επέστρεψε και κατέλαβε την εν λόγω περιοχή.

⁹¹ Είναι χαρακτηριστικό ότι το Μέτωπο Νούσρα υποστηριζόταν τόσο χρηματικά όσο και εξοπλιστικά από δυτικές δυνάμεις και από δρώντες που ήθελαν την ανατροπή του Άσαντ. Βλ. Warrick, Joby, *Black Flags - The Rise of ISIS*, London, Transworld Publishers-Corgi edition, 2016, σ.369.

γ. Ο ηγέτης του Μετώπου Νούσρα, Αμπού Μωάμεθ αλ Τζαβλανί, υποστήριζε ότι όφειλε υπακοή μόνο στην Αλ Κάιντα και η οργάνωσή του δεν ήταν υφιστάμενη του Ισλαμικού Κράτους. Ο Μπαγνταντί στις 9 Απριλίου 2013 δήλωσε ότι το Μέτωπο Νούσρα ήταν τμήμα του Ισλαμικού Κράτους και λόγω της επέκτασης των δραστηριοτήτων του τελευταίου στην περιοχή της Συρίας μετονομάστηκε σε **Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ και του αλ Σαμ (Λεβάντε)**.⁹²

δ. Με δεδομένη την επιμονή της Αλ Κάιντα να υποστηρίζει το Μέτωπο Νούσρα και να απαιτεί από το Ισλαμικό Κράτος να περιορίσει τις δραστηριότητές του στο Ιράκ, το τελευταίο ήρθε σε ευθεία αντιπαράθεση με την Αλ Κάιντα. Αποτέλεσμα αυτής της σύγκρουσης ήταν η **εκδίωξη του Ισλαμικού Κράτους από την Αλ Κάιντα στις 2 Φεβρουαρίου 2014**.⁹³

ε. Το Ισλαμικό Κράτος προχώρησε στην εξουδετέρωση του Αμπού Καλίντ, στις 23 Φεβρουαρίου 2014, που κατέκρινε σθεναρά στην αρνητική στάση του Ισλαμικού Κράτους. Κατόπιν τούτου το Ισλαμικό Κράτος εδραίωσε την κυριαρχία του στη Συρία αφού:⁹⁴

(1) Οι αντάρτικες ομάδες της Συρίας είχαν εξαντληθεί και δεν είχαν πλέον τους απαιτούμενους πόρους να συνεχίσουν τον αγώνα τους εναντίον του Άσαντ και του Ισλαμικού Κράτους.

(2) Η στρατηγική του Ισλαμικού Κράτους στο να καταλαμβάνει περιοχές και να ασκεί από μόνο του την άμεση κυριαρχία αυτών, μη συνεργαζόμενο με λοιπές οργανώσεις, μπορεί να το απομόνωνε αλλά ήταν αποτελεσματική.

(3) Κατείχε πλέον τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους από την εκμετάλλευση των πετρελαιοπηγών που κατείχε αποκλειστικά, από την επιβολή φόρων και την εν γένει εκμετάλλευση των κυριευθέντων περιοχών, για τη συνέχιση των στόχων του.

(4) Οι λοιπές σουνιτικές φυλές είχαν αποδυναμωθεί.

(5) Ο πρόεδρος της Συρίας Άσαντ, απαλλαγμένος από την απειλή του Μετώπου Νούσρα, θεωρούσε ότι η δράση του Ισλαμικού Κράτους τον ευνοούσε αφού δεν αποτελούσε άμεση απειλή σε αυτόν και την εξουσία του.

⁹² Fishman, Ben, "Defining ISIS", *Survival*, vol. 58, no.1, February-March 2016, σ.186.

⁹³ Ryan, Michael W.S., *ISIS: The Terrorist Group That Would Be a State*, Newport-Rhode Island, United States Naval War College-Center of Irregular Warfare and Armed Groups, 2015, σ.14.

⁹⁴ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.114.

(6) Στο Ισλαμικό Κράτος εντάχθηκαν οι μαχητές του Μετώπου Νούσρα, μαχητές από το εξωτερικό και όλοι όσοι τυχοδιωκτικά επιθυμούσαν να αποκομίσουν κέρδη από τις κατακτήσεις της οργάνωσης.

Στο σημείο αυτό το Ισλαμικό Κράτος είχε τις βάσεις για να αρχίζει να σκέφτεται την ιδέα επέκτασής του, υιοθετώντας και υλοποιώντας μία «Προφητική Μεθοδολογία», με σκοπό την επαναδημιουργία του Χαλιφάτου.⁹⁵ Απαραίτητες προϋποθέσεις για την επανασύστασή του ήταν να αποδειχθεί ότι το Χαλιφάτο θα επέστρεφε, ότι το Ισλαμικό Κράτος άξιζε τον τίτλο του Χαλιφάτου και ότι ο Αμπού Μπακρ αλ Μπαγκνταντί άξιζε τον τίτλο του Χαλίφη. Ο επιφανής μουφτής Τουρκί ιμπιν Μπουμπαράκ αλ Μπιν' αλι μπόρεσε και δικαιολόγησε επαρκώς όλα τα παραπάνω, προσδίδοντας ιδιαίτερη έμφαση στην καταλληλότητα του Αμπού Μπακρ ως νέου Χαλίφη. Με τον τρόπο αυτόν το Ισλαμικό Κράτος ενδυνάμωσε την εσωτερική του νομιμοποίηση στο μουσουλμανικό κόσμο της περιοχής.⁹⁶

Στις αρχές Ιουνίου 2014 καταλήφθηκε η πόλη Μοσούλη του Ιράκ χωρίς καμία σχεδόν αντίσταση από τις δυνάμεις ασφαλείας του Ιράκ. Η κυριαρχία πλέον του Ισλαμικού Κράτους από τη Μοσούλη του Ιράκ έως το Χαλέπι της Συρίας θεωρήθηκε ως η αναγέννηση του Χαλιφάτου, με τον Μπαγκνταντί να γίνεται και επίσημα ο νέος Χαλίφης. Το Ισλαμικό Κράτος επανασύστασε το Χαλιφάτο χωρίς να ανατρέψει τις κυβερνήσεις μουσουλμανικών κρατών και χωρίς να πείσει το μουσουλμανικό κόσμο να πιστέψουν σε αυτό και να το υποστηρίξουν ανάλογα. Αντιθέτως χρησιμοποίησε τη βία για να κατακτήσει εδάφη και να επιβάλει τη δημιουργία του, τακτική που δεν συμφωνούσε με τις παραδοσιακές απόψεις τζιχαντιστών και άλλων σουνιτικών μουσουλμάνων.⁹⁷

Η επιτυχία του Ισλαμικού Κράτους τη συγκεκριμένη χρονική στιγμή οφείλεται στα κάτωθι:

α. Στο Ιράκ, το 2014, οι αμερικανικές δυνάμεις είχαν πλέον αποχωρήσει και οι δυνάμεις ασφαλείας αδυνατούσαν να επιβάλουν την κρατική κυριαρχία στις

⁹⁵ Sandal, Nukhet, "Apocalypse Soon, Revolutionary Revanchism of ISIS", in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σ.20.

⁹⁶ Για περισσότερες πληροφορίες ως προς τη θεωρία των «δώδεκα χαλίφιδων» και της καταλληλότητας του Αμπού Μπακρ αλ Μπαγκνταντί ως του νέου χαλίφη βλ. McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, Αθήνα, Πεδίο, 2016, σσ.132-134.

⁹⁷ Εγγλέζος, Τάσος, *Το Κράτος των Τζιχαντιστών στο Ιράκ και τη Συρία*, Αθήνα, Παρασκήνιο, 2015, σσ.35-36.

δυτικές περιοχές του. Οι σουνιτικές φυλές δεν εμπιστεύονταν την Ιρακινή κυβέρνηση.⁹⁸

β. Στη Συρία, ο Πρόεδρος Άσαντ άφηνε το Ισλαμικό Κράτος να τρομοκρατεί τους εσωτερικούς και εξωτερικούς εχθρούς του καθεστώτος του, θεωρώντας ότι δρουν προς όφελός του. Πίστευε ότι οι Σύριοι θα αποδέχονταν τελικά τη δική του ηγεσία, παρά τη βίαιη κυριαρχία του Ισλαμικού Κράτους.⁹⁹

γ. Κατόπιν των παραπάνω το Ισλαμικό Κράτος είχε τη δυνατότητα να εκμεταλλευτεί το στρατηγικό κενό που είχε δημιουργηθεί στις περιοχές των σουνιτικών φυλών μεταξύ Συρίας και Ιράκ και να εδραιώσει την εκεί κυριαρχία του.

δ. Η ίδρυση του Χαλιφάτου συνετέλεσε στην προσέλκυση μεγάλου αριθμού νεοσυλλέκτων από όλον τον κόσμο, από λοιπές αντάρτικες οργανώσεις και από πρώην στελέχη των ενόπλων δυνάμεων τόσο της Συρίας όσο και του Ιράκ.

Η Αλ Κάιντα καταδίκασε όπως προαναφέρθηκε την ανακήρυξη του Χαλιφάτου και προκειμένου να αντιμετωπισθεί η ηγεμονία του Μπαγνταντί ως Χαλίφη, ανέδειξε το ρόλο του Μουλά Ομάρ, ως τον «ηγέτη των πιστών» του Αφγανιστάν. Η Αλ Κάιντα δεν επιθυμούσε να διευρύνει το ρόλο του Μουλά Ομάρ προκειμένου να αποφύγει τον κίνδυνο να κατακριθεί ότι βιάζεται, όπως το Ισλαμικό Κράτος, να κηρύξει τη δημιουργία του Χαλιφάτου. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την αποκλειστική ενασχόληση του Μουλά Ομάρ με τα πολιτικά δρώμενα της Αλ Κάιντα, παρείχε στο Ισλαμικό Κράτος τη δυνατότητα, να αμφισβητήσει και να πλήξει τη θρησκευτική και πολιτική «εικόνα» του θρησκευτικού ηγέτη της μητρικής της οργάνωσης.¹⁰⁰

Το Ισλαμικό Κράτος, μεταξύ άλλων, οραματιζόταν την κατάληψη της Βαγδάτης στα πλαίσια αναβίωσης του Χαλιφάτου των Αββασιδών, που αντιπροσώπευε ένα από τα πιθανά μοντέλα λειτουργίας του.¹⁰¹ Εκτός από τις θεολογικές και πολιτιστικές αποκλίσεις που υφίσταντο, στη Βαγδάτη, η σιιτική πλειονότητα θα αντιστεκόταν σθεναρά στην προσπάθεια του Ισλαμικού Κράτους να την καταλάβει. Οι σιιτικές οργανώσεις στο Ιράκ ενδυναμώνονταν από εισερχόμενους

⁹⁸ Εγγλέζος, Τάσος, *Το Κράτος των Τζιχαντιστών στο Ιράκ και τη Συρία*, Αθήνα, Παρασκήνιο, 2015, σ.28.

⁹⁹ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.140.

¹⁰⁰ Sandal, Nukhet, “Apocalypse Soon, Revolutionary Revanchism of ISIS”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σ.20.

¹⁰¹ Για περισσότερες πληροφορίες περί της αναβίωσης του Χαλιφάτου των Αββασιδών στη Βαγδάτη, βλ. McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σσ.146-148.

σίτες ξένους μαχητές. Επιπρόσθετα το Ιράν εφοδίαζε με πολεμικό υλικό και προσωπικό τους σίτες του Ιράκ όταν αυτοί μάχονταν κατά των αμερικανικών δυνάμεων και μετά την κατάληψη της Μοσούλης από το Ισλαμικό Κράτος. Ταυτόχρονα το Ιράν υποστήριζε με αντίστοιχα μέσα τη Συρία προς υποστήριξη του καθεστώτος Άσαντ.¹⁰² Ως εκ τούτου, η προσπάθεια του Ισλαμικού Κράτους να επεκτείνει την κυριαρχία του στη Βαγδάτη είχε ελάχιστες πιθανότητες επιτυχίας.

Το Ισλαμικό Κράτος προσπάθησε να μην επαναλάβει τα λάθη της πρώτης περιόδου ύπαρξής του. Το ISIS είχε πλέον τη μορφή ενός κράτους-κελύφους που του επέτρεπε την εδαφική επέκταση χωρίς κατά ανάγκη την πολιτική ολοκλήρωση, υιοθετώντας, μία μορφή δογματικού ή ιδεολογικού ιμπεριαλισμού.¹⁰³ Η οικονομική σφαίρα τέτοιων δομών περιορίζεται όμως στην οικονομία του πολέμου και στην ιδιωτικοποίηση της τρομοκρατίας.¹⁰⁴ Προκειμένου να αποφύγει τη λαϊκή δυσανεμία το ISIS επικεντρώθηκε στην οικονομική ενίσχυση των κατοίκων των περιοχών που ήλεγχε. Οι κρατικές επιχορηγήσεις των κυβερνήσεων της Συρίας και του Ιράκ είχαν όμως εκλείψει ενώ ο πόλεμος δυσχέραινε το εμπόριο και τη γεωργία. Αποτέλεσμα αυτών ήταν η οικονομική δυσπραγία των τοπικών οικονομιών του Κράτους και η απώλεια της υποστήριξης αυτού από τη λαϊκή βάση καθόσον θεωρούσαν ότι δεν υπήρχαν οι απαραίτητες κρατικές δομές για να καλύψουν τις ανάγκες τους.¹⁰⁵ Το Ισλαμικό Κράτος δεν διένειμε τον πλούτο ισομερώς αφού προκειμένου να εξασφαλίσει την υποστήριξη των τοπικών ηγετών, χρηματοδοτούσε κυρίως τους σέιχηδες των φυλών που απαριθμούσαν πολυπληθείς πληθυσμούς. Οι φυλές που δεν συνεργάζονταν ή αντιστέκονταν στο Ισλαμικό Κράτος αντιμετώπιζαν την άκρατη βία αυτού. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην εμμονή επιβολής των σκληρών ποινών για αδικήματα του κοινού αστικού δικαίου (χουντούντ), τα οποία έθεταν ιδεολογικά το Ισλαμικό Κράτος

¹⁰² McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.149.

¹⁰³ Σύμφωνα με τον Martin Wight «Ο δεύτερος τρόπος με τον οποίο η Επαναστατική θεωρία μπορεί να επιχειρήσει να πραγματώσει τη *civitas maxima* και να εξομοιώσει τις διεθνείς σχέσεις με την εσωτερική πολιτική είναι ο ιδεολογικός ή δογματικός ιμπεριαλισμός· δηλαδή, με μία μεγάλη δύναμη, η οποία προσπαθεί να διαδώσει ένα πιστεύω και να επιβάλλει ομοιομορφία... θεωρία του εκλεκτού λαού». Το αφήγημα του Ισλαμικού Κράτους συγκεντρώνει πολλά εκ των στοιχείων του επαναστατικού ρεύματος σκέψης. Βλ. Wight, Martin, *Διεθνής Θεωρία, Τα Τρία Ρεύματα Σκέψης*, [μτφ. Στροϊκού Ηρακλεία], Αθήνα, Ποιότητα, 2011, σσ.52-55.

¹⁰⁴ Napoleoni, Loretta, *Ο Ισλαμιστικός Φοίνικας - Το Ισλαμικό Κράτος και οι Γεωπολιτικές Ανακατατάξεις στη Μέση Ανατολή*, [μτφ. Τριανταφύλλου Σώτη], Αθήνα, Πατάκης, 2015, σσ.69-70.

¹⁰⁵ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σ.151.

να συμπεριφέρεται αντίστοιχα με τη Σαουδική Αραβία, αλλά με έναν τρόπο ακόμη πιο βίαιο και πιο «προβαλλόμενο».¹⁰⁶

Σε μία ευρύτερου τρόπου επέκτασης, το Ισλαμικό Κράτος κέρδισε οπαδούς και εξασφάλισε την υποστήριξη τοπικών ηγετών στις περιοχές που βίωναν εμφυλίους πολέμους. Επαρχίες στη Λιβύη, στην Υεμένη, στη βόρεια Νιγηρία και στη Σομαλία δήλωσαν υποταγή στον Μπαγκνταντί και κατά συνέπεια το Ισλαμικό Κράτος μπορούσε να έχει πρόσβαση στους οικονομικούς τους πόρους και στο ανθρώπινο δυναμικό τους για περαιτέρω ενδυνάμωση των συντελεστών ισχύος του.¹⁰⁷

Στρατιωτική Στρατηγική

Το καλοκαίρι του 2012, το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ (ISI) υλοποίησε δύο αντάρτικες επιχειρήσεις που συνέδραμαν αποφασιστικά στις μετέπειτα επιτυχίες του 2014. Στην πρώτη με την ονομασία «Σπάζοντας τα Τείχη» συμπεριλαμβάνονταν επιθέσεις με φορτηγά γεμάτα με εκρηκτικά σε στόχους σιιτών αμάχων· ο σκοπός ήταν να προκαλέσουν αντίποινα από τους τελευταίους ενάντια στους σουνιτικούς πληθυσμούς. Η δεύτερη με την ονομασία «Στρατιωτική Συγκομιδή» στόχευε κυρίως τις Ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας. Οι επιχειρήσεις αυτές ήταν ορθά σχεδιασμένες και εκτελεσμένες, διέθεταν τους αναγκαίους πόρους και κατεδείκνυν τον υψηλό βαθμό ευελιξίας των μαχητών του ISI. Έτσι διαφαίνεται η μετεξέλιξη της οργάνωσης από μία τρομοκρατική ομάδα που στήριζε τις επιχειρήσεις της σε εκτελέσεις και βομβιστικές ενέργειες σε ένα σύνολο που μπορούσε να εκτελεί ταυτόχρονα και πιο σύνθετες επιχειρήσεις που απαιτούσαν διοίκηση και έλεγχο ομάδων με διαφορετική σύνθεση και οπλισμό.¹⁰⁸

Τον Απρίλιο του 2013, όταν η οργάνωση μετονομάστηκε σε ISIS λόγω της εμπλοκής της και στο μέτωπο της Συρίας, ήταν σαφές ότι είχε αναπτύξει τις στρατιωτικές της δομές και ικανότητες κατά τέτοιον τρόπο που της επέτρεπε να υιοθετεί τόσο αντάρτικες όσο και ημι-συμβατικές μεθόδους πολεμικών επιχειρήσεων. Ωστόσο η κύρια προσπάθεια ήταν η διεξαγωγή τρομοκρατικών επιθέσεων σε σιιτικούς στόχους αμάχων καθόσον δεν υπήρχαν πλέον οι αμερικανικές δυνάμεις που περιόριζαν σε σημαντικό βαθμό τη δράση του. Στο στάδιο αυτό το ISIS αναβάθμισε την κατασκευή εκρηκτικών μηχανισμών κάθε είδους σε βιομηχανική κλίμακα. Το ISIS είχε

¹⁰⁶ McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016, σσ.151-152.

¹⁰⁷ ό.π., σ.156.

¹⁰⁸ Hashim, Ahmed S., *The Caliphate at War. The Ideological, Organisational and Military Innovations of Islamic State*, London, Hurst & Company, 2018, σ. 205.

συνειδητοποιήσει πλέον την αυξανόμενη δυσαρέσκεια και απογοήτευση των σουνιτικών πληθυσμών στη διακυβέρνηση του Νουρί αλ-Μαλίκι. Ως εκ τούτου η προσβολή σιιτικών στόχων αποσκοπούσε στο να προκαλέσει τα αντίποινα από την κυβέρνηση και τις σιιτικές πολιτοφυλακές εναντίον των σουνιτών, οι οποίοι θα προσέφευγαν στο ISIS για προστασία. Ταυτόχρονα όμως ανάγκαζε τις Ιρακινές δυνάμεις να υπερεπεκταθούν σε όλη την Ιρακινή επικράτεια καθιστώντας τους αδύνατους να αντιτάξουν αποτελεσματική άμυνα εναντίον του ISIS.¹⁰⁹

Το ISIS συγκρότησε πολλές μικρές μονάδες ικανές να εκτελούν άμεσες επιθέσεις, ανέπτυξε ένα ικανοποιητικό δίκτυο διοικητικής μέριμνας και αύξησε τη δυνατότητά του να επιτίθεται σε οργανωμένες τοποθεσίες και εναντίον κατοικημένων περιοχών που φρουρούνταν από αντίστοιχες δυνάμεις ασφαλείας. Η οργάνωση μπορούσε και προσέβαλε ταυτόχρονα πολλαπλούς στόχους ενώ ο εξοπλισμός τους σε αρκετές περιπτώσεις ήταν υπέρτερος του αντίστοιχου των Ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας. Στο τελευταίο συνέβαλε η ευρύτατη διαφθορά του Ιρακινού στρατού με αποτέλεσμα όπλα και πυρομαχικά που προορίζονταν για την αύξηση της μαχητικής του ισχύος δεν έφθαναν ποτέ στον προορισμό τους.¹¹⁰

Η κατάληψη της Μοσούλης από 800 μονάχα μαχητές του ISIS και η άτακτη υποχώρηση των περίπου 30.000 «υπερασπιστών» της, αποτέλεσε ένα σημαντικό πλήγμα στο γόητρο των Ιρακινών ενόπλων δυνάμεων. Ταυτόχρονα, πέρασαν στην κατοχή του ISIS 2.300 τεθωρακισμένα - υψηλής κινητικότητας - τροχοφόρα οχήματα πολλαπλών χρήσεων (HMMWV – Humvees), τα οποία αποτέλεσαν τις πλατφόρμες εκτέλεσης πλήθους βομβιστικών επιθέσεων ευρείας κλίμακας, τεχνική που χρησιμοποίησαν επιτυχώς και στην κατάληψη της πόλης Ραμάντι, το Μάιο του 2015.¹¹¹

Η υπερεπέκταση του ISIS σε συνδυασμό με την ανάγκη του να διεξάγει ταυτόχρονα επιθετικές επιχειρήσεις για συνέχιση της επέκτασής του και αντίστοιχες αμυντικές για την εξασφάλιση και σταθεροποίηση σε ήδη κατακτηθείσες περιοχές, οδήγησε στην υιοθέτηση των κάτωθι πρακτικών:

α. Προκειμένου να εξασφαλίζει ανθρώπινο δυναμικό για τη διεξαγωγή επιθετικών επιχειρήσεων, που αποτελούσε στρατηγική του προτεραιότητα, έπρεπε να

¹⁰⁹ Hashim, Ahmed S., *The Caliphate at War. The Ideological, Organisational and Military Innovations of Islamic State*, London, Hurst & Company, 2018, σσ. 204-205.

¹¹⁰ Για μία πλήρη απεικόνιση της εδαφικής επέκτασης του ISIS κατά διακριτές χρονικές περιόδους βλ. Παράρτημα «Α» της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

¹¹¹ Krause, Peter, “A State, an Insurgency, and a Revolution, Understanding and Defeating the Three Faces of ISIS”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σ.230.

έχει τη δυνατότητα διασφάλισης των κυριευθέντων περιοχών με τα ελάχιστα δυνατά μέσα. Προς τούτο, παγίδευε με μεγάλες ποσότητες αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών τις κύριες προσβάσεις καθώς και κρίσιμες υποδομές στο εσωτερικό αυτών ενώ ταυτόχρονα χρησιμοποιούσε ελεύθερους σκοπευτές για την ανάσχεση κάθε προσπάθειας αντεπίθεσης από αντίπαλες δυνάμεις.¹¹² Επιπρόσθετα, για την αμυντική οργάνωση των περιοχών αυτών γινόταν ευρεία χρήση σκαμμάτων, ταφρών και υπόγειων σηράγγων ενώ δεν δίσταζαν να χρησιμοποιούν αμάχους ως «ανθρώπινες ασπίδες».

β. Στις επιθετικές του επιχειρήσεις εναντίον ισχυρά οργανωμένων τοποθεσιών, έκανε ευρεία χρήση των υπαρχόντων, από την περίοδο του Σαντάμ, υπόγειων σηράγγων σε συνδυασμό με χρήση ελεύθερων σκοπευτών και αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών επί οχημάτων. Με τον τρόπο αυτόν απομείωνε τη μαχητική ισχύ των αμυνομένων επιτρέποντάς του να εκτοξεύει την κύρια επίθεσή του με τις συμβατικές του δυνάμεις, με μεγάλη ποσοστά επιτυχίας. Σημαντικό παράγοντα επιτυχίας στις επιθετικές του επιχειρήσεις αποτέλεσε το δίκτυο πληροφοριών και ασφαλείας επιχειρήσεων (intelligence Apparatus and Operations Security) που εξασφάλιζε τη μυστικότητα των σχεδιαζόμενων επιθετικών ενεργειών καθώς και η διείσδυση πρακτόρων στις υπό κατάληψη περιοχές, για την επί μακρόν συλλογή σχετικών πληροφοριών.¹¹³

γ. Σχεδίαζε και εκτελούσε, τόσο στις επιθετικές όσο και στις αμυντικές επιχειρήσεις, σχέδια παραπλάνησης, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η συγκέντρωση αντίπαλων δυνάμεων σε τόπο και χρόνο για την επίτευξη αποφασιστικού αποτελέσματος, εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτόν την πρωτοβουλία των ενεργειών.¹¹⁴

Το καλοκαίρι του 2014, ένας ιδεολογικά και εθνικά ανόμοιος συνασπισμός διαμορφώθηκε για να σταματήσει την προέλαση του ISIS. Στο Ιράκ, η Κουρδική

¹¹² Hashim, Ahmed S., *The Caliphate at War. The Ideological, Organisational and Military Innovations of Islamic State*, London, Hurst & Company, 2018, σ.226.

¹¹³ Tallis, Joshua, Bauer, Ryan, Frey, Lauren, "ISIS's Battlefield Tactics and the Implications for Homeland Security and Preparedness", The Centre for the Study of Terrorism and Political Violence, Journal of Terrorism Research, Vol.8, Issue 3, October 2017, σσ.27-28, διαθέσιμο στο https://www.researchgate.net/publication/320446664_ISIL'S_Battlefield_Tactics_and_the_Implications_for_Homeland_Security_and_Preparedness, (τελευταία πρόσβαση 28/11/2018).

¹¹⁴ Gunduz, Ihsan, "The Islamic State of Iraq and al-Sham and its Urban Warfare Tactics", *The Foreign Military Studies Office (FMSO), U.S. Army*, 18/04/2017, σσ.7-8, διαθέσιμο στο <https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/fmsow/o-e-watch-mobile-edition-v1/23861/20170418-gunduz---the-islamic-state-of-iraq-and-al-sham-and-its-urban-warfare-tactics/>, (τελευταία πρόσβαση 27/11/2018).

Πεσμεργκά και η σιϊτική πολιτοφυλακή (γνωστή ως «λαϊκή κινητοποίηση») κάλυψαν το κενό του ανίσχυρου Ιρακινού στρατού, με στελέχη που είχαν προηγούμενη πολεμική εμπειρία μαχόμενοι εναντίον των αμερικανικών δυνάμεων ή στην Κουρδική περίπτωση, αυτές του Σαντάμ Χουσεΐν. Επιπρόσθετα, οι στρατιωτικές επιτυχίες του ISIS ώθησαν τις Ηνωμένες Πολιτείες και τους συμμάχους της να δημιουργήσουν ένα συνασπισμό από 79 κράτη και διεθνείς οργανισμούς (συμπεριλαμβανομένων τεσσάρων Σουνιτικών Αραβικών Κρατών) που παρείχαν εκπαίδευση, πληροφορίες και εγγύς αεροπορική υποστήριξη στις Κουρδικές δυνάμεις και στον ιρανικό σιϊτικό στρατό.¹¹⁵ Στη Συρία, οι Μονάδες Προστασίας του Κουρδικού Λαού (YPG) μάχονταν για την επιβίωσή τους ενώ το καθεστώς Άσαντ αναγκάστηκε να αντιδράσει, έστω και περιορισμένα, στις επιθέσεις του ISIS.¹¹⁶

Ο συνασπισμός αυτός σταμάτησε την προέλαση του ISIS στο Ιράκ και κατάφερε να επανακτήσει κάποια από τα απωλεσθέντα εδάφη. Σημαντική ήταν η νίκη των Κουρδικών δυνάμεων στο Κομπάνι, συμβάλλοντας στο ψυχολογικό αποτέλεσμα ανάσχεσης του αήττητου του ISIS. Στη Συρία, οι κυβερνητικές δυνάμεις ανάσχεσαν την προέλαση του ISIS στην περιοχή Ντέιρ-ε-ζορ και γύρω από τις πετρελαιοπηγές της επαρχίας Χομς. Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η συνεργασία του Άσαντ με ισλαμιστικά επαναστατικά κινήματα για την αντιμετώπιση του ISIS, κατά την εισβολή του τελευταίου στο στρατόπεδο προσφύγων του Γιαρμούκ. Οι Κούρδοι απελευθέρωσαν σχεδόν όλες τις περιοχές που θεωρούνταν τμήματα του Κουρδιστάν. Οι σιϊτικές δυνάμεις εκκαθάρισαν την περιοχή γύρω από τη Βαγδάτη και έκαναν σημαντική πρόοδο στην ανατολική επαρχία της Ντιγιάλα.¹¹⁷ Οι ήττες αυτές των δυνάμεων του ISIS κατεδείκνυαν την ανυπαρξία μιας μακροπρόθεσμης, προσεκτικά διαμορφωμένης στρατηγικής από την ηγεσία του. Οι αρχικές επιτυχίες και στη συνέχεια οι διαδοχικές ήττες αποδεικνύουν τον Σουν Τσου που πρέσβευε ότι ο στρατός που προορίζεται να ηττηθεί, πρώτα δίνει μάχη και μετά ψάχνει να δει πως θα νικήσει.¹¹⁸

Ωστόσο, οι εμφανείς ήττες σε στρατιωτικό επίπεδο του ISIS απαιτούν μία προσεκτική ανάλυση αναφορικά με το εύρος της τρωτότητας της μαχητικής του ισχύος. Η οργάνωση έχει δείξει μια σταθερή ικανότητα να διατηρεί την πρωτοβουλία στο πεδίο

¹¹⁵ “79 Partners United in Defeating DAESH”, *Global Coalition*, 26/11/2018, διαθέσιμο στο <http://theglobalcoalition.org/en/partners/>, (τελευταία πρόσβαση 26/11/2018).

¹¹⁶ Fromson, James, Simon, Steven, “ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now”, *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σσ.11-12.

¹¹⁷ ό.π., σ.12.

¹¹⁸ Sun, Tzu, *Η Τέχνη του Πολέμου*, [μτφ. Λέκκου - Δάντου Ρένα], Αθήνα, IntroBooks, 2003, σ.37.

της μάχης και ταυτόχρονα να ανοίγει νέα μέτωπα, ακόμη και όταν πιέζεται σε άλλους τομείς. Για παράδειγμα, τον Ιανουάριο του 2015, οι δυνάμεις του ISIS εκτόξευσαν μία μεγάλου μεγέθους αιφνιδιαστική επίθεση στο Κιρκούκ ενώ όλα τα ΜΜΕ είχαν επικεντρωθεί στη μάχη στο Κομπάνι. Τον Μάρτιο του 2015 το ISIS εκτόξευσε μία επίθεση στο Ραμάντι ενώ οι κυβερνητικές δυνάμεις κατευθύνονταν στο Τικρίτ.¹¹⁹ Επιπρόσθετα σε άλλες περιπτώσεις προσαρμόσαν ανάλογα τη στρατηγική τους προκειμένου να αντιμετωπίσουν την αεροπορική κυριαρχία των ΗΠΑ. Κατά την επίθεση του ISIS στο Ραμάντι το 2015 εκμεταλλεύτηκε την αμμοθύελα που εξουδετέρωνε την αποτελεσματικότητα των αεροπορικών προσβολών και χρησιμοποίησε μεγάλα οχήματα με ισχυρούς εκρηκτικούς μηχανισμούς για την κατάληψη μιας ισχυρά αμυντικά, οργανωμένης πόλης.¹²⁰ Όλα τα παραπάνω είναι δείγματα των αρχών του Σουν Τσου όσον αφορά τη σημασία των «τεχνασμάτων» κατά τη διεξαγωγή των επιχειρήσεων και την αξία του να μάχεσαι αποφεύγοντας τα ισχυρά σημεία του αντιπάλου και πλήττοντας τα αδύνατα.¹²¹

Οι συνθήκες αναρχίας που επικρατούν στη Συρία δίδουν στο ISIS το στρατηγικό βάθος που είχε η Αλ Κάιντα και οι Αφγανοί Ταλιμπάν στις επαρχίες του Πακιστάν. Η αδυναμία των διαφόρων παραστρατιωτικών ομάδων της Συρίας σε σύγκριση με τους Σίιτες και τους Κούρδους στο Ιράκ, καθιστά τη Συρία (ιδιαίτερα στις περιοχές της επαρχίας Χομς) ευάλωτη στις επιθέσεις του ISIS.

Το ISIS έχει επανειλημμένα καταδείξει την ικανότητά του να μάχεται τους αντιπάλους του οδηγώντας τους σε αδιέξοδο, ακόμη και όταν υπολείπεται αριθμητικά. Αυτό το απέδειξε στον αγώνα του για κατάληψη των Ιρακινών πετρελαιοπηγών στο Μπαϊτζι και στην αντίσταση που κατέδειξε κατά την προσπάθεια των Ιρακινών δυνάμεων να ανακαταλάβουν το Τικρίτ.¹²² Η αντίσταση αυτή του ISIS, ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα πολέμου εξουθένωσης και έμμεσης προσέγγισης στα πλαίσια του ανταρτοπολέμου, έκανε τις σιϊτικές δυνάμεις στο Ιράκ να αναρωτούνται

¹¹⁹ Fromson, James, Simon, Steven, "ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now", *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σσ.12-13. Επιπρόσθετα βλ. Σχήμα «Α-23» στο Παράρτημα «Α» της παρούσας.

¹²⁰ Brands, Hal, Feaver, Peter, "Was the Rise of ISIS Inevitable?", *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.39.

¹²¹ Πλατιάς, Αθανάσιος, Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου – Μετάφραση, Σχόλια, Ερμηνεία, Ανάλυση*, Αθήνα, Δίαυλος, 2015, σσ.190-191, 200-201.

¹²² Το ISIS με ελάχιστες δυνάμεις στο Τικρίτ ανάσχεσε την επίθεση των σιϊτικών δυνάμεων και της Ιρακινής πολιτοφυλακής με χρήση αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών διεσπαρμένων στην πόλη και προσβολή των προελαυνόντων τμημάτων με ελεύθερους σκοπευτές και βομβιστές αυτοκτονίας. Βλ. Fromson, James, Simon, Steven, "ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now", *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.14.

εάν θα έπρεπε να συνεχίζουν τις επιθέσεις τους στα εδάφη των σουνιτών.¹²³ Η συνεχής απαίτηση αεροπορικής υποστήριξης από τις Αμερικανικές δυνάμεις κατεδείκνυαν την αναποτελεσματικότητα των Ιρακινών δυνάμεων και της σιϊτικής πολιτοφυλακής.¹²⁴

Από τα παραπάνω διαφαίνεται ότι από στρατιωτικής απόψεως, το ISIS μπορεί να αναχαιτισθεί και να περιοριστεί στις σουνιτικές περιοχές του Ιράκ και της Συρίας. Όσο το ISIS διατηρεί εδάφη, τόσο περισσότερο ενισχύεται η έννοια του χαλιφάτου.

Αξιολόγηση Υψηλής Στρατηγικής

Καταλληλότητα.

Το ISIS προκειμένου να εξασφαλίσει την απαραίτητη εσωτερική νομιμοποίηση στηρίχθηκε στο ιδεολογικό υπόβαθρο της επανίδρυσης του χαλιφάτου. Οι επιτυχίες του ISIS στο τακτικό επίπεδο και η παρουσία πρώην Μπααθιστών αξιωματούχων σε υψηλές θέσεις της ιεραρχίας, αντιπροσώπους της *realpolitik*, αποτελούν τον πρακτικό βραχίονα λειτουργίας του. Χωρίς όμως μία ιδεολογική βάση, οι πιθανότητες επιτυχίας ενός τέτοιου εγχειρήματος θα ήταν μηδενικές.

Η πολυμορφία στην ερμηνεία του Κορανίου είναι ένα φαινόμενο συχνά εμφανιζόμενο στο Ισλάμ.¹²⁵ Την ευχέρεια αυτή εκμεταλλεύτηκε το ISIS και προσάρμοσε το ιδεολογικό του αφήγημα και συγκεκριμένα την προφητεία της αποκάλυψης ούτως ώστε να εξυπηρετήσει τα δικά του συμφέροντα και επιδιώξεις. Η ιδέα της αποκάλυψης ενσωματώθηκε στα δόγματα, στη στρατολόγηση και στη σχεδίαση των επιχειρήσεων στο στρατηγικό, επιχειρησιακό και τακτικό επίπεδο.

Σημαντικός παράγοντας επιτυχίας του ISIS αποτέλεσε η χρησιμοποίηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης για την υποστήριξη των στόχων της υψηλής στρατηγικής του. Η στρατηγική επικοινωνία επικεντρωνόταν στο να πείσει όλο τον Μουσουλμανικό κόσμο ότι ο αγώνας για την επανίδρυση του χαλιφάτου αποτελεί μία ιερή υποχρέωσή τους.¹²⁶ Η οργάνωση χρησιμοποίησε πλατφόρμες όπως το Twitter, Facebook και Instagram για να επηρεάσουν διάφορα ακροατήρια – στόχους.¹²⁷ Η προώθηση

¹²³ Για μία ανάλυση των αρχών του ανταρτοπολέμου στα πλαίσια της στρατηγικής της έμμεσης προσέγγισης βλ. Sir Liddell Hart, Basil Henry, *Στρατηγική – Η Τακτική της Έμμεσης Προσέγγισης*, [μτφ. Γεωργαντάς, Κωνσταντίνος], Θεσσαλονίκη, Βανιάς, 1995, σσ.565-568.

¹²⁴ Fromson, James, Simon, Steven, “ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now”, *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.13.

¹²⁵ ό.π., σ.28.

¹²⁶ Farwel, James P., “The Media Strategy of ISIS”, *Survival*, vol. 56, no.6, December 2014-January 2015, σ.49.

¹²⁷ Shaheen, Joseph, “Network of Terror: How Daesh Uses Adaptive Social Networks to Spread its Message”, NATO STRATCOM Centre of Excellence, Riga, November 2015, σσ.3-4, διαθέσιμο στο <https://www.stratcomcoe.org/publications>, τελευταία πρόσβαση 10/03/2018.

πολυμέσων που απεικόνιζαν την αναμφίβολη επικράτηση του ISIS καθώς και πάνοπλους μαχητές έτοιμους να θυσιάσουν για το αφήγημα της οργάνωσης ενίσχυε την εσωτερική συνοχή και τη στρατολόγηση νέων μελών· πολυμέσα με βίαιο περιεχόμενο αποσκοπούσαν στην τρομοκράτηση όσων σκόπευαν να αντιταχθούν στην επέκτασή του.

Στοιχεία που συνετέλεσαν στην εσωτερική νομιμοποίηση του ISIS είναι τα εξής:

α. Το ISIS βρήκε «γόνιμο έδαφος» στο δόγμα του περί αποκάλυψης, σε αρκετά μέρη του μουσουλμανικού κόσμου. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ορισμένοι αντιλαμβάνονταν την έλευση της αποκάλυψης λόγω της έντονης εσωτερικής σεκταριστικής διαμάχης και της αύξησης της βίας που βίωναν. Σε άλλες περιπτώσεις, που ταίριαζαν περισσότερο στο αφήγημα του ISIS, σχετική ένδειξη αποτελούσε η επέκτασή του στη Συρία, Λίβανο, Παλαιστίνη, Ιορδανία και Ιράκ.¹²⁸

β. Το ISIS ενσωμάτωσε την προφητεία της αποκάλυψης στις δύο στρατηγικές του προτεραιότητες: στην κήρυξη του χαλιφάτου και στην επίθεση εναντίον των σεκταριστικών αντιπάλων του και ειδικότερα εναντίον των σιϊτών. Είναι χαρακτηριστική η ύπαρξη του εχθρικού συναισθήματος στα μέλη του ISIS, αναφορικά με όλους τους αντιπάλους τους αλλά ιδιαίτερα εναντίον των σιϊτών· η ύπαρξη του εχθρικού συναισθήματος που είχε προσδιορίσει ο Κλάουζεβιτς αποτελεί χαρακτηριστικό των θρησκευτικών πολέμων.¹²⁹

γ. Η έκφραση «ένα χαλιφάτο σύμφωνα με την προφητεία» αποτέλεσε να γίνει το ανεπίσημο σύνθημα του ISIS και μία πηγή κύρους για την οργάνωση.¹³⁰

δ. Με τη σειρά του, η αναβίωση του χαλιφάτου επιτρέπει στο ISIS να ισχυρίζεται ότι η εξουσία του ανήκει δικαιωματικά ενώ αποτελεί συνήθη δικαιολογία για τη χρήση άκρατης βίας. Σε πολλές περιπτώσεις θεωρήθηκε ότι η χρήση βίας συνετέλεσε στην αποκατάσταση της νομιμότητας σε περιοχές όπου η δράση άλλων οργανώσεων είχαν προκαλέσει το χάος. Υπό αυτό το πρίσμα, οι ενέργειες του ISIS ήταν σύμφωνες με τις αρχές του Μακιαβέλλι.¹³¹

¹²⁸ Fromson, James, Simon, Steven, "ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now", *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σσ.29-30.

¹²⁹ Αναφορικά με τη σημασία των εννοιών «εχθρικό συναισθήμα» και «εχθρική πρόθεση» βλ. Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα, Ποιότητα, 2008, σσ.141-142.

¹³⁰ Fromson, James, Simon, Steven, "ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now", *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.30.

¹³¹ Ο Μακιαβέλλι πρόσβευε ότι ο κατακτητής πρέπει να προβαίνει σε εκείνες τις βίαιες πράξεις που είναι αναγκαίο να πράξει για την εγκαθίδρυση της κυριαρχίας του, να τις εκτελεί όλες μονομιάς, ούτως ώστε

ε. Ενώ το ISIS πρεσβεύει ότι το χαλιφάτο επανασυστάθηκε το 2006, όταν ανακοινώθηκε για πρώτη φορά η ίδρυση του Ισλαμικού κράτους, εντούτοις μόνο η κατάκτηση σημαντικού μέρους της εδαφικής επικράτειας υποστηρίζει πραγματικά την ύπαρξή του. Άλλωστε ο Σουν Τσου πρέσβευε ότι το να κερδίζεις μάχες χωρίς να σταθεροποιείς τα κέρδη σου είναι σπατάλη χρόνου και ενέργειας.¹³² Από τότε, το ISIS έχει αυτοανακηρυχθεί ως η μόνη νόμιμη κυβέρνηση για τους μουσουλμάνους παγκοσμίως και ως εκ τούτου απαίτησε δεσμεύσεις πίστης από την παγκόσμια κοινότητα των Μουσουλμάνων (Όμα). Η απαίτηση αυτή είναι φυσικό ότι απασχολεί όλα τα Μουσουλμανικά κράτη καθώς επίσης λοιπές ομάδες τζιχαντιστών όπως η Αλ-Κάιντα αφού «ακροατήριο – στόχος» τους είναι οι ίδιοι πληθυσμοί.

στ. Από το 2006, το ISIS χρησιμοποίησε την προφητεία της αποκάλυψης ως αποτελεσματικό μέσο προπαγάνδας και προσηλυτισμού. Η ανακήρυξη όμως του χαλιφάτου το 2014 προσέδωσε στην οργάνωση νέα δυναμική. Αυτό που κάνει τη φιλοσοφία του χαλιφάτου τόσο ελκυστική και ενδιαφέρουσα είναι ότι το ISIS κατέστησε κάτι το υποθετικό σε πραγματικότητα.¹³³ Η επιτυχία αυτή καθιστά περισσότερο ισόρροπα τα δομικά στοιχεία της τριάδας του Κλάουζεβιτς (λαός – στρατός – πολιτική ηγεσία).

Η υψηλή στρατηγική του ISIS ακολούθησε τα τρία στάδια του ανταρτοπολέμου όπως είχαν καθορισθεί από τον Μάο: το «συνωμοτικό στάδιο» είχε αρχίσει από το 1999 και μπορεί να θεωρηθεί ότι ολοκληρώθηκε περί το 2012· το «στάδιο ισορροπίας» που περιλάμβανε τον ευρύ ανταρτοπόλεμο και την εδαφική επέκταση με ανακήρυξη του διευρυμένου πλέον Ισλαμικού Κράτους του Ιράκ και της Συρίας, τερματίστηκε περί το 2013· από τότε το ISIS προχώρησε στο «στάδιο επικράτησης» θεωρώντας ότι οι συνθήκες ήταν κατάλληλες για την μετάπτωση σε συμβατικές επιχειρήσεις.¹³⁴ Εκτιμάται ότι η μετάβαση από το δεύτερο στο τρίτο στάδιο έγινε σε αρκετά **πρώιμο σημείο**, σε αντίθεση με το πρώτο στάδιο, που παρά τις αποτυχίες του, δημιούργησε τις απαραίτητες δομές για τη συνέχιση της ύπαρξής του.

να προσφέρει ασφάλεια στους υπηκόους του και με ευεργεσίες να τους κερδίζει». Για πληρέστερη ανάλυση βλ. Νικολό Μακιαβέλλι, *Ο Ηγεμόνας*, [μτφ. Ζώζη Ζωγραφίδου - Καραχάλιου], Θεσσαλονίκη, Βάνιας, 1996, σσ.70-71.

¹³² Πλατιάς, Αθανάσιος, Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου – Μετάφραση, Σχόλια, Ερμηνεία, Ανάλυση*, Αθήνα, Δίαυλος, 2015, σ.243.

¹³³ Fromson, James, Simon, Steven, "ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now", *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.32.

¹³⁴ Αναφορικά με τα στάδια του ανταρτοπολέμου βλ. Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα, Ποιότητα, 2008, σ.275.

Εσωτερική Συνοχή.

Η εσωτερική συνοχή του ISIS προέκυπτε από τη λατρεία που έδειχναν τα μέλη στην οργάνωση. Τέτοιου τύπου λατρευτικές ομάδες χρησιμοποιούν τη θρησκεία όχι για να βελτιώσουν την ευημερία των μελών τους αλλά για να δημιουργήσουν έναν αποκλειστικό, αυταρχικό, αυτάρκη οργανισμό που ασκεί απόλυτο έλεγχο στους υπηκόους του.¹³⁵ Επιπρόσθετα, η μετεξέλιξη του Ισλαμικού Κράτους, από μία τρομοκρατική οργάνωση σε μία πολιτική οντότητα με «κρατικές» δομές, έχοντας κάποιο εξασφαλίσει ένα βαθμό εσωτερικής νομιμοποίησης, επιφύλασσε για τον εαυτό του το δικαίωμα χρήσης βίας ήτοι το δικαίωμα να εφαρμόζει μία σειρά κυρώσεων, προκειμένου να ελέγξει τη χρήση βίας από τους υπηκόους του.¹³⁶

Για το ISIS, η στρατολόγηση μελών αποτελούσε στα αρχικά του στάδια, στρατηγική προτεραιότητα. Μετά την πτώση της Μοσούλης και την ανακήρυξη του χαλιφάτου το 2014, η προσέλευση ξένων μαχητών αυξήθηκε εκθετικά. Ο λόγος έγκειται στο γεγονός ότι οι επιτυχίες στο τακτικό επίπεδο προσέδιδαν εσωτερική νομιμοποίηση στην οργάνωση και ενίσχυαν το αφήγημά της.

Το ISIS στρατολογούσε μέλη χρησιμοποιώντας αποτελεσματικά τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπως το Facebook και το Twitter αλλά και μέσω συνήθη κοινωνικών συναναστροφών. Ακροατήριο – στόχο αποτελούσαν πρωτίστως οι μειονότητες της διασποράς όπου αντιλαμβάνονταν ότι οι πολιτιστικές τους αξίες απειλούνταν από την παγκοσμιοποίηση, έχαναν την εθνική τους «ταυτότητα» και περιθωριοποιούνταν.¹³⁷ Πέραν των μειονοτήτων, η τακτική του Ισλαμικού Κράτους διευρυνόταν γενικά, στον εντοπισμό ατόμων που βίωναν μία σημαντική αλλαγή στον προσωπικό / επαγγελματικό τους βίο και ένιωθαν «ξένα» σώματα στις κοινωνίες που διαβιούσαν, ανεξάρτητα της χώρας προέλευσής των. Η συναισθηματική τους αστάθεια τους καθιστούσε ευάλωτους στην ιδέα μιας «εναλλακτικής και καλύτερης ζωής» υπό το Ισλαμικό Κράτος.¹³⁸

Μετά τη στρατολόγηση ακολουθούσε η επίτευξη του ψυχολογικού τους ελέγχου. Έτσι αρχικά τους απέκοπταν ψυχολογικά και σωματικά από το περιβάλλον που μέχρι τότε διαβιούσαν· στο στάδιο αυτό τους έπειθαν να εγκαταλείψουν τις

¹³⁵ Gaub, Florence, “The Cult of ISIS”, *Survival*, vol. 58, no.1, February-March 2016, σ.114.

¹³⁶ Waltz, Kenneth N., *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, [μτφ. Κολιόπουλος Κωνσταντίνος], Αθήνα, Ποιότητα, 2011, σ.224.

¹³⁷ Dhanaraj, Jennifer, “Evolution of the Islamic State After its Territorial Defeat”, *Counter Terrorist Trends and Analyses*, vol. 10, No.5, May 2018, σ.1.

¹³⁸ Gaub, Florence, “The Cult of ISIS”, *Survival*, vol. 58, no.1, February-March 2016, σ.118.

πατρίδες τους και να μετεγκατασταθούν στο Ιράκ και τη Συρία βοηθώντας τους με χρηματικά και άλλα μέσα για την κάλυψη των εξόδων μετακίνησής των. Έπειτα ακολουθούσε η πνευματική τους προσαρμογή στην οργάνωση με ανάδειξη της αξίας της φιλίας και της σημασίας του να ανήκεις σε μία οργάνωση που προσβλέπει σε άλλα ιδανικά. Η εκπαίδευσή τους γινόταν σε ειδικά στρατόπεδα που εκτός από τη σωματική βελτίωση έδινε ιδιαίτερη σημασία στη ψυχολογική προετοιμασία.¹³⁹

Τα αίτια ωστόσο της απώλειας της εσωτερικής συνοχής είναι πολλά. Η αντιπαράθεση των σουνιτών μεταξύ τους στο εσωτερικό, δεν αποτελεί μέρος του αφηγήματος του ISIS. Σε κάθε περίπτωση, οι σουνίτες της Συρίας και του Ιράκ πιθανότατα θα πολεμούσαν τους σιίτες για την επικράτηση στην πολιτική σκηνή ανεξάρτητα από τις ιδεολογικές αποκλίσεις μεταξύ τους.¹⁴⁰ Η άνοδος του ISIS προκάλεσε τη διαίρεση των τζιχαντιστών παγκοσμίως μεταξύ των παλαιών οπαδών της Αλ-Κάιντα και του νέων του ISIS. Οι σχέσεις της Αλ-Κάιντα με το ISIS διαπνέονταν από μόνιμη εχθρότητα και αντιπαλότητα. Οι ιδεολογικές διαφορές μεταξύ τους σε θρησκευτικό επίπεδο, το θέμα της διακήρυξης του Ισλαμικού κράτους χωρίς το συντονισμό και την έγκριση της Αλ-Κάιντα και η διαφορετική κατεύθυνση της κύριας προσπάθειας (η Αλ-Κάιντα έδινε προτεραιότητα σε στόχους της Δύσης ενώ το ISIS στα περιφερειακά καθεστώτα) κατεδείκνυε την αδυναμία συνέργειας των δύο οργανισμών. Ουδέποτε ουσιαστικά, παρά σε ελάχιστες περιπτώσεις φαινομενικά, το ISIS δεν αντιλήφθηκε τη θέση του ως υφιστάμενη οργάνωση της Αλ-Κάιντα. Αποκορύφωμα της αντιπαράθεσης αυτής και της οριστικής ρήξης μεταξύ τους αποτέλεσε η ένοπλη σύγκρουση με το παρακλάδι της οργάνωσης στη Συρία, το Μέτωπο αλ Νούσρα, και την άνευ συνεννόησης με την Αλ Κάιντα, διακήρυξη του χαλιφάτου το 2014.

Η ιδεολογική και τελικά οριστική αντιπαράθεση του ISIS με την Αλ-Κάιντα έρχεται σε αντίθεση με την κοινή κοσμοθεωρία των δύο οργανώσεων. Αυτό που διαφοροποίησε τις μεταξύ τους σχέσεις είναι η αμετακίνητη στάση του ISIS περί επανασύστασης του χαλιφάτου αρνούμενοι κάθε τύπου συνεργασίας με λοιπές ομάδες τζιχαντιστών. Η ιδεολογική όμως αντιπαράθεση δίχασε τους οπαδούς και των δύο οργανώσεων αφού τους έφερε στο δίλημμα εξόντωσης αδερφών σουνιτών.

¹³⁹ Gaub, Florence, "The Cult of ISIS", *Survival*, vol. 58, no.1, February-March 2016, σ.119.

¹⁴⁰ Fromson, James, Simon, Steven, "ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now", *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.32-33.

Τον Νοέμβριο του 2014, στο ISIS υπήχθησαν ομάδες τζιχαντιστών από την Αλγερία, τη Λιβύη και τη χερσόνησο του Σινά ενώ το Μάρτιο του 2015, προσχώρησε η νιγηριανή ισλαμιστική τρομοκρατική οργάνωση Boko Haram. Οι εξελίξεις αυτές βοήθησαν το αφήγημα του ISIS και της στρατηγικής και ιδεολογικής απαίτησης να παραμένουν συνεχώς και να επεκτείνονται. Η ενσωμάτωση νέων κρατών / ομάδων στο χαλιφάτο φαίνεται να προσφέρει στο ISIS επέκτασης στο εξωτερικό, ανεξάρτητα της πίεσης που δέχεται στο Ιράκ και τη Συρία.

Αποδοτικότητα.

Το ISIS απέδειξε ότι είχε διδαχθεί από τα λάθη των πρώτων ημερών του Ισλαμικού Κράτους. Η σχετική νομιμότητα που εξασφάλισε απέρριψε από τη μέριμνα που έδειχνε στις σουνιτικές φυλές και από την παροχή στοιχειωδών αγαθών και υπηρεσιών, συμπεριλαμβανομένης ακόμη και αυτής της ασφάλειας.¹⁴¹ Το ISIS μονοπωλώντας τη χρήση βίας, εξάλειψε, τουλάχιστον προσωρινά, τις πηγές των εσωτερικών συγκρούσεων και της εγκληματικής δράσης διάφορων οργανώσεων και ομάδων.

Το ISIS εφάρμοσε τακτικές παραδοσιακών αστυνομοκρατούμενων καθεστώτων με ιδιαίτερες μεθόδους παρακολούθησης και πρόσκτησης πληροφοριών για εσωτερικές υποθέσεις, συχνής μετακίνησης αξιωματούχων σε διάφορες περιοχές προκειμένου να μην συγκεντρώνουν τοπικά μεγάλη ισχύ και άλλων μεθόδων που στηρίζονταν στην εμπειρία των αξιωματούχων του ISIS, προερχομένων από τις υπηρεσίες πληροφοριών του καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν.

Η καταστολή σε συνδυασμό με τη νομιμοποίηση αποτέλεσε μία αποτελεσματική στρατηγική του ISIS. Η απουσία μιας βιώσιμης εναλλακτικής λύσης από κάποια άλλη ομάδα σουνιτών, σε συνδυασμό με τη συνεχιζόμενη ανικανότητα της κεντρικής κυβέρνησης του Ιράκ ως προς την ενσωμάτωση των σουνιτικών πληθυσμών, ενδυνάμωνε το ISIS, καθιστώντας το αποτελεσματικότερο από τα καθεστώτα τόσο της Συρίας όσο και του Ιράκ.

Η ηγεσία του Μπαγκνταντί, εκμεταλλευόμενη το ρευστό πολιτικο-στρατιωτικό περιβάλλον της περιοχής, αύξησε τον επιχειρησιακό ρυθμό (operational tempo) της οργάνωσης, διαφοροποιώντας τόσο ποιοτικά όσο και ποσοτικά τα τρομοκρατικά του χτυπήματα, σε σχέση με τους προγενέστερους ηγέτες της οργάνωσης. Συγκεκριμένα

¹⁴¹ Krause, Peter, “A State, an Insurgency, and a Revolution, Understanding and Defeating the Three Faces of ISIS”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σ.232.

αύξησε σημαντικά τις επιθέσεις με αυτοσχέδιους εκρηκτικούς μηχανισμούς τοποθετημένους σε οχήματα (Vehicle -borne improvised explosive devices – VBIEDs), εναντίον στόχων υψηλής αξίας, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονταν οι αστυνομικές δυνάμεις του Ιράκ, με στόχο την κατάρρευση των κυβερνητικών δομών ασφαλείας και την αύξηση του αισθήματος ανασφάλειας τόσο στο Ιράκ όσο και στη Συρία. Με τον τρόπο αυτόν επιδίωκε να διασφαλίσει το χαρακτήρα του Ισλαμικού Κράτους, ως μίας οργάνωσης ικανής να διεξάγει αποτελεσματικά μία εκστρατεία τρομοκρατίας, σε συνδυασμό με συμβατικές χερσαίες επιχειρήσεις, σε απόλυτο συντονισμό και καθοδήγηση από ένα οργανωμένο σύστημα διοικήσεως, με συγκεκριμένη μακροπρόθεσμη στρατηγική.¹⁴²

Ωστόσο, η διακυβέρνηση του χαλιφάτου αποτελεί την κρίσιμη τρωτότητα του ISIS. Η αστάθεια που ήδη παρατηρείται στην ικανότητα της οργάνωσης να κυβερνήσει σε συνδυασμό με την έλλειψη πόρων και τη συνεχή απώλεια εδαφών καταδεικνύουν σαφέστατα την παρακμή. Η υπονόμηση της ικανότητας του ISIS να διατηρήσει σε ύπαρξη το χαλιφάτο, πλήττει την εικόνα της οργάνωσης και μειώνει σημαντικά την πρόσκτηση πόρων και ανθρώπινου δυναμικού για την επέκτασή του. Επιπρόσθετη πίεση στην οργάνωση ασκούν τα μέτρα της διεθνούς κοινότητας, οικονομικής και στρατιωτικής φύσεως.

Τόσο η Αλ-Κάιντα όσο και το ISIS έκαναν τα εξής κοινά σφάλματα: αποξενώθηκαν από τους πληθυσμούς που κυβερνούσαν, προκάλεσαν την εχθρότητα των τοπικών φυλών και ώθησαν τη συγκρότηση ενός ισχυρού συνασπισμού εχθρών, συμπεριλαμβανομένων των Ηνωμένων Πολιτειών. Συγκεκριμένα το ISIS:¹⁴³

α. Στήριξε τις αρχές διακυβέρνησής του στην αυστηρή καταστολή με άκρατη χρήση βίας, στην ψευδο-νομιμοποίηση και στην «διαφήμιση» της αποτελεσματικότητάς του.

β. Η οργάνωση εκμεταλλεύθηκε την αναγραφή στο Κοράνι του συστήματος επιβολής τιμωρίας «hudud» και το εφάρμοσε τόσο παραδειγματικά για όσους απέκλιναν από τις κυβερνητικές κατευθύνσεις όσο και αποτρεπτικά για όσους σχεδίαζαν να ανατρέψουν ή να ανταγωνιστούν το Ισλαμικό Κράτος.

¹⁴² Για μία ανάλυση της διαφοροποίησης των τρομοκρατικών επιθέσεων ανά περίοδο ηγεσίας του Ισλαμικού Κράτους βλ. Regens, James L., Mould, Nick, “Continuity and Change in the Operational Dynamics of the Islamic State”, *Journal of Strategic Security*, vol. 10, No.1, Spring 2017, σσ.53-80.

¹⁴³ Fromson, James, Simon, Steven, “ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now”, *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σσ.38-41.

Το φθινόπωρο του 2014, η συνολική ημερήσια ροή εσόδων του ISIS είχε εκτιμηθεί περί τα 3-5 εκατομμύρια δολάρια, από τα οποία τα 3 περίπου εκατομμύρια δολάρια προέρχονταν από την παραγωγή και το λαθρεμπόριο προϊόντων πετρελαίου. Για το λόγο αυτόν οι στρατιωτικές επιχειρήσεις του κατευθύνονταν κατά προτεραιότητα κυρίως προς τις περιοχές που είχαν πλουτοπαραγωγικές πηγές κατά αντιστοιχία της αρχής του Σουν Τσου ότι «ο πόλεμος θρέφει τον πόλεμο».¹⁴⁴

Το ISIS προχώρησε επίσης σε φορολόγηση των ιδιωτών, καταστηματαρχών και εταιρειών ως ανταπόδοση της παρεχόμενης ασφάλειας. Επιπρόσθετα μέρος των εσόδων του προερχόταν από εγκληματικές και παράνομες δραστηριότητες όπως ληστείες τραπεζών, απαγωγές για λύτρα, κατασχέσεις της περιουσίας των θρησκευτικών μειονοτήτων και εμπορίου αρχαιοτήτων.

Είναι γεγονός ότι το ISIS αντιμετωπίζει πλέον δομικά προβλήματα καθόσον:

- α. Οι διαθέσιμοι πόροι απομειούνται ταχύτατα λόγω των αποτελεσμάτων των αεροπορικών προσβολών στις πετρελαϊκές υποδομές που εκμεταλλευόταν το ISIS.
- β. Το ISIS θα καταφύγει αναγκαστικά στην υπερφορολόγηση των υπηκόων του με συνέπεια την απώλεια της εσωτερικής στήριξης και νομιμοποίησης.
- γ. Αδυνατεί πλέον να παρέχει τις απαραίτητες υπηρεσίες στους πολίτες του.

Συσχέτιση Πηγών Ισχύος και Στόχων.

Η έλλειψη του απαραίτητου ανθρώπινου δυναμικού θα αποτελέσει μακροπρόθεσμα, κρίσιμη τρωτότητα για το ISIS. Ενώ έχει εκτιμηθεί ότι οι αεροπορικές προσβολές έχουν αποδυναμώσει σημαντικά την ισχύ του (20-30%), η παρουσία και δραστηριότητα του ISIS στα πεδία μαχών αποδεικνύει το αντίθετο. Το ISIS, μέχρι το 2015, μπορούσε και αναπλήρωνε τις απώλειές του με ξένους μαχητές (περίπου 1.000 ανά μήνα). Παρόλα αυτά, η εμπειρία των βετεράνων μαχητών του που χάνονται στις επιχειρήσεις, δεν είναι δυνατόν να αναπληρωθεί εξίσου από τους νεοεισερχομενους άπειρους ζηλωτές που έρχονται από τη Δύση. Επιπρόσθετα, τα βραχυπρόθεσμα οφέλη που επέφερε η εισροή στο ISIS, αυτοβούλως ή υπό πίεση, ομάδων με ιδεολογικές και πολιτικές αποκλίσεις θα προκαλέσει απώλεια της εσωτερικής συνοχής στην οργάνωση· άτομα με ελάχιστη αφοσίωση στο ISIS ζητείται να προβούν σε ολοένα και μεγαλύτερες θυσίες για το χαλιφάτο. Την ίδια τάση έχουν και τα άτομα που

¹⁴⁴ Πλατιάς, Αθανάσιος, Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου – Μετάφραση, Σχόλια, Ερμηνεία, Ανάλυση*, Αθήνα, Δίαυλος, 2015, σ.171.

ακολούθησαν το ISIS για καθαρά οικονομικούς λόγους ή για λόγους επιβίωσης. Η παραμονή στην οργάνωση με τη βία καθώς και η χρήση παιδιών ως μαχητές, αποτελούν δείγματα παρακμής της στρατιωτικής ισχύος του ISIS.¹⁴⁵

Το πλεονέκτημα του ISIS όσον αφορά το υψηλής τεχνολογίας στρατιωτικό υλικό που διαθέτουν, απομειώνεται με την πάροδο του χρόνου. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι Κούρδοι και οι σίιτες αντίπαλοί του έχουν ανοικτές γραμμές ανεφοδιασμού ενώ το ISIS εξαρτάται από τα υπάρχοντα αποθέματά του. Κράτη της Δύσης και το Ιράν έχουν ενισχύσει με σημαντικές ποσότητες βαρέων όπλων τόσο τους Κούρδους όσο και τις σιιτικές πολιτοφυλακές. Σημαντικό είναι το γεγονός ότι ενώ το ISIS μπορεί να συνεχίσει τις επιχειρήσεις του βασιζόμενο στην αυτάρκειά του και στην εξασφάλιση από διάφορες πηγές, φορητού οπλισμού, δεν μπορεί να κάνει το ίδιο για το βαρύ τεχνικό υλικό.¹⁴⁶ Τα υψηλής τεχνολογία οπλικά συστήματα απαιτούν συντήρηση και επισκευές που το ISIS δεν δύναται να εκτελέσει. Η τρωτότητα αυτή σε συνδυασμό με τον κίνδυνο επιπρόσθετων απωλειών λόγω των αεροπορικών προσβολών των συμμάχων, αναγκάζει το ISIS να υιοθετεί ήδη μία πιο αμυντική τακτική. Η τήρηση αμυντικής τάσης έρχεται όμως σε πλήρη αντίθεση με την αρχή της «επέκτασης» του χαλιφάτου, γεγονός που έχει ψυχολογικό αντίκτυπο στα μέλη του και απώλεια της εσωτερικής συνοχής.

Αντοχή σε Σφάλματα.

Το επιθετικό πνεύμα του ISIS είχε ως συνέπεια τη δημιουργία μιας μεγάλης γκάμας αντιπάλων. Η αντιπαράθεση με την Αλ Κάιντα (μέσω της Τζαμπάτ αλ Νούσρα στη Συρία), το Ιράν, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Ιρακινή κυβέρνηση και τις υποστηρίζουσες δυνάμεις πολιτοφυλακής, την Κουρδική Πεσμεργκά, το Κουρδικό YPG της Συρίας, διάφορες σαλαφιστικές και εθνικιστικές συριακές επαναστατικές οργανώσεις και το καθεστώς Άσαντ έχουν ως αποτέλεσμα την υπερεξάπλωση του ISIS και την αδυναμία του να αντιμετωπίσει όλες αυτές τις απειλές.¹⁴⁷ Το παραπάνω είναι σαφές δείγμα της αδυναμίας ορθής διάγνωσης του διεθνούς περιβάλλοντος.

Η υιοθέτηση του τζιχάντ, όπως ήδη αναλύθηκε στο πρώτο κεφάλαιο της παρούσας, συνέδραμε αποφασιστικά στην προσέλκυση ξένων μαχητών από περισσότερα από ογδόντα κράτη. Ωστόσο, σχετικές μελέτες έχουν αποδείξει ότι τα

¹⁴⁵ Fromson, James, Simon, Steven, "ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now", *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σ.15.

¹⁴⁶ ό.π., σ.16.

¹⁴⁷ ό.π., σ.16.

αίτια στρατολόγησής τους δεν στηρίζονται αποκλειστικά στη θρησκευτική τους ιδεολογία. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι σε ένα δείγμα 4030 ξένων μαχητών, το 70% αυτών ε γνώριζε βασικές αρχές της Σαρία, το 24% είχε ενδιάμεσου επιπέδου σχετικό γνωσιολογικό υπόβαθρο και μόνο το 5% είχαν μελετήσει εμπεριστατωμένα το Ισλάμ.¹⁴⁸ Συνεπώς, το πλείστον αυτών εντάσσονταν στο ISIS, όχι λόγω πίστης στη σχετική θρησκευτική ιδεολογία αλλά για ξένους προς αυτό λόγους όπως πολιτικά αίτια, ανάγκη για βίωση της περιπέτειας, κοινωνικός αποκλεισμός στις χώρες προέλευσής τους, οικονομικά κίνητρα, τυχοδιωκτισμός και άλλα. Η διαχείριση του προσωπικού αυτού αποτέλεσε μία σημαντική πρόκληση για την ηγεσία του Ισλαμικού Κράτους, αφού αποτελούσαν ετερόκλητες δυνάμεις με διαφορετικά κίνητρα και υπόβαθρο, προερχόμενο από οργανωμένες κοινωνίες όπου το πλείστον των κοινωνικών αγαθών και υπηρεσιών, θεωρούνταν αυτονόητα. Όπως αποδείχθηκε μεσοπρόθεσμα, η μη ορθολογική διαχείριση του προσωπικού αυτού οδήγησε, στη διαφοροποίηση των επιδιωκόμενων σκοπών με τα χρησιμοποιούμενα μέσα (π.χ. χρήση άκρατης βίας), στην αδυναμία επίτευξης μίας ενιαίας στρατιωτικής κουλτούρας καθώς στην επιχειρησιακή αναποτελεσματικότητα.¹⁴⁹

Ως προς την ευρεία χρήση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης ως μέσο προπαγάνδας, η δυνατότητα κάθε μαχητή να μεταδίδει βιαιότητες μέσω ενός απλού κινητού τηλεφώνου, χωρίς κάποια κεντρικό έλεγχο, απέφερε γρήγορα αρνητικά αποτελέσματα.¹⁵⁰ Η οργάνωση προκειμένου να προστατεύσει την ταυτότητα και να αποφύγει τον εντοπισμό της θέσης των ανώτερων στελεχών της ηγεσίας της προχώρησε σε ελάττωση του ηλεκτρομαγνητικού αποτυπώματός της και στην ενάσκηση διοικήσεως και ελέγχου μέσω αγγελιαφόρων. Αυτό είχε ως συνέπεια την απώλεια χρόνου και την αδυναμία διοικήσεως σε πραγματικό χρόνο αλλά ταυτόχρονα

¹⁴⁸ Sandal, Nukhet, "Apocalypse Soon, Revolutionary Revanchism of ISIS", in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σ.21.

¹⁴⁹ Ο χρησιμοποιούμενος όρος «στρατιωτική κουλτούρα» συναντάται στις Ένοπλες Δυνάμεις και ως «πνεύμα Μονάδας». Ο τελευταίος όρος αφορά κυρίως μικρά κλιμάκια ενώ όταν αναφερόμαστε στις Ένοπλες Δυνάμεις ως ευρύτερο οργανωσιακό σύνολο, κρίνεται από τον συντάξα ως ορθότερη η χρησιμοποίηση του όρου «στρατιωτική κουλτούρα», προσαρμοσμένου κατάλληλα με βάση τον ορισμό της εταιρικής κουλτούρας «ένα σύστημα κοινών αξιών, πιστεύω, αρχών, παραδοχών, εννοιών-σημασιών που συνθέτουν ένα κοινό νοητικό πλαίσιο αναφοράς το οποίο προσδιορίζει το πως σκέφτονται και το πως συμπεριφέρονται οι άνθρωποι, τι κάνουν, γιατί το κάνουν, πώς το κάνουν, πότε το κάνουν κλπ. Όλα αυτά (αξίες, αρχές, πιστεύω κλπ) εκφράζονται με κανόνες οι οποίοι προσδιορίζουν ισχυρώς τις αποφάσεις και τις συμπεριφορές των ατόμων στην καθημερινή πρακτική». Βλ. Μπουραντάς, Δημήτρης, *Ηγεσία, ο Δρόμος της Διαρκούς Επιτυχίας*, Αθήνα, Κριτική, 2005, σσ. 119-120 και Δημητρουλής, Δημήτριος, *Στρατιωτικό Ήθος και Ηγεσία*, Αθήνα, Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, 2015, σ.42.

¹⁵⁰ Farwel, James P., "The Media Strategy of ISIS, *Survival*, vol. 56, no.6, December 2014-January 2015, σ.51.

καθιστούσε τις σύγχρονες επιχειρήσεις ηλεκτρονικού πολέμου αναποτελεσματικές εναντίον τους. Επιπρόσθετα η Ιρακινή κυβέρνηση προσπάθησε να περιορίσει την πρόσβαση στο διαδίκτυο σε περιοχές που ελέγχονταν από το ISIS. Ωστόσο η ανυπαρξία κεντρικού ελέγχου των τηλεπικοινωνιακών δομών από την κυβέρνηση της Βαγδάτης, εξασφάλισε στο ISIS ελευθερία δράσης στον τομέα αυτόν, επιτρέποντας του να χρησιμοποιεί όχι μόνο τους τοπικούς παρόχους διαδικτύου αλλά και αυτούς της Τουρκίας και του Ιράν.¹⁵¹

Αναλύοντας το στρατηγικό σχέδιο του ISIS γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι αφορά μία οργανωμένη ομάδα που αποσκοπεί στην ανατροπή του «status quo» και στη δημιουργία μιας «de facto» κρατικής οντότητας, παρά μία τρομοκρατική οργάνωση που ενδιαφέρεται για την εν γένει αποσταθεροποίηση. Το σχέδιο ακολουθεί τα στάδια του επαναστατικού αγώνα, όπως καθορίστηκαν από τον Μάο ενώ ταυτόχρονα θέτει στόχους υψηλής και στρατιωτικής στρατηγικής που οδηγούν στην επίτευξη της επιθυμητής τελικής κατάστασης. Το πρώτο σημείο του σχεδίου αυτού ήταν ο χρόνος μετάβασης από το δεύτερο στο τρίτο στάδιο. Το ISIS όφειλε να αποφύγει την υπερεπέκταση και να διαφυλάξει τα εδάφη στρατηγικής σημασίας που κατέκτησε υιοθετώντας μία πιο αμυντική τακτική. Η υπερεξάπλωσή του προκάλεσε την άμεση αντίδραση των μεγάλων δυνάμεων.

Το 2014 το ISIS όφειλε να συνεχίσει να λειτουργεί στο «στάδιο της ισορροπίας», δίδοντας βάση στην εξασφάλιση των απαραίτητων οικονομικών μέσων για τις απαραίτητες κοινωνικές παροχές που απαιτούνταν για τη νομιμοποίηση του Κράτους. Στο σημείο αυτό, η ηγεσία του ISIS δεν διέγινε την αντίδραση του διεθνούς περιβάλλοντος και στο καθαρά στρατιωτικό επίπεδο, την αεροπορική ισχύ των ΗΠΑ και τις εξαιρετικές ικανότητες των αμερικανικών ειδικών δυνάμεων σε επιχειρήσεις αντι-ανταρτοπολέμου (Counter-Insurgency operations).

Κέντρο Βάρους του ISIS είναι το αφήγημά του.¹⁵² Συνεπώς όλες οι ενέργειές του έπρεπε να αποβλέπουν στην προστασία των δύο συστατικών του στοιχείων ήτοι της εδαφικής κυριαρχίας και της δυνατότητας διακυβέρνησης. Η απώλεια εδαφών και η αδυναμία διακυβέρνησης, σε συνδυασμό με την απώλεια της εσωτερικής νομιμοποίησης λόγω άκρατης βίας, καθιστούν αβέβαιη τη συνέχιση της ύπαρξής του.

¹⁵¹ Farwel, James P., "The Media Strategy of ISIS, *Survival*, vol. 56, no.6, December 2014-January 2015, σ.52.

¹⁵² Για μία πλήρη ανάλυση του Κέντρου Βάρους του ISIS βλ. Παράρτημα «Γ» της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

Κεφάλαιο Τρίτο

Στρατηγική Αντιμετώπισης του Ισλαμικού Κράτους

Γενικά

Η ακολουθητέα πολιτική των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής στη Μέση Ανατολή, έχει ιστορικά αποδειχθεί, ως ιδιαίτερα καθοριστική των όποιων εξελίξεων. Οι ΗΠΑ, κατέχοντας το ρόλο του περιφερειακού ηγεμόνα στο Δυτικό ημισφαίριο και επιδιώκοντας να συνεχίζει να έχει το ρόλο του «υπερπόντιου εξισορροπητή», καταβάλλει σημαντικές προσπάθειες για τη διατήρηση της υπάρχουσας κατανομής ισχύος στην υπόψη γεωγραφική περιοχή.¹⁵³ Οι στόχοι της Εθνικής της Στρατηγικής για την εξασφάλιση των συμφερόντων της στη Μέση Ανατολή, συνίστανται:¹⁵⁴

- α. Στην αποτροπή εμφάνισης μίας ηγεμονικής δύναμης στη Μέση Ανατολή, η οποία θα δύναται να κυριαρχήσει ως περιφερειακή δύναμη στην περιοχή, ελέγχοντας σε σημαντικό βαθμό την παγκόσμια οικονομία, μέσω της εκμετάλλευσης των πλουτοπαραγωγικών πηγών της.
- β. Στην μη εξάπλωση των πυρηνικών όπλων στην περιοχή.
- γ. Στην απρόσκοπτη και εξασφαλισμένη πρόσβαση στις ενεργειακές πηγές.
- δ. Στην πρόληψη τρομοκρατικών επιθέσεων τόσο εκτός, όσο κυρίως, εντός αμερικανικού εδάφους.
- ε. Στην ασφάλεια των Συμμάχων της στη Μέση Ανατολή.

Η άνοδος του ISIS, ιδιαίτερα με την ξαφνική εδαφική του επέκταση το 2014, προκάλεσε στις κυβερνήσεις των δυτικών κρατών να σχεδιάσουν την αντιμετώπισή του, θέτοντας τους κάτωθι στρατηγικούς αντικειμενικούς σκοπούς:

- α. Επανάκτηση των περιοχών που είχε κυριεύσει το Ισλαμικό Κράτος σε στενή συνεργασία με τις δυνάμεις ασφαλείας και λοιπούς δρώντες της Συρίας και του Ιράκ.
- β. Αποστέρηση του Ισλαμικού Κράτους από τους οικονομικούς του πόρους τόσο στο εσωτερικό όσο και από πηγές του εξωτερικού.

¹⁵³ Mearsheimer, John J., *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*, [μτφ. Κολιόπουλος Κωνσταντίνος], Αθήνα, Ποιότητα, 2007, σ.103.

¹⁵⁴ Krause, Peter, “A State, an Insurgency, and a Revolution, Understanding and Defeating the Three Faces of ISIS”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σσ.224-226.

γ. Περιορισμός της ριζοσπαστικοποίησης που εμπνέει το ISIS στους μουσουλμανικούς πληθυσμούς παγκοσμίως και ανακοπή της εισροής στην οργάνωση, νέων από τις δυτικές χώρες.

δ. Αποτροπή μεταφοράς της τρομοκρατίας στις χώρες της Δύσης.

ε. Σταθεροποίηση στην περιοχή με κύρια προσπάθεια την εξομάλυνση της πολιτικής κατάστασης στη Συρία.

Ο τρόπος επίτευξης των προαναφερθέντων αντικειμενικών σκοπών, σε συνδυασμό με τα εν γένει συμφέροντα των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή, αποτέλεσε πεδίο αντιπαράθεσης διαφορετικών απόψεων στην αμερικανική πολιτική σκηνή.¹⁵⁵

α. Για τα «γεράκια», το ISIS είναι αποτέλεσμα διαδοχικών αποτυχιών της αμερικανικής βούλησης· αρχικά με την πολιτική απόφαση να απεμπλακεί από το Ιράκ και να αποσύρει σταδιακά τη στρατιωτική παρουσία της στην περιοχή μετά το 2011 και στη συνέχεια να αποφύγει να παρέμβει αποφασιστικά είτε στο Ιράκ είτε κατά του καθεστώτος του Προέδρου Μπασάρ αλ Άσαντ στη Συρία, την περίοδο 2011-2013.¹⁵⁶

β. Μία δεύτερη ομάδα που περιλαμβάνει αναλυτές, δημοσιογράφους και πρώην κυβερνητικούς αξιωματούχους πρεσβεύει ότι ο Πρόεδρος των ΗΠΑ Μπαράκ Ομπάμα θα μπορούσε σε μεγάλο βαθμό να λύσει το πρόβλημα του ISIS απομακρύνοντας τον Άσαντ και το σεκταριστικό καθεστώς Αλαουϊτών και διαμοιράζοντας στη συνέχεια τη διοίκηση μεταξύ των απελευθερωμένων σουνιτών και του Ισλαμικού Κράτους.

γ. Οι παραδοσιακοί ρεαλιστές και οι νεο-απομονωτιστές, βλέπουν το ISIS ως ένα αποτέλεσμα των τοπικών συνθηκών που δημιουργήθηκαν λόγω της αμερικανικής αναποτελεσματικότητας και των εσφαλμένων υπολογισμών τους κατά την εισβολή στο Ιράκ το 2003.¹⁵⁷ Η ανατροπή του Σαντάμ Χουσεΐν και η αποτυχία στη συνέχεια να συνταχθεί ένα βιώσιμο πολιτικό σχήμα, είχε ως αποτέλεσμα τη δημιουργία ενός κενού πολιτικής στο Ιράκ.¹⁵⁸ Αυτό το κενό, με τη σειρά του, προκάλεσε καταστροφική εσωτερική βία, αποτέλεσε πεδίο θρησκευτικών αντιπαράθεσεων ενώ η περιθωριοποίηση των σουνιτών από τη σιϊτική πλειοψηφία ώθησε τους πρώτους στο να ενταχθούν στο ISIS προκειμένου να διασφαλίσουν την επιβίωσή τους. Οι λόγοι

¹⁵⁵ Fromson, James, Simon, Steven, "ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now", *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σσ.7-8.

¹⁵⁶ Brands, Hal, Feaver, Peter, "Was the Rise of ISIS Inevitable?", *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.9.

¹⁵⁷ ό.π., σ.9.

¹⁵⁸ ό.π., σ.14.

αυτοί έκαναν τον Λευκό Οίκο να αντιμετωπίζει το ISIS διστακτικά και να μη λάβει άμεσα στρατιωτικά μέσα εναντίον του την περίοδο τέλη 2013 – αρχές 2014, όταν το τελευταίο κατακτούσε κατά σειρά μεγάλες εκτάσεις στο δυτικό Ιράκ και κατευθυνόταν προς κατάληψη της Μοσούλης.

δ. Τέλος, ορισμένοι νεοσυντηρητικοί υποστηρίζουν ως αναγκαία την ανάπτυξη Αμερικανικών στρατευμάτων στο Ιράκ και τη Συρία για το αποτρεπτικό μήνυμα που θα έστελνε μία τέτοια πράξη και για τη διατήρηση της αξιοπιστίας των ΗΠΑ.

Το ISIS, μέσω της διακήρυξής του, διαφαίνεται ότι συγκεντρώνει τέσσερα δομικά χαρακτηριστικά που του επιτρέπουν να δρα ως αντάρτικο στρατιωτικό σώμα, ως σουνιτικό επαναστατικό πολιτικό κίνημα, ως φορέας και εκφραστής της πανάρχαιας (χιλιετούς) ισλαμικής λατρείας και ως αδίστακτος διαχειριστής της εδαφικής επικράτειας των περιοχών που ασκεί επιρροή.¹⁵⁹ Με βάση αυτή τη θεώρηση, η πλέον κατάλληλη στρατηγική εναντίον του ISIS διαφαινόταν αυτή της αναχαίτισης (containment). Η αναχαίτιση αυτή αποσκοπεί στην υποβάθμιση των δυνατοτήτων του ISIS με πρόκληση φθοράς του μέσω αεροπορικών προσβολών και ενδυνάμωση των τοπικών του αντιπάλων μέσω εκπαίδευσης και εξοπλισμού τους, στα πλαίσια αντίστοιχων αποστολών από τη διεθνή κοινότητα.

Το πρόβλημα όμως της αναχαίτισης, αν και ελκυστικό στα αρχικά στάδια αντιμετώπισης της κρίσης, δεν αντιμετωπίζει με ολιστικό τρόπο μία τρομοκρατική οργάνωση, με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που προαναφέρθηκαν, που κατάφερε να αποσταθεροποιήσει μία ευρύτατη γεωγραφική περιφέρεια. Χωρίς ενδυνάμωση των «de facto» κρατικών οντοτήτων, κάθε στρατιωτική ενέργεια προσδίδει χώρο και χρόνο στο ISIS να μετεξελιχθεί ούτως ώστε να προσαρμόζεται στις νέες προκλήσεις.

Μετεξέλιξη της Απειλής

Το ISIS, κατά στο αποκορύφωμά του στα τέλη του 2014, έλεγχε περίπου 6,3 εκατομμύρια άτομα στο Ιράκ (19% του πληθυσμού) καλύπτοντας περίπου 58.372 χλμ² (13% της επικράτειας). Το μεγαλύτερο μέρος της επιρροής του εντοπιζόταν στις επαρχίες Ανμπάρ, Νινευή, Κιρκούκ και Σαλάχ αντ ντιν και ειδικότερα στις πόλεις Ραμαντί, Φαλούτζα, Μοσούλη, Τικρίτ, Μπαϊτζί και Σιντζάρ. Στη Συρία, το ISIS έλεγχε περίπου 3,3 εκατομμύρια άτομα (14% του πληθυσμού), που καλύπτει έκταση περίπου

¹⁵⁹ Fromson, James, Simon, Steven, “ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now”, *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σσ.8-9.

47.497 χλμ² (25% της επικράτειας). Κατά το επόμενο έτος, το ISIS επέκτεινε το δίκτυό του σε νέες επαρχίες στη Λιβύη, στην Αίγυπτο, στη Νιγηρία, στο Αφγανιστάν καθώς και σε άλλες περιοχές χωρίς όμως να κατέχει έδαφος.¹⁶⁰ Οι προϋπάρχουσες ομάδες τζιχαντιστών στη Σομαλία, Φιλιππίνες, Τουρκία, Μπαγκλαντές, Ινδονησία, Μάλι και Τυνησία δεσμεύθηκαν για την πίστη τους στο Ισλαμικό Κράτος αιτούμενοι καθεστώτος επαρχίας σε αυτό.

Από το 2015, το ISIS άρχισε να χάνει έδαφος καθώς αντιμετώπιζε όλο και περισσότερο την αποτελεσματική αντίσταση των τοπικών κυβερνητικών δυνάμεων και λοιπών, εχθρικά προσκείμενων προς αυτό, μη κρατικών ένοπλων ομάδων που υποστηρίζονταν από τις Ηνωμένες Πολιτείες και άλλους εξωτερικούς παράγοντες.¹⁶¹

Αυτή η απώλεια εδαφών δημιούργησε σημαντικές προκλήσεις στο Ισλαμικό Κράτος. Ωστόσο το ISIS συνέχιζε να διεξάγει και να εμπνέει επιθέσεις στο εξωτερικό σε μία προσπάθεια να εκδικηθεί τους αντιπάλους του, να εξαναγκάσει την απόσυρση των ξένων δυνάμεων από τα εδάφη του, προσβλέποντας παράλληλα σε μία έντονη αντίδραση από τις κυβερνήσεις ξένων κρατών που θα βοηθούσε στη διεύρυνση της εμβέλειας της ριζοσπαστικής ιδεολογίας του.¹⁶² Στο ίδιο πλαίσιο συνέχισε και τα επόμενα χρόνια, εντονότερα τις τρομοκρατικές επιθέσεις του σε χώρες της Δύσης με απώτερο σκοπό την πρόκληση φόβου στους αντίστοιχους πληθυσμούς και θεωρώντας ότι η πίεση από τους τελευταίους στις κυβερνήσεις τους θα ελάττωνε την παρέμβασή τους στον αραβικό κόσμο.

Το ISIS ξεχώρισε από άλλες τζιχαντιστικές οργανώσεις στο γεγονός ότι πέτυχε να καταλάβει εδάφη, δημιουργώντας μία κρατική – πολιτειακή οντότητα που αντικατόπτριζε το όραμα δημιουργίας του χαλιφάτου. Τέτοιας φύσης τρομοκρατικές οργανώσεις συνήθως δεν καταφέρνουν να μονιμοποιούν τα εδαφικά κέρδη από τις στρατιωτικές επιχειρήσεις τους καθόσον το ιδεολογικό τους υπόβαθρο, η ανυπαρξία ρεαλισμού, η άρνηση συναίνεσης με λοιπούς δρώντες και η άκρατη χρήση βίας για την επίτευξη των στόχων τους, τους αποστερεί τη στήριξη και εσωτερική νομιμοποίηση. Το οξύμωρο όμως έγκειται στο γεγονός ότι το ISIS εξακολουθεί να αποτελεί απειλή για την παγκόσμια ασφάλεια κυρίως λόγω της αποτυχίας του να εκπληρώσει τους

¹⁶⁰ Το ISIS επέκτεινε το δίκτυό του στη Σαουδική Αραβία, την Αλγερία και τον Καύκασο χωρίς όμως εδαφικές διεκδικήσεις. Βλ. Dobbins, James, Jones, Seth G., “The End of a Caliphate”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σσ.57-58.

¹⁶¹ Για μία διαγραμματική παρουσίαση των κύριων γεγονότων αναφορικά με τη δράση του ISIS, με χρονολογική σειρά, βλ. Παράρτημα «Δ» της παρούσας διπλωματικής εργασίας.

¹⁶² Dobbins, James, Jones, Seth G., “The End of a Caliphate”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.58.

στόχους του.¹⁶³ Η μη πλήρης επικράτηση του ISIS έναντι της Αλ Κάιντα σε συνδυασμό με τις εδαφικές απώλειες, εντείνει τον μεταξύ τους ανταγωνισμό δημιουργώντας ένα σαφές «δίλημμα ασφαλείας».

Συμπερασματικά, το Ισλαμικό Κράτος, από τη στιγμή που αντιλήφθηκε την αδυναμία ολοκλήρωσης του αρχικού του σχεδίου για τη δημιουργία του χαλιφάτου, χωρίς να αλλάξει το Κέντρο Βάρους του ήτοι το αφήγημά του, επικεντρώνει πλέον τις προσπάθειές του στην προστασία των κάτωθι κρίσιμων τρωτοτήτων του:¹⁶⁴

α. Στην ιδεολογία του και την τζιχαντιστική του κουλτούρα, προσπαθώντας να εκμεταλλευτεί την ευρύτερη διαμάχη Σαουδοαράβων σουνιτών και Ιρανών σιϊτών.

β. Στο σύνολο των μαχητών του, οι οποίοι εγκαταλείποντας το Θέατρο Επιχειρήσεων της Συρίας – Ιράκ, επέστρεψαν στις παρτίδες τους, «εξάγοντας» την τρομοκρατία στο εσωτερικό τους. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτέλεσαν οι τρομοκρατικές επιθέσεις του 2017 στη Νέα Υόρκη, Βαρκελώνη, Λονδίνο και Μάντσεστερ όπου με μη-συμβατικές μεθόδους, και συνεπώς δύσκολα ανιχνεύσιμες και αποτρέψιμες, απέφεραν σοβαρό πλήγμα στο αίσθημα ασφάλειας στο Δυτικό κόσμο.

γ. Στη χρησιμοποίηση του διαδικτύου, χρησιμοποιώντας νέες μεθόδους προκειμένου να επικοινωνήσουν τα στρατηγικά τους μηνύματα, δημιουργώντας ένα «ψηφιακό» χαλιφάτο.

δ. Στην εδραίωση των εδαφών που κατέχουν και στην δραστηριοποίησή τους σε άλλες εδαφικές περιφέρειες.

Στρατηγικοί Δρώντες που Επηρεάζουν το Θέατρο Επιχειρήσεων

Πριν αναλυθούν οι επιλογές και η στρατηγική της Δύσης για την αντιμετώπιση του Ισλαμικού Κράτους, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μία αναφορά στους κρατικούς δρώντες, οι οποίοι επηρεάζαν και εξακολουθούν να επηρεάζουν την κατάσταση στο Ιράκ και τη Συρία, λόγω των ιδιαίτερων συμφερόντων τους στην περιοχή. Άλλωστε, στο σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον, οι κρίσεις δεν έχουν μόνο εσωστρεφή αίτια αλλά εφελκούνται από τη δράση περιφερειακών ηγεμονιών και δυνάμεων, που επιδιώκουν μέσω «πολέμων διά αντιπροσώπων», αύξηση της ισχύος τους.

¹⁶³ Lahoud, Nelly, “How Will the Islamic State Endure?”, *Survival*, vol. 59, no.6, December 2017-January 2018, σ.56.

¹⁶⁴ Syed Huzaifah Bin Othman Alkaff, Mazam, Remy, “Islamic State after the Fall of Mosul and Raqqa: Impact on Organisation and Propaganda”, *Counter Terrorist Trends and Analyses*, vol. 10, No.1, Annual Threat Assessment, January 2018, σσ.57-58.

Για το Ιράν, η δράση του ISIS στο Ιράκ και τη Συρία, έθετε σε άμεσο κίνδυνο τις φιλοδοξίες του για την ανάδειξή του σε περιφερειακή ηγεμονία. Οι στρατηγικοί αντικειμενικοί σκοποί που είχε θέσει για τη Συρία, υπό το πρίσμα της απειλής του ISIS, ήταν η επιβίωση και ασφάλεια των αλαουϊτών της Δαμασκού καθώς και η πολιτική και προσωπική επιβίωση του προέδρου Μπασάρ αλ Άσαντ. Οι στόχοι αυτοί ταυτίζονται απόλυτα με τη ρωσική και φυσικά έρχονται σε αντίθεση, με την αμερικανική εξωτερική πολιτική για το θέμα. Όσον αφορά το Ιράκ, το Ιράν επιθυμεί την αποσταθεροποίηση του πρώτου καθόσον το θεωρεί ως υπαρκτή απειλή, ωστόσο δεν επιδιώκει την ολοκληρωτική του κατάρρευση καθόσον αυτό θα καθιστούσε το Ισλαμικό Κράτος, μεγαλύτερο κίνδυνο για την εσωτερική του ασφάλεια. Στην περίπτωση αυτή, εκτιμούσε, ότι το Ισλαμικό Κράτος δύνατο να επεκτείνει την τρομοκρατία του σε σιιτικούς πληθυσμούς στο έδαφος του Ιράν, μέσω του προγεφυρώματος που είχε διασφαλίσει στην επαρχία Ντιγιάλα (Diyala), κοντά στα ιρανικά σύνορα.¹⁶⁵ Για το λόγο αυτόν άλλωστε υποστήριξε, σε συντονισμό με τις ΗΠΑ, την ανάδειξη του Χαϊντέρ αλ Αμπάντι σε Πρωθυπουργό του Ιράκ το 2014, σε αντικατάσταση του Μαλίκι, ο οποίος αδυνατούσε να αντιμετωπίσει την απειλή του ISIS.

Τα αραβικά κράτη, κατά το πλείστον, δεν έχουν επιδείξει ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την ανάσχεση του ISIS καθόσον η Υεμένη και το Ιράν, αποτελούν για αυτά τις μείζονες προκλήσεις.

Για την Τουρκία, η αντιμετώπιση του ISIS αποτελεί ένα μέσο για την επίτευξη των στρατηγικών της στόχων στην ευρύτερη περιοχή. Αυτό που απασχολεί ιδιαίτερα την Άγκυρα είναι η πιθανότητα αυτονομίησης των Κούρδων στη Συρία και η ανεξαρτησία των Κούρδων στο Ιράκ.

Η Τουρκία, κατά την πρώτη περίοδο της ρωσικής παρέμβασης στη Συρία, ήταν αντίθετη σε κάθε προσπάθεια υποστήριξης του Άσαντ και αντιπαράτέθηκε έντονα με τη Ρωσία, με αποκορύφωμα το συμβάν κατάρριψης του ρωσικού πολεμικού αεροσκάφους. Όταν όμως παρατήρησε την προσπάθεια της Ρωσίας, όχι μόνο να υποστηρίξει την πολιτική επιβίωση του Άσαντ αλλά και να τον συνδράμει στην επανάκτηση των εδαφών που είχαν απωλεσθεί από το ISIS, προτίμησε να βρεθεί στο ίδιο στρατόπεδο ούτως ώστε να δύναται, σε περίπτωση μιας πιθανής συμφωνίας

¹⁶⁵ Al-Istrabadi, Feisal, “Regional Constraints on the U.S. Confrontation of ISIS”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σσ.178-179.

ειρήνευσης μεταξύ της συριακής κυβέρνησης και των Κούρδων της Συρίας, να έχει ρυθμιστικό ρόλο στην μετά - τη - σύρραξη, εποχή. Αυτό που επιθυμεί στη Συρία είναι να αποτρέψει τις Μονάδες Προστασίας του Λαού (YPG) να συνεργασθούν με το Κουρδικό Εργατικό Κόμμα (PKK) και να εδραιώσουν την κυριαρχία τους σε συγκεκριμένες εδαφικές εκτάσεις, ακολουθώντας το παράδειγμα των Κούρδων στο Ιράκ.¹⁶⁶ Ο αντικειμενικός στρατηγικός στόχος αυτός εξυπηρετεί απόλυτα και τη ρωσική πλευρά που επιδιώκει, όπως προαναφέρθηκε, την αποκατάσταση της εδαφικής κυριαρχίας του Άσαντ σε όλη τη συριακή επικράτεια.

Η στρατηγική αυτή αναφορικά με το θέμα της Συρίας, έφερε την Τουρκία σε αντιπαράθεση με τις ΗΠΑ. Οι τελευταίες ενώ εξόπλιζαν το YPG με στρατιωτικά μέσα και υλικά προκειμένου να αντιμετωπίσει το Ισλαμικό Κράτος, την ίδια στιγμή η Τουρκία επιτίθετο, από τον Ιανουάριο του 2018, στις Κουρδικές δυνάμεις στο προγεφύρωμα του Αφρίν.¹⁶⁷

Στο Ιράκ, η Τουρκία επιδιώκει τη συνέχιση των καλών σχέσεων που διατηρεί με το Ιρακινό Κουρδιστάν, όχι μόνο λόγω των οικονομικών σχέσεων μεταξύ τους αλλά και της εξασφάλισης μιας περιοχής ασφαλείας (buffer zone) μεταξύ της Τουρκικής επικράτειας και της Βαγδάτης, στην περίπτωση που η ιρανική επιρροή αυξηθεί σημαντικά και αποτελεί απειλή στα συμφέροντά της. Επιπρόσθετα όμως, η Τουρκία επιδιώκει την εκκαθάριση θυλάκων του PKK στην περιοχή του Βορείου Ιράκ. Οι επιχειρήσεις που έχει διεξάγει στην περιοχή κατά το παρελθόν, έγιναν υπό την ανέχεια τόσο της Βαγδάτης όσο και της Ερμπίλ.¹⁶⁸ Η θέση του Ιρακινού Κουρδιστάν περιπλέκεται καθόσον επιτρέπει από τη μία μεριά την προσβολή θέσεων του PKK στο έδαφός της και από την άλλη καλείται να συνεργασθεί τόσο με το PKK όσο και με το YPG, στο Συριακό μέτωπο.¹⁶⁹

Η μη εμπλοκή των ΗΠΑ στη συριακή κρίση έδωσε στη Ρωσία τη δυνατότητα να καλύψει το κενό αυτό και να λάβει ηγεμονικό ρόλο στην περιοχή. Αρχικά στήριζε

¹⁶⁶ Totten, Michael J., “The Trouble with Turkey: Erdogan, ISIS, and the Kurds”, *World Affairs*, vol. 178, no.3, Fall 2015, σ.5.

¹⁶⁷ Πρίφτη, Κατερίνα, «5 λόγοι που η τουρκική εισβολή στο Αφρίν της Β.Συρίας είναι πιο σημαντική απ’ ότι φαίνεται», *Huffpost*, 22/01/2018, διαθέσιμο στο https://www.huffingtonpost.gr/entry/5-loyoi-poe-kanoen-e-stratiotike-epicheirese-tes-toerkias-sto-afrin-tes-voreias-pio-semanticke-ap-oso-nomizoeme_gr_5a66203de4b0022830054782, (τελευταία πρόσβαση 23/11/2018).

¹⁶⁸ Για περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με το Κουρδικό ζήτημα στις διμερείς σχέσεις της Τουρκίας με το Ιράκ, βλ. Μάζης, Ιωάννης Θ., *Γεωπολιτικά Ζητήματα στην Ευρύτερα Μέση Ανατολή και την Μεσόγειο – Ι*, Αθήνα, Λειμών, 2017, σσ.633-638.

¹⁶⁹ Al-Istrabadi, Feisal, “Regional Constraints on the U.S. Confrontation of ISIS”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σσ.184-187.

την πολιτική επιβίωση του προέδρου Άσαντ και στη συνέχεια επενέβη εκ νέου, για να τον συνδράμει να αποκαταστήσει την εδαφική του κυριαρχία. Η παρουσία πλέον της Ρωσίας, στη Συρία είναι καθοριστική, δημιουργώντας ταυτόχρονα εμπόδια στη δυτική παρέμβαση.

Με βάση τα παραπάνω διαφαίνεται ότι η αντιμετώπιση του ISIS προσδίδει το αναγκαίο νομικό πλαίσιο και τη διεθνή νομιμοποίηση για την εξυπηρέτηση των στόχων της υψηλής στρατηγικής κύριων κρατικών δρώντων. Οι ΗΠΑ και η Ρωσία επιδιώκουν πλέον το ισόρροπο αποτύπωμά τους στην περιοχή, επεκτείνοντας τις σφαίρες επιρροής των σε ένα νέο μοντέλο Ψυχρού Πολέμου. Το Ιράν επιδιώκει την αύξηση της ισχύος του ενώ η Τουρκία αποσκοπεί στη διευθέτηση του Κουρδικού ζητήματος, προς όφελός της. Η πολυπλοκότητα του γεωστρατηγικού αυτού προβλήματος, επέτρεψε στο ISIS να αναδειχθεί και ευκαιριακά να προσαρμόζει τη στρατηγική του προκειμένου να επιβιώνει.

Στρατηγικές Αντιμετώπισης της Απειλής

Όσον αφορά στη χάραξη της πολιτικής που πρέπει να ακολουθήσει η Δύση, πρέπει να αποφασισθεί ποιος είναι ο πρωταρχικός σκοπός. Εάν προτεραιότητα έχει η συγκράτηση και υποβάθμιση του ISIS τότε η συνεργασία με τις σιϊτικές πολιτοφυλακές, όσο προβληματική και να είναι, αποτελεί μονόδρομο· άλλωστε οι πολιτοφυλακές αυτές έχουν κοινό στόχο με τη Δύση, τη διατήρηση του Ιρακινού Κράτους. Η ανάπτυξη των δυνατοτήτων των Ιρακινών ενόπλων δυνάμεων παραμένει ένας μακρινός στόχος. Η εναλλακτική λύση της άσκησης πιέσεων στην ιρακινή κυβέρνηση για την απομάκρυνση των πολιτοφυλακών και η παράλληλη στήριξη της κυβέρνησης από ξένες δυνάμεις δεν θα απέφερε ουσιαστικά αποτελέσματα καθόσον θα έδινε χρόνο στον ISIS να αναδιοργανωθεί και παράλληλα θα αγνοούσε την ευρεία αποδοχή της πολιτοφυλακής από τους σιίτες του Ιράκ. Παρόμοιο σκεπτικό ισχύει και με την υιοθέτηση της ανατροπής του Άσαντ στη Συρία ως μέτρο για την αντιμετώπιση του ISIS. Η απομάκρυνσή του από την εξουσία είναι απίθανο να αλλάξει τα στρατιωτικά και οργανωτικά δομικά στοιχεία που κάνουν το ISIS τόσο ισχυρό ενώ ταυτόχρονα θα δημιουργούσε έναν πιο χαοτικό χώρο στον οποίο θα μπορούσε να επεκταθεί.

Κάτω από την πίεση των τοπικών δυνάμεων στο Ιράκ και τη Συρία, υποστηριζομένων αντίστοιχα από αμερικανικές δυνάμεις, το ISIS έχει αρχίσει να μεταλλάσσεται ξανά από μία οργάνωση ανταρτών που ελέγχει συγκεκριμένες εδαφικές

περιοχές σε ένα μυστικό τρομοκρατικό δίκτυο που διεξάγει επιθέσεις εναντίον κυβερνητικών στόχων αλλά και αμάχων. Το ISIS, όπως και η Αλ Κάιντα προγενέστερα, συνεχίζει να επιδιώκει την εξάπλωση της επιρροής του, ακόμη και μετά την απώλεια σημαντικών εδαφικών τμημάτων που κατείχε.¹⁷⁰ Το Ισλαμικό Κράτος έχει σημαντική παρουσία, εκτός από το κεντρικό χαλιφάτο στο Ιράκ και τη Συρία, στην Αίγυπτο, τη Λιβύη, το Αφγανιστάν και τη Νιγηρία ενώ συνεχίζει να επηρεάζει μεμονωμένα άτομα σε όλη την Ασία, τη Μέση Ανατολή, την Αφρική, την Ευρώπη και την Αμερική.

Στο σημείο αυτό και με δεδομένη τη σημαντική συρρίκνωση που υφίσταται πλέον εδαφικά το Ισλαμικό Κράτος σε συνδυασμό με την πρόσφατη δήλωση του Προέδρου των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ περί αποχώρησης των αμερικανικών δυνάμεων από τη Συρία, κρίνεται σκόπιμο να αναλυθούν πιο επισταμένα οι τέσσερις πιθανές στρατηγικές που η Δύση δύναται να εφαρμόσει για την ολιστική αντιμετώπιση του Ισλαμικού Κράτους και που αποτελούν σε γενικές γραμμές τις διαφορετικές «σχολές σκέψης» της αμερικανικής υψηλής στρατηγικής, όπως αναγράφησαν στην αρχή του παρόντος κεφαλαίου:¹⁷¹ απεμπλοκή, αναχαίτιση, ήπια αλλαγή της υφιστάμενης κατάστασης (με βάση τις τοπικές δυνάμεις ασφαλείας κατάλληλα υποστηριζόμενες από ειδικές δυνάμεις, μονάδες πληροφοριών και αεροπορικό δυναμικό) και αποφασιστική αλλαγή της υφιστάμενης κατάστασης (που επιπρόσθετα της ήπιας μορφής συμπεριλαμβάνει την ανάπτυξη ξένων συμβατικών δυνάμεων για χερσαίες επιχειρήσεις).¹⁷²

α. Η απεμπλοκή θα βασιστεί σχεδόν εξ ολοκλήρου σε άλλες χώρες που θα επιβαρυνθούν να παρέχουν τις στρατιωτικές δυνάμεις στο συνασπισμό για την ολοκληρωτική επικράτηση επί του ISIS. Οι υποστηρικτές αυτής της στρατηγικής πρεσβεύουν ότι δεν είναι σημαντικό για την αμερικανική ή την ευρωπαϊκή ασφάλεια, να ηττηθεί το Ισλαμικό κράτος. Θεωρούν ότι η συμμετοχή στρατιωτικών δυνάμεων ξένων χωρών είναι κατά πάσα πιθανότητα αντιπαραγωγική αφού σε κάθε περίπτωση το ISIS, θα νικηθεί από τους τοπικούς αντιπάλους του. Ορισμένοι επίσης υποστηρίζουν

¹⁷⁰ Dobbins, James, Jones, Seth G., “The End of a Caliphate”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.55.

¹⁷¹ «Αποχώρηση των ΗΠΑ από τη Συρία σχεδιάζει ο Ντ.Τραμπ», *Liberal-Ελεύθερη Ενημέρωση*, 31/03/2018, διαθέσιμο στο <http://www.liberal.gr/arthro/197745/epikairota/2018/nt-tramp-na-apochorisoun-oi-ipa-apo-ti-suria.html>, (τελευταία πρόσβαση 31/03/2018).

¹⁷² Οι τέσσερις μορφές στην αγγλική γλώσσα αναφέρονται ως «disengagement, containment, rollback ‘light’, rollback ‘heavy’». Βλ. Dobbins, James, Jones, Seth G., “The End of a Caliphate”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σσ.59-62.

ότι το ISIS, σε περίπτωση που οι Ηνωμένες Πολιτείες και άλλες χώρες της Δύσης απέχουν από κάθε είδους στρατιωτικής εμπλοκής στο Ιράκ, στη Συρία και σε άλλες χώρες της Μέσης Ανατολής, θα είχε ελάχιστους λόγους να επιτεθεί στη Δύση και τους πολίτες της, είτε στο εξωτερικό είτε στην επικράτεια του Ισλαμικού Κράτους. Οι υποστηρικτές της απεμπλοκής θεωρούν ότι το ISIS δεν απειλεί την κυριαρχία και την εδαφική ακεραιότητα των χωρών της Δύσης ενώ ταυτόχρονα προσδιορίζουν ως μικρή πλέον την πιθανότητα απώλειας ανθρώπινων ζώων από τρομοκρατικές επιθέσεις, αναλογικά με αντίστοιχες που οφείλονται σε συνήθη ατυχή περιστατικά καθημερινότητας (τροχαία ατυχήματα, κοινές ανθρωποκτονίες, φυσικές καταστροφές και οικιακά και βιομηχανικά ατυχήματα). Μία στρατηγική απεμπλοκής σημαίνει την επικέντρωση στην εσωτερική ασφάλεια και την παράλληλη παρότρυνση άλλων χωρών να πολεμήσουν το Ισλαμικό Κράτος. Ορισμένοι υποστηρικτές της αποδέσμευσης υποστηρίζουν την περιορισμένη ξένη συμμετοχή, όπως αεροπορικές προσβολές κατά στόχων του ISIS ή διπλωματική δράση με τους τοπικούς φορείς. Το πλείστον όσων πρεσβεύουν την άποψη αυτή, αφήνουν την εκτέλεση των στρατιωτικών επιχειρήσεων στους τοπικούς δρώντες.

β. Η αναχαίτιση σημαίνει τη δέσμευση και ανάπτυξη στρατιωτικών μέσων της Δύσης ως μέρος μιας ευρύτερης προσπάθειας αποτροπής της περαιτέρω εδαφικής επέκτασης του Ισλαμικού Κράτους ενώ ταυτόχρονα ανατίθεται σε άλλες δυνάμεις η προσβολή των κύριων επιχειρησιακών βάσεων που ήδη κατέχει. Συνεπώς, όπως ο όρος υπονοεί, η αναχαίτιση αποβλέπει στην αποτροπή της περαιτέρω αύξησης της επιρροής του Ισλαμικού Κράτους σε άλλες περιοχές χωρίς όμως να επιδιώκει να εξαλείψει πλήρως την απειλή.¹⁷³ Ορισμένοι υποστηρικτές της ιδέας της αναχαίτισης υποστηρίζουν ότι δεν είναι πρακτικό ή εφικτό για τη Δύση να νικήσει ολοκληρωτικά το Ισλαμικό Κράτος· αυτό, πρεσβεύουν, θα αποσαρθρωθεί και θα εξαλειφθεί από τους ίδιους τους τοπικούς του αντιπάλους. Άλλοι πιστεύουν ότι η Δύση μπορεί να χρειαστεί να αποδεχθεί τον έλεγχο από το ISIS κάποιων περιοχών. Μία άλλη ομάδα πρεσβεύει ότι το ISIS δεν αποτελεί έναν ισχυρό περιφερειακό δρώντα καθόσον η βάση υποστήριξής του είναι σχετικά μικρή και δεν διαθέτει τα αναγκαία στρατιωτικά και οικονομικά μέσα προκειμένου να επεκτείνει αποτελεσματικά την κυριαρχία του. Η απειλή που δημιουργεί στη Δύση είναι διαχειρίσιμη, υποστηρίζουν, όσο εδαφικά και

¹⁷³ Ο όρος συναντάται στην αμερικανική εξωτερική πολιτική εναντίον της ΕΣΣΔ κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου. Βλ. Dobbins, James, Jones, Seth G., “The End of a Caliphate”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.60.

πληθυσμιακά δεν επεκταθεί περαιτέρω. Η αναχαίτιση του ISIS μπορεί να εξασφαλισθεί με την ανάπτυξη περιορισμένου αριθμού ξένων στρατιωτικών δυνάμεων στη Συρία, στο Ιράκ και σε μικρό αριθμό ξένων κρατών όπου διαφαίνεται ότι έχει κατακτήσει εδάφη. Επιπρόσθετα, όσον αφορά τις επιχειρήσεις σταθεροποίησης και ανασυγκρότησης των απελευθερωμένων περιοχών, το όλο εγχείρημα θα είναι επίπονο ενώ θα απαιτεί τη δέσμευση σημαντικών οικονομικών πόρων. Ως εκ τούτου πρεσβεύουν τελικά ότι προτιμότερη θα είναι μία «έξυπνη στρατηγική αναχαίτισης» που θα συνίσταται στη συνδρομή των τοπικών φορέων στην αντιμετώπιση των ανθρωπιστικής φύσεως θεμάτων που προέκυψαν από τις βιαιότητες που έλαβαν χώρα στη Συρία και το Ιράκ. Απώτερος σκοπός είναι η προσπάθεια προώθησης μιας μακροπρόθεσμης πολιτικής διευθέτησης και αποφυγής μεταφοράς της κρίσης σε γειτονικές περιοχές.

γ. Η **αποφασιστική αλλαγή της υφιστάμενης κατάστασης** θα επικεντρωθεί στην προσπάθεια ανακατάληψης των περιοχών που το ISIS έχει ακόμα εδαφικά ερείσματα, με ανάπτυξη αμερικανικών και πιθανώς συμβατικών δυνάμεων άλλων Δυτικών χωρών, για εκτέλεση χερσαίων επιχειρήσεων. Οι υποστηρικτές αυτής της στρατηγικής υποστηρίζουν ότι οι τοπικές δυνάμεις ασφαλείας στο Ιράκ και τη Συρία είναι γενικά πολύ αδύναμες, διαιρεμένες ή ανεπαρκώς παρακινούμενες για να καταφέρουν να νικήσουν τους μαχητές του ISIS, ακόμη και όταν έχουν εξασφαλισμένη αεροπορική υποστήριξη από ξένες δυνάμεις. Σε αντίθεση με τη στρατηγική αναχαίτισης, η οποία επικεντρώνεται στην πρόληψη περαιτέρω επέκτασης, η στρατηγική αποφασιστικής αλλαγής της υφιστάμενης κατάστασης συνίσταται στην αποδυνάμωση και στην ολοκληρωτική νίκη των δυνάμεων του ISIS, όπου αυτοί δημιουργούν ασφαλείς εστίες. Σε αντίθεση με τη στρατηγική της απεμπλοκής, η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει την ανάληψη άμεσων πολιτικών, στρατιωτικών και λοιπών δράσεων. Το πρόβλημα που υφίσταται με την ευρεία ανάπτυξη και εμπλοκή αμερικανικών και λοιπών συμμαχικών δυνάμεων σε χερσαίες επιχειρήσεις είναι ότι από τη μία μεριά θα επιτάχυνε την ανακατάληψη των κυριευθέντων περιοχών που κατείχε το Ισλαμικό Κράτος, αλλά ταυτόχρονα θα δημιουργούσε πιθανώς νέους τοπικούς πυρήνες αντίστασης· αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα να θεωρηθούν οι συμμαχικές δυνάμεις υπεύθυνες για έναν νέο κύκλο βίας στην περιοχή. Η βέλτιστη στρατηγική συνίσταται στην ανάληψη στρατιωτικών επιχειρήσεων υπό την ηγεσία των τοπικών δυνάμεων ασφαλείας ούτως ώστε να φανεί στους τοπικούς πληθυσμούς ότι είναι σε θέση να παρέχουν ασφάλεια και διοίκηση στις απελευθερούμενες περιοχές. Η

πρωτοκαθεδρία στις επιχειρήσεις θα αυξήσει ο γόητρο και την επιρροή τους, εξασφαλίζοντας την αναγνώριση των νόμιμων κυβερνήσεών τους.

δ. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι σύμμαχοί τους θα πρέπει να συνεχίσουν να επιδιώκουν μία **ήπια αλλαγή της υφιστάμενης κατάστασης**. Τα βασικά συστατικά αυτής της στρατηγικής είναι η χρήση της αεροπορικής ισχύος, ειδικών δυνάμεων και μονάδων πληροφοριών, ώστε να καταστήσουν τους τοπικούς εταίρους ικανούς να απελευθερώσουν εδάφη και πληθυσμούς που σήμερα κατέχονται από το ισλαμικό κράτος. Η στρατηγική αυτή επιβάλλει επιπρόσθετα την ανάπτυξη των ικανοτήτων των τοπικών κυβερνήσεων στον να εξασφαλίσουν μακροπρόθεσμα την ασφάλεια στην επικράτειά τους. Η στρατηγική αυτή περιλαμβάνει τη διατήρηση των αμυντικών δυνατοτήτων στο εσωτερικό της χώρας για την αντιμετώπιση πιθανών τρομοκρατικών επιθέσεων και την άσκηση επιθετικών επιχειρήσεων επιρροής για την αντιμετώπιση του αφηγήματος του Ισλαμικού Κράτους και την άρνηση της εύκολης πρόσβασής του σε πλατφόρμες πολυμέσων.

Η κυβέρνηση Ομπάμα εφάρμοσε, για την αντιμετώπιση του ISIS και της Αλ Κάιντα στο Ιράκ, αρκετές από τις προαναφερθείσες στρατηγικές.¹⁷⁴ Αρχικά εφάρμοσε την απεμπλοκή των στρατιωτικών δυνάμεων των ΗΠΑ από το Ιράκ το 2011. Μετά τις επιθέσεις του Ισλαμικού Κράτους την άνοιξη και το καλοκαίρι του 2014, οι Ηνωμένες Πολιτείες κινήθηκαν για να αναχαιτίσουν την απειλή, συνέδραμαν στην υπεράσπιση της Βαγδάτης και στη συνέχεια υποστήριξαν τις τοπικές δυνάμεις ασφαλείας στην ανακατάληψη εδαφών που κατείχε το ISIS στη Συρία και στο Ιράκ.

Αναφορικά με το Ιράκ η κυβέρνηση Ομπάμα μέχρι τα τέλη 2013 - αρχές 2014, περιορίστηκε στον εξοπλισμό των Ιρακινών ενόπλων δυνάμεων και στην υποστήριξή τους σε θέματα πληροφοριών με χρήση μη επανδρωμένων αεροχημάτων. Ο λόγος της μη αποφασιστικής παρέμβασης των ΗΠΑ ήταν ότι, στο στάδιο εκείνο, θεωρούσαν το ISIS ως ένα τοπικό πρόβλημα του Ιράκ και της Συρίας, χωρίς δυναμική πρόκλησης της διεθνούς ασφάλειας και σταθερότητας και ως εκ τούτου μία στρατιωτική αντιμετώπισή του από πλευράς τους, εκτιμάτο ως μη αναγκαία.¹⁷⁵ Επιπρόσθετα θεωρούσαν ότι οι Ιρακινές δυνάμεις ασφαλείας είχαν την απαραίτητη ισχύ για να αναχαιτίσουν την προέλαση του ISIS.

¹⁷⁴ Dobbins, James, Jones, Seth G., “The End of a Caliphate”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.62.

¹⁷⁵ Brands, Hal, Feaver, Peter, “Was the Rise of ISIS Inevitable?”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.37.

Αναφορικά με τη Συρία, η κυβέρνηση Ομπάμα επέλεξε την επιλεκτική αποστασιοποίηση κατά την περίοδο 2011-2012, συμβάλλοντας μόνο με έμμεσο τρόπο στην προσπάθεια της πολιτικής εξομάλυνσης. Μετά το 2013 προχώρησε σε μία σειρά μέτρων εξοπλισμού και εκπαίδευσης μετριοπαθών ομάδων και αποφεύγοντας τη λήψη αποφασιστικών επιθετικών μέτρων είτε άμεσα εναντίον της στρατιωτικής ισχύος του Άσαντ είτε έμμεσα ενισχύοντας τις αντικαθεστωτικές δυνάμεις με σκοπό τη λήξη του εμφυλίου πολέμου. Είναι γεγονός ότι μέχρι το καλοκαίρι του 2013, οι σύμβουλοι του Ομπάμα είχαν πειστεί ότι η ανατροπή του Άσαντ ήταν επικείμενη και για το λόγο αυτόν η στάση των ΗΠΑ στη Συριακή κρίση ήταν μετριοπαθής.¹⁷⁶ Επιπρόσθετα, η λήψη μέτρων όπως η επιβολή ζώνης απαγόρευσης πτήσεων δεν εξασφάλιζε εγγυημένα αποτελέσματα ως προς τη λήξη του Συριακού εμφυλίου πολέμου ενώ το κόστος διατήρησής της ήταν απαγορευτικό. Η υποστήριξη των μετριοπαθών αντιφρονούντων του καθεστώτος Άσαντ μπορούσε επίσης να καταλήξει σε ενίσχυση λοιπών ριζοσπαστικών τζιχαντιστικών οργανώσεων που σε περίπτωση ανατροπής του πρώτου θα αποσταθεροποιούσαν περαιτέρω την περιοχή.¹⁷⁷

Μία στρατηγική ήπιας αλλαγής της υφιστάμενης κατάστασης θα πρέπει να περιλαμβάνει διάφορα στοιχεία: εντατικοποίηση της στρατιωτικής προσπάθειας στον πυρήνα του λεγόμενου χαλιφάτου του Ισλαμικού Κράτους και ιδιαίτερα στη Συρία· επέκταση των προσπαθειών για την καταπολέμηση της ισλαμικής στρατολόγησης μέσω διαδικτύου· εντατικοποίηση των προσπαθειών για την άμβλυνση των τοπικών προβλημάτων που υπό κατάλληλες προϋποθέσεις εφόσον δεν αντιμετωπισθούν, οδηγούν σε εξτρεμιστικές εκφάνσεις.¹⁷⁸

α. Ένταση των προσπαθειών στον κεντρικό χαλιφάτο, ιδίως στη Συρία:
Η έλλειψη ενός αποδεκτού τοπικού κυβερνητικού εταίρου στη Συρία είχε περιπλέξει τις προσπάθειες απομάκρυνσης του Ισλαμικού Κράτους στη χώρα αυτήν. Η Ουάσιγκτον είχε βρει έναν αποτελεσματικό εταίρο σε έναν συνασπισμό αποτελούμενο από Κούρδους και μέλη του Αραβικού Συριακού Δημοκρατικού Στρατού (SDF). Με την υποστήριξη των αμερικανικών δυνάμεων και ιδιαίτερα την παροχή αεροπορικής υποστήριξης από τις τελευταίες, το SDF κατάφερε να απελευθερώσει τη Ράκα. Τονίζεται ότι η Τουρκία ήταν έντονα αντίθετη σε οποιαδήποτε περαιτέρω επέκταση

¹⁷⁶ Brands, Hal, Feaver, Peter, “Was the Rise of ISIS Inevitable?”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.32.

¹⁷⁷ ό.π., σ.32.

¹⁷⁸ Dobbins, James, Jones, Seth G., “The End of a Caliphate”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σσ.62-68.

του κουρδικού ελέγχου στη Συρία και ως εκ τούτου αντιτίθετο σε οποιαδήποτε αμερικανική προσπάθεια να εξοπλίσει περαιτέρω τις δυνάμεις του SDF. Οι ΗΠΑ όμως δεν είχαν την πολυτέλεια χρόνου για να ικανοποιήσουν τις Τουρκικές βλέψεις στην περιοχή και την καταστολή των Κουρδικών πρωτοβουλιών αφού οποιαδήποτε καθυστέρηση λειτουργούσε προς όφελος του ISIS.

β. Αποκεντρωτική ανάθεση εξουσίας και αρμοδιοτήτων: Οι ΗΠΑ προκειμένου να δύνανται να δρουν αποτελεσματικά εναντίον του ISIS και λοιπών αποσταθεροποιητικών τρομοκρατικών οργανώσεων, εισήγαγε στη στρατηγική της την αποδέσμευση κανόνων εμπλοκής και λήψης απόφασης σε επίπεδο τοπικών στρατιωτικών διοικητών και διπλωματικών αποστολών· στις δράσεις αυτές η Ουάσιγκτον θα επενέβαινε μόνο σε περίπτωση διαφωνίας και για τον απαραίτητο συντονισμό, όταν απαιτούνταν. Η εξουσιοδότηση τέτοιων αρμοδιοτήτων, εκχωρηθείσα από τον Πρόεδρο Τραμπ, είχε ως αποτέλεσμα την άμεση συρρίκνωση των εδαφικών κατακτήσεων του Ισλαμικού Κράτους, στο 4% της συνολικής του κυριαρχίας.¹⁷⁹ Η πρακτική αυτή καθίσταται ιδιαίτερα σημαντική για την αποτελεσματικότερη συνέργεια των μονάδων ειδικών επιχειρήσεων με τις τοπικές δυνάμεις ασφαλείας.

γ. Περιορισμός της ελεύθερης πρόσβασης του ISIS σε διαδικτυακές πλατφόρμες και αντιμετώπιση του αφηγήματός του: οι δυτικές κυβερνήσεις πρέπει να λάβουν περαιτέρω μέτρα για την αντιμετώπιση του αφηγήματος του Ισλαμικού κράτους και τον αποκλεισμό της πρόσβασής του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και σε άλλες πλατφόρμες του διαδικτύου. Αυτό προϋποθέτει στενή συνεργασία με τις εταιρείες παροχής αυτών των υπηρεσιών ούτως ώστε να αποκλεισθεί η χρήση τους για εγκληματικές ενέργειες αλλά ταυτόχρονα να διασφαλισθεί η συνέχιση λειτουργίας κάποιων άλλων για την πρόσκτηση πληροφοριών από τις αντίστοιχες κυβερνητικές υπηρεσίες. Αντίστοιχες υπηρεσίες παρέχονται από τις μεγάλες εταιρείες όπως η Google, που με συγκεκριμένο τρόπο προγραμματισμού των μηχανών αναζήτησης μπορούν να αποτρέψουν τα μηνύματα προπαγάνδας και στρατολόγησης του ISIS.

Σημαντικό στοιχείο για την αντιμετώπιση του αφηγήματός του Ισλαμικού Κράτους αποτελεί η πολεμική αντιπαράθεσή του με λοιπές ισλαμικές και

¹⁷⁹ Bendaoudi, Abdelillah, “After the ‘almost 100 percent’ Defeat of ISIS, What about its Ideology?”, *Al Jazeera Centre for Studies*, 8 May 2018, Reports, διαθέσιμο στο <http://studies.aljazeera.net/en/reports/2018/05/100-percent-defeat-isis-ideology-180508042421376.html>, (τελευταία πρόσβαση 24/11/2018).

όχι με δυτικές δυνάμεις.¹⁸⁰ Από το σημείο που η Δύση ανάσχεσε την επιθετική ορμή του ISIS και σταθεροποίησε, εν μέρει, τη στρατιωτική κατάσταση στην περιοχή, το βάρος της στρατιωτικής προσπάθειας πρέπει να μεταφερθεί στις αραβικές – μουσουλμανικές δυνάμεις. Η πολεμική αντιπαράθεση εντός του ισλαμικού κόσμου και όχι με ξένες δυνάμεις του δυτικού κόσμου, θα αποτελέσει δογματικό κενό στο αφήγημα της οργάνωσης και θα διχάσει τους υποστηρικτές του.

δ. Επένδυση στην ανοικοδόμηση του κράτους: Στρατιωτικές επιχειρήσεις που καταλήγουν επιτυχώς σε απελευθέρωση εδαφών που κατείχε το ISIS θα είναι προσωρινού χαρακτήρα εκτός και εάν ακολουθούνται από ένα σχέδιο ασφαλείας αυτών και αποτελεσματικής τους διοίκησης από τις τοπικές αρχές. Μετά την αποδόμηση του πυρήνα του χαλιφάτου στο Ιράκ και τη Συρία, οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι σύμμαχοί της θα πρέπει να επικεντρωθούν εκ νέου στην προσπάθεια ανάσχεσης οποιασδήποτε προσπάθειας επανεργοποίησης και εκ νέου εξάπλωσης του ISIS και άλλων σαλαφιστικών – τζιχαντιστικών οργανώσεων. Τα στρατιωτικά μέτρα θα πρέπει να συνδυαστούν με αντίστοιχα οικονομικά και με την παροχή τεχνικής βοήθειας προκειμένου να βελτιωθούν τοπικά οι δυνατότητες του κράτους. Τα παράπονα, ιδιαίτερα των καταπιεσμένων σουνιτικών πληθυσμών που προκάλεσαν κατά το παρελθόν εξτρεμιστικές εκφάνσεις, θα πρέπει να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικότερα. Οι Ηνωμένες Πολιτείες και οι σύμμαχοί τους πρέπει, κατά συνέπεια, να σχεδιάσουν να παρατείνουν τη διπλωματική, στρατιωτική και οικονομική παρουσία τους στο Ιράκ, ανεξάρτητα από την τελική στρατιωτική τους επικράτηση επί του ISIS, προκειμένου να αντισταθμιστεί η ιρανική επιρροή, να συνεχίσει να αναπτύσσει τις δυνατότητες των ιρακινών δυνάμεων ασφαλείας και να εξασφαλίσει ένα ασφαλές περιβάλλον διαβίωσης για τους σιϊτικούς, σουνιτικούς και κουρδικούς πληθυσμούς της χώρας, με ένα ορισμένο επίπεδο αυτονομίας για τις επαρχίες όπου οι Σουνίτες αποτελούν την πλειοψηφία.

Η υιοθετούμενη στρατηγική της ήπιας αλλαγής αποτιμάται, από τα μέχρι τώρα αποτελέσματα ως αποδοτική. Οι ενέργειες της συμμαχίας των δυνάμεων για την καταπολέμηση του ISIS επικεντρώθηκαν στην προσβολή των κρίσιμων τρωτοτήτων του Ισλαμικού Κράτους με συνέπεια την τελική «υποβάθμισή» του· η αποστέρηση

¹⁸⁰ Krause, Peter, “A State, an Insurgency, and a Revolution, Understanding and Defeating the Three Faces of ISIS”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σ.239.

των οικονομικών του πηγών και η απώλεια των εδαφικών του κατακτήσεων απέφερε συνακολούθως την απονομιμοποίηση στα μάτια των οπαδών του. Ο «οικονομικός πόλεμος» που του επιβλήθηκε, οδήγησε την ηγεσία του ISIS στο να αυξήσει σημαντικά τη φορολογία στους πληθυσμούς όπου κυριαρχούσε και να μειώσει στο ήμισυ τους μισθούς των μαχητών του. Ταυτόχρονα οι υπηρεσίες που προσέφερε στους πολίτες του μειώνονται τόσο ποσοτικά όσο και ποσοτικά. Η σταδιακή αυτή παρακμή της ικανότητάς του να λειτουργεί ως κρατική οντότητα είναι σαφώς προτιμότερη από μία άμεση και ολοκληρωτική ήττα του ISIS· ο λόγος είναι ότι η εμφανής δυσaráεσκεια στους οπαδούς και υπηκόους του λειτουργεί ως θεσμική μνήμη. Μία ξαφνική εξαφάνιση του Ισλαμικού Κράτους μπορεί να άφηνε μνήμες μιας «υγιούς εναλλακτικής διακυβέρνησης που είχε όραμα αλλά ξένες δυνάμεις και συμφέροντα δεν του επέτρεψαν να το υλοποιήσει».¹⁸¹

Στο σημείο αυτό όμως κρίνεται σκόπιμο να τονισθεί ότι μία στρατηγική ήπιας αλλαγής της υφιστάμενης κατάστασης θα πρέπει να περιλαμβάνει τη σχεδίαση της διάδοχης κατάστασης μετά την αποχώρηση των ΗΠΑ από την περιοχή. Εδώ εκτιμάται ότι η **Ευρωπαϊκή Ένωση** (ΕΕ) οφείλει να λάβει τον πρωταγωνιστικό ρόλο. Η Μόνιμη Διαρθρωμένη Συνεργασία (PESCO) παρέχει το πλαίσιο για μία τέτοια δράση. Η επίκληση της ρήτρας αλληλεγγύης όπου η Ένωση και τα κράτη-μέλη της θα κληθούν να δράσουν από κοινού για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας, σε αντίθεση με το περιορισμένο εύρος της ρήτρας αμοιβαίας συνδρομής που επικαλέστηκε η Γαλλία, αποτελεί αναγκαία συνθήκη για την επιβίωση της Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας της ΕΕ.¹⁸² Άλλωστε, η ΕΕ καθορίζοντας ως βασική προτεραιότητα της παγκόσμιας στρατηγικής της την «κοινωνική και κρατική ανθεκτικότητα στα ανατολικά και νότια σύνορά της», αναγνωρίζει την απειλή στα ζωτικά της συμφέροντα από τη δράση του ISIS και στοχεύει στην ενίσχυση των «ευάλωτων» κρατών ως προϋπόθεση για την αντιμετώπιση της τρομοκρατίας.

¹⁸¹ Krause, Peter, “A State, an Insurgency, and a Revolution, Understanding and Defeating the Three Faces of ISIS”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σ.240.

¹⁸² Για περισσότερες πληροφορίες περί της PESCO (Permanent Structured Cooperation) και των ρητρών αμοιβαίας συνδρομής και αλληλεγγύης βλ. Κοπά, Μαριλένα, *Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας – Η ιστορία, οι θεσμοί, οι στρατηγικές*, Αθήνα, Πατάκης, 2016, σσ.80-84.

Συμπεράσματα

Επιπτώσεις από τη Δράση του ISIS

Το Ισλαμικό Κράτος συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά εκείνα τα οποία η αρμόδια επιτροπή των ΗΠΑ για το τρομοκρατικό χτύπημα της 9/11, αναγνώρισε ως αναγκαία, για την εκτέλεση οργανωμένων και μεγάλης πολυπλοκότητας, τρομοκρατικών επιθέσεων:¹⁸³

- α. Σαφής ηγεσία με ιεραρχική δομή και σύστημα διοικήσεως και ελέγχου.
- β. Σύστημα επικοινωνιών.
- γ. Σύστημα στρατοτολόγησης και εκπαίδευσης.
- δ. Υπηρεσία πληροφοριών.
- ε. Σύστημα μετακίνησης προσωπικού στους στόχους που θα προσβληθούν.
- στ. Σύστημα χρηματοδότησης.

Η δράση του ISIS προκάλεσε μία σειρά αλυσιδωτών αντιδράσεων στον αραβικό και όχι μόνο, κόσμο. Η άνοδος του ISIS απείλησε άμεσα την έννοια της κρατικής κυριαρχίας της Συρίας και του Ιράκ. Προσέλκυσε μεγάλο αριθμό ξένων μαχητών που μετά την παύση των εχθροπραξιών και την επιστροφή στις χώρες που διαβιούσαν προγενέστερα, αποτελούν εν δυνάμει απειλή στην εσωτερική τους ασφάλεια. Ενέπνευσε την εκτέλεση τρομοκρατικών επιθέσεων από μεμονωμένα άτομα, με ανορθόδοξες τεχνικές, δύσκολα προβλέψιμες για τις υπηρεσίες κρατικής ασφάλειας. Αποτέλεσε παράδειγμα καινοτόμων τεχνικών στρατολόγησης, κινητοποίησης και οργάνωσης που ενδέχεται να ακολουθήσουν παρόμοιες τρομοκρατικές ομάδες στο μέλλον. Επιδείνωσε τις συνέπειες του εμφύλιου πολέμου στη Συρία, εντείνοντας το προσφυγικό πρόβλημα και απειλώντας την πολιτική ενότητα και σταθερότητα της Ευρώπης. Προκάλεσε τεράστια καταστροφή σε υποδομές, συμπεριλαμβανομένων μνημείων παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς στη Μέση Ανατολή. Επέβαλε την εκ νου στρατιωτική εμπλοκή των ΗΠΑ στην περιοχή ενώ ευθύνεται για το θάνατο μεγάλου αριθμού αμάχων στην ευρύτερη περιοχή.

¹⁸³ Regens, James L., Mould, Nick, “Continuity and Change in the Operational Dynamics of the Islamic State”, *Journal of Strategic Security*, vol. 10, No.1, Spring 2017, σ.71.

Γενικές Διαπιστώσεις – Εναλλακτικές Στρατηγικές

Η περιοχή της Μέσης Ανατολής χαρακτηρίζεται εν γένει, από την ανταγωνιστική τάση μεταξύ των Κρατών, σε ένα περιβάλλον διαρκούς «διλήμματος ασφαλείας».¹⁸⁴ Αυτό συνακολούθως οδήγησε στην αδυναμία συγκρότησης ισχυρών κρατικών δομών ικανών να προάγουν την ασφάλεια και σταθερότητα σε περιφερειακό επίπεδο.¹⁸⁵ Η οργανωσιακή αυτή τρωτότητα επέτρεψε, όπως ήδη αναλύθηκε για την υπό εξέταση περιοχή της Συρίας και του Ιράκ, όχι μόνο τη δημιουργία μίας διακρατικής τρομοκρατικής οργάνωσης όπως το ISIS αλλά και την παρέμβαση στα εσωτερικά των κυρίαρχων κρατών πλήθους εξωγενών κρατικών και μη, δρώντων. Ένα λειτουργικό περιφερειακό ή διεθνές σύστημα ασφαλείας ενδεχομένως να είχε αποτρέψει ή να περιορίσει, στα αρχικά του στάδια, την εδραίωση της απειλής. Στην περίπτωση του Ισλαμικού Κράτους, το «εθνικό συμφέρον» και το κόστος σταθεροποίησης της περιοχής έδρασαν ανασταλτικά στην έγκαιρη απόφαση αντιμετώπισής του.¹⁸⁶

Η άνοδος του ISIS ήταν ένα γεγονός που έπρεπε και μπορούσε να είχε αποτραπεί εφόσον οι ΗΠΑ είχαν εμπλακεί αποφασιστικά από την αρχή. Εάν οι ΗΠΑ δεν εισέβαλαν στο Ιράκ το 2003, εάν δεν αποφάσιζαν να απεμπλακούν πολιτικά από το Ιράκ το 2010, εάν εξασφάλιζαν την παραμονή μιας στρατιωτικής δύναμης μετά το 2011 ή εάν αποφάσιζαν να προσβάλλουν αποφασιστικά το ISIS κατά τους κρίσιμους μήνες πριν την πτώση της Μοσούλης τον Ιούνιο του 2014, η απειλή του ISIS θα είχε ελαχιστοποιηθεί.¹⁸⁷

Εάν οι Ηνωμένες Πολιτείες επέλεγαν να μην εισβάλλουν στο Ιράκ το 2003, ενδεχομένως το πολιτικό σύστημα του Ιράκ να μην κατέρρεε. Η αντιπαράθεση Σουνιτών-Σιιτών δεν αναμένεται να είχε εξαλειφθεί, χωρίς όμως τη σουνιτική περιθωριοποίηση που παρατηρήθηκε μετά την εισβολή και η οποία οδήγησε στις σεκταριστικές αντιπαράθεσεις και στη δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την άνοδο τρομοκρατικών οργανώσεων (αρχικά AQI-ISI και εν συνεχεία ISIS). Με τον τρόπο αυτόν δεν θα εμφανιζόταν το φαινόμενο των εκτοπισμένων Μπααθιστών

¹⁸⁴ Δίλημμα ασφαλείας είναι η κατάσταση που προκαλείται από το γεγονός ότι πολλά από τα μέσα με τα οποία ένα κράτος προσπαθεί να αυξήσει την ασφάλειά του μειώνουν την ασφάλεια των άλλων κρατών, βλ. Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα, Ποιότητα, 2008, σ.30.

¹⁸⁵ Gurer, Cuneyt, “Presenting a Strategic Model to Understand Spillover Effects of ISIS Terrorism”, *Connections*, vol. 16, no.2, Spring 2017, σσ.51-52.

¹⁸⁶ Kissinger, Henry, *Παγκόσμια Τάξη, Σκέψεις γύρω από το χαρακτήρα των εθνών και την πορεία της ιστορίας*, [μτφ. Κανάλης Χρήστος], Αθήνα, Λιβάνη, 2014, σσ.185-186.

¹⁸⁷ Brands, Hal, Feaver, Peter, “Was the Rise of ISIS Inevitable?”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σσ.9-10.

στρατιωτικών και στελεχών των μυστικών υπηρεσιών του καθεστώτος του Σαντάμ οι οποίοι στελέχωσαν νευραλγικές θέσεις στις οργανωτικές δομές του ISIS. Η μη ανατροπή του καθεστώτος του Σαντάμ θα οδηγούσε στη διατήρηση των μέσων βίας υπό το κράτος, αποκλείοντας την άκρατη διάχυσή της σε λοιπούς μη κρατικούς δρώντες.¹⁸⁸ Σε περίπτωση που οι ΗΠΑ επέλεγαν τη μη εμπλοκή τους στο Ιράκ το 2003, τα δομικά προβλήματα του κράτους που συνέτειναν στην πολιτική αστάθεια σε περιφερειακό επίπεδο ωστόσο θα παρέμεναν· η αντιμετώπιση ενός επιθετικού κράτους σε μία στρατηγικού ενδιαφέροντος περιοχή μέσω μιας στρατηγικής επιβολής κυρώσεων και επιθεωρήσεων από τη διεθνή κοινότητα, διαφαινόταν αναποτελεσματική. Συνεπώς θα απαιτούνταν η δέσμευση επιπρόσθετων στρατιωτικών, πολιτικών, οικονομικών πόρων και αντίστοιχων ανθρώπινου δυναμικού για την αναχαίτιση του καθεστώτος του Σαντάμ. Οι ΗΠΑ θα έπρεπε να έχουν κρατήσει αμερικανικές δυνάμεις στη Σαουδική Αραβία ως μοχλό πίεσης στην κυβέρνηση του Ιράκ. Επιπλέον, η παρουσία των αμερικανικών δυνάμεων στο Ιράκ θα έδιδε τη δυνατότητα εξουδετέρωσης των τρομοκρατικών θυλάκων της περιοχής. Οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να έχουν προχωρήσει σε αεροπορικές υποδρομές για να εξουδετερώσουν τον ηγέτη της AQI Αμπού Μουσάμπ αλ Ζαρκάουι, με αποτέλεσμα τη μη μετεξέλιξη της οργάνωσης στη μορφή που τελικά πήρε. Οι ΗΠΑ θα μπορούσαν να έχουν δεσμεύσει ανάλογες δυνάμεις με σκοπό την αύξηση του αισθήματος ασφαλείας στην περιοχή. Η οικονομική υποστήριξη των δυνάμεων ασφαλείας του Σαντάμ από τη διεθνή κοινότητα θα είχε συντελέσει στην αποφυγή στρατολόγησής τους από το ISIS.

Η παραμονή αμερικανικών δυνάμεων στο Ιράκ θα εξυπηρετούσε τους κάτωθι στόχους:¹⁸⁹

α. Οι ΗΠΑ θα εξασφάλιζαν μία καλύτερη εικόνα της τρέχουσας κατάστασης στο Ιράκ. Η διπλωματική αποστολή αναγκαστικά περιορίστηκε στην περιοχή της Βαγδάτης με αποτέλεσμα τον περιορισμό των δυνατοτήτων διάδρασης με ποικιλία κρατικών και μη δρώντων.

β. Την αποτελεσματικότερη εκπαίδευση των ιρακινών στρατιωτικών δυνάμεων ασφαλείας, την αύξηση της μαχητικής τους ισχύος και τη βελτίωση του

¹⁸⁸ Brands, Hal, Feaver, Peter, “Was the Rise of ISIS Inevitable?”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σσ.15-16.

¹⁸⁹ Μία εκτιμώμενη δύναμη 10000-20000 ανδρών θα είχε δράσει ανασταλτικά στην άνοδο του ISIS. Βλ. Brands, Hal, Feaver, Peter, “Was the Rise of ISIS Inevitable?”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σσ.25-28.

κύρους τους στο εσωτερικό του κράτους καθιστώντας αυτές ικανές να παρέχουν ασφάλεια και σταθερότητα.

γ. Τη συνέχιση της αποτελεσματικής συνεργασίας με την αντιτρομοκρατική υπηρεσία του Ιράκ· μία ικανή δύναμη ειδικών επιχειρήσεων που όμως την περίοδο 2012-2014 μετατράπηκε σε προσωπική φρουρά του Προέδρου Μαλίκι.

δ. Την εξασφάλιση επαρκούς υποστήριξης διοικητικής μέριμνας όχι μόνο στις αμερικανικές αλλά και στις ιρακινές δυνάμεις. Η κατάρρευση του συστήματος υποστήριξης των ιρακινών χερσαίων δυνάμεων συνετέλεσε στην αδυναμία των τελευταίων να αντιμετωπίσουν την επιθετική ορμή του ISIS και να εγκαταλείπουν σχεδόν χωρίς αγώνα τα πεδία μαχών (περίπτωση Μοσούλης).

ε. Τη συνέχιση της σταθερότητας στο πολιτικό πεδίο καθόσον θα συνέχιζαν να ενεργούν ως ένας ουδέτερος ρυθμιστής των φυλετικών αντιπαραθέσεων και ως μέσο ανάσχεσης των σεκταριστικών προθέσεων του Μαλίκι έναντι των σουνιτικών μειονοτήτων.

στ. Τη δυνατότητα εκτέλεσης στρατιωτικών επιχειρήσεων εναντίον του ISIS στο κρίσιμο στάδιο της μετεξέλιξής του από άτακτες μικρές ομάδες σε πιο οργανωμένες στρατιωτικές δομές.

Ωστόσο, η παρουσία των αμερικανικών δυνάμεων στην περιοχή εμφάνιζε τις κάτωθι ιδιαιτερότητες:¹⁹⁰

α. Δεν είναι σίγουρο ότι θα συντελούσε επίσης στην καλυτέρευση της κατάστασης στη Συρία όπου ήδη το ISIS αύξανε την ισχύ του.

β. Η παραμένουσα δύναμη θα ήταν αποτελεσματικότερη αν έδινε ιδιαίτερο βάρος σε επιχειρήσεις διατήρησης ειρήνης και όχι στην ανάπτυξη των δυνατοτήτων των ιρακινών ενόπλων δυνάμεων.

γ. Θα έπρεπε να έχει τέτοια οργάνωση, μέγεθος και μαχητική ισχύ ώστε να μην καταστεί εύκολος στόχος της σιϊτικής πολιτοφυλακής αφού οι τελευταίοι θα έβλεπαν στο πρόσωπο των αμερικανικών δυνάμεων έναν επιπλέον ανταγωνιστή στα συμφέροντά τους. Συμβολικές αμερικανικές δυνάμεις θα σήμαινε ότι θα τις ανάγκαζαν είτε να απαιτήσουν περισσότερες δυνάμεις να τις ενισχύσουν από την αμερικανική ενδοχώρα είτε να στηρίζουν την προστασία τους αποκλειστικά στις ιρακινές δυνάμεις

¹⁹⁰ Brands, Hal, Feaver, Peter, “Was the Rise of ISIS Inevitable?”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σσ.29-30.

ασφαλείας, γεγονός που μπορούσε να χρησιμοποιήσει ο Μαλίκι για να ασκεί πίεση στις ΗΠΑ.

δ. Ο βαθμός συνέργειας με το καθεστώς του Μαλίκι θα έπρεπε να είναι τέτοιας έκτασης και χαρακτήρα ούτως ώστε ούτε οι ΗΠΑ να κατηγορηθούν από την πολιτική ηγεσία του Ιράκ ως «δύναμη κατοχής» ούτε από τη σουνιτική μειονότητα ότι ενισχύει το ισχύων κυβερνητικό καθεστώς καταπίεσης εις βάρος τους.

Μία περιορισμένης έκτασης επέμβαση των ΗΠΑ στη Συρία την περίοδο 2011-2013 θα μπορούσε να έχει οφέλη, ωστόσο δεν εξασφαλίζεται ότι θα είχε ανασχέσει αποτελεσματικά το ISIS. Εάν οι ΗΠΑ δεν είχαν εισβάλλει στο Ιράκ το 2003, θα ήταν αναγκασμένες να συνέχιζαν να το αναχαιτίζουν επί μακρόν. Εάν οι ΗΠΑ αποφάσιζαν να προσβάλλουν το ISIS στρατιωτικά την περίοδο τέλη του 2013 – αρχές 2014, θα κατάφερναν να αποδυναμώσουν σημαντικά την οργάνωση αλλά ταυτόχρονα ενδεχομένως να επιδείνωναν την πολιτική αποσταθεροποίηση στην περιοχή που διευκόλυνε την ανέλιξή του. Παρεμβαίνοντας εντονότερα στην πολιτική σκηνή του Ιράκ το 2010, με στόχο την ανάληψη της εξουσίας από μία λιγότερο σεχταριστική κυβέρνηση από αυτήν που τελικά προέκυψε και αφήνοντας μία στρατιωτική δύναμη να παραμείνει στο Ιράκ μετά το 2011, πιθανώς να ελάττωνε τις αντιπαραθέσεις μεταξύ σουνιτών και σιϊτών εξαλείφοντας έτσι τα αίτια ανόδου του ISIS.¹⁹¹

Αναφορικά με εναλλακτικά μέτρα που ήταν δυνατόν να εφαρμοστούν στη Συριακή κρίση, αυτά δυνατόν να περιλάμβαναν: εξοπλισμό των αντιφρονούντων του καθεστώτος Άσαντ, δημιουργία ασφαλών περιοχών όπου θα μπορούσαν να συγκροτηθούν οι αντικαθεστωτικές δυνάμεις, επιβολή ζωνών απαγόρευσης εναέριας και επίγειας κυκλοφορίας, προσβολή κρίσιμων στρατιωτικών υποδομών και λοιπά μέτρα άσκησης πίεσης στη Συριακή κυβέρνηση. Επιπρόσθετα είχε προταθεί η επιβολή ζώνης απαγόρευσης πτήσεων σε συγκεκριμένους τομείς της Συρίας μέσω επίγειων αντιαεροπορικών συστημάτων ανεπτυγμένα σε γειτονικές χώρες όπως η Τουρκία και η Ιορδανία.¹⁹²

Η επιβολή των παραπάνω μέτρων, ανάλογα με το μέτρο έντασης εφαρμογής των, θα είχε ως αποτέλεσμα:

α. Την ανακούφιση, ιδιαίτερα των καταπιεσμένων σουνιτικών πληθυσμών από τη δράση του ISIS.

¹⁹¹ Brands, Hal, Feaver, Peter, “Was the Rise of ISIS Inevitable?”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.10.

¹⁹² ό.π., σ.33.

β. Την ανάσχεση της ανόδου του ISIS με την ενίσχυση των πιο μετριοπαθών αντιπολιτευτικών δυνάμεων, όπως ο Ελεύθερος Συριακός Στρατός.

γ. Η μεγαλύτερη παρουσία αμερικανικών δυνάμεων στην περιοχή θα λειτουργούσε ως αντίμετρο τόσο στο καθεστώς Άσαντ όσο και σε εξτρεμιστικές οργανώσεις όπως το ISIS και η αλ Νούσρα, αποστερώντας από τις τελευταίες τη λαϊκή υποστήριξη και στρατιωτική ενδυνάμωση που κατάφερναν να εξασφαλίζουν.

δ. Υπό κατάλληλες συνθήκες, τη δημιουργία τέτοιας πίεσης στο καθεστώς Άσαντ που θα τον ανάγκαζε να θέσει ένα τέρμα στην εμφύλια σύρραξη.

Ωστόσο η αποτελεσματικότητα των προαναφερθέντων μέτρων είναι αμφίβολο εάν θα επηρέαζαν αποφασιστικά τη Συριακή κρίση, ενώ παράλληλα μπορούσαν να οδηγήσουν σε περαιτέρω ενδυνάμωση του ISIS, καθόσον:¹⁹³

α. Ο ρόλος της Ρωσίας και του Ιράν και η υποστήριξη που παρείχαν στη Συριακή κυβέρνηση αντιστάθμιζε την αμερικανική παρέμβαση.

β. Η υποστήριξη που παρείχαν οι ΗΠΑ στις αντικαθεστωτικές δυνάμεις της Συρίας, περισσότερο για την αντιμετώπιση του ISIS παρά για την ανατροπή του Άσαντ, είχε ως αποτέλεσμα τμήμα του εξοπλισμού που διέθεταν να έρθει στην κυριαρχία εξτρεμιστικών οργανώσεων.

γ. Η επιβολή άμεσων μεθόδων στρατιωτικής παρέμβασης όπως η υιοθέτηση ζωνών απαγόρευσης εναέριας κυκλοφορίας δεν θα άλλαζε δραματικά το αίσθημα ασφαλείς στον πληθυσμό, καθόσον στα αρχικά στάδια των επιχειρήσεων, οι αεροπορικές επιχειρήσεις ήταν λίαν περιορισμένες αν όχι ανύπαρκτες.

δ. Η αποφασιστικότητα και εμμονή του Άσαντ να παραμείνει στην εξουσία είχε υποεκτιμηθεί και ως εκ τούτου απαιτούσε μεγαλύτερη δέσμευση πόρων για την ανατροπή του.

Στην περίπτωση που είχε αποφασισθεί από τις ΗΠΑ, η λήψη αποφασιστικών στρατιωτικών μέσων την περίοδο τέλη 2013 – αρχές 2014, αυτά μπορεί να είχαν τη μορφή αεροπορικών προσβολών στόχων υψηλής αξίας του ISIS. Την περίοδο εκείνη το ISIS σχημάτιζε συχνά μεγάλες φάλαγγες οχημάτων ενώ προέλαυνε με αποτέλεσμα τη δυνατότητα εύκολης στοχοποίησης και προσβολής τους. Οι αμερικανικές δυνάμεις θα υποστήριζαν το αδύναμο σύστημα διοικητικής μέριμνας των Ιρακινών ενόπλων δυνάμεων ενώ η παρουσία τους θα απέτρεπε την ολοκληρωτική κατάρρευσή τους που

¹⁹³ Brands, Hal, Feaver, Peter, “Was the Rise of ISIS Inevitable?”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.34.

παρατηρήθηκε το καλοκαίρι του 2014. Η αδυναμία των Ιρακινών ενόπλων δυνάμεων μετέτρεψε την προέλαση του ISIS προς τη Μοσούλη σε μία αιφνιδιαστική επίθεση και κατάληψή της σύμφωνη με τα χαρακτηριστικά του «κεραυνοβόλου» πολέμου.¹⁹⁴ Όλα αυτά ενδεχομένως να αποτελούσαν ανασχετικούς παράγοντες της ανόδου του ISIS. Τα οφέλη από μία τέτοια στρατιωτική παρέμβαση θα ήταν:¹⁹⁵

α. Ελαχιστοποίηση κόστους και διάρκειας των επιχειρήσεων καταπολέμησης του ISIS· επιτρέποντας στο ISIS να εδραιώσει την κυριαρχία του στις περιοχές της Μοσούλης και της επαρχίας Ανμπάρ, αύξανε κατακόρυφα το κόστος και τη χρονική διάρκεια οποιασδήποτε εκστρατείας για την καταπολέμησή του.

β. Αναχαίτιση της εδαφικής επέκτασης του ISIS· η άρνηση ή ακόμη και ο περιορισμός των εδαφικών διεκδικήσεων του ISIS θα έπληττε την αξιοπιστία της οργάνωσης αναφορικά με την ιδεολογία επανασύστασης του χαλιφάτου.

γ. Αδυναμία κατάληψης της Μοσούλης και απειλής της ίδιας της Βαγδάτης από το ISIS· με τον τρόπο αυτόν η Ιρακινή κυβέρνηση δεν θα αναγκαζόταν να κινητοποιήσει τις σιιτικές δυνάμεις πολιτοφυλακής, υποστηριζόμενες συχνά από το Ιράν, για την αποφυγή κατάρρευσης του κράτους.

Στις συνολικές επιπτώσεις της δράσης του ISIS στην περιφερειακή ασφάλεια και σταθερότητα, όπως αυτές αναφέρθηκαν στην αρχή του παρόντος κεφαλαίου, κρίνεται σκόπιμο να γίνει στο σημείο αυτό μία αναφορά στην Ελλάδα. Η γεωστρατηγική της θέση την καθιστά ευάλωτη, σε κάθε φάση της γενικευμένης τα τελευταία χρόνια, αναταραχής στην περιοχή της ΝΑ λεκάνης της Μεσογείου. Όσον αφορά το ISIS επισημαίνονται τα εξής:

α. Παρά το γεγονός ότι η χώρα μας δεν διαφαίνεται να αποτελεί στόχο προτεραιότητας για το ISIS και παράλληλα η ριζοσπαστικοποίηση και στρατολόγηση μουσουλμάνων που ζουν στον ελλαδικό χώρο δεν έχει απασχολεί σε έντονο βαθμό τις αρχές, υφίσταται ορατός κίνδυνος από τη διέλευση και προσωρινή διαμονή στην ελληνική επικράτεια, των «ξένων μαχητών» του ISIS.^{196,197} Η χρήση της χώρας μας ως «διαμετακομιστικό κέντρο» είτε για την επιστροφή τους στην Ευρώπη, μετά τη δράση

¹⁹⁴ Brands, Hal, Feaver, Peter, “Was the Rise of ISIS Inevitable?”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σ.38.

¹⁹⁵ ό.π., σ.39.

¹⁹⁶ Δεν πρέπει ωστόσο να παραβλέπεται το γεγονός ότι σε χάρτη που απεικονίζει το σχέδιο επέκτασης του χαλιφάτου περιλαμβάνονται όλες οι περιοχές που στο παρελθόν ήταν υπό μουσουλμανικό έλεγχο, μη εξαιρουμένης της Ελλάδας. Βλ. Σχήμα «Α.24» στο Παράρτημα «Α» της παρούσας.

¹⁹⁷ Για περισσότερες πληροφορίες για τις άμεσες επιπτώσεις της δράσης του ISIS στην Ελλάδα Βλ. Καρατράντος, Τριαντάφυλλος, «Σφάζε με Αγά μου να Αγιάσω» - Ισλαμικό Κράτος, Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Ελλάδα, Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο, 2016, σσ.93-114.

τους στη Συρία και το Ιράκ, είτε για τη δημιουργία νέων τρομοκρατικών πυρήνων και τη σχεδίαση αντίστοιχων επιθέσεων σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, είναι ένα αρκετά πιθανό σενάριο. Η Ελλάδα, λόγω εγγύτητας με τις περιοχές που δραστηριοποιείται το ISIS παρουσιάζει πλεονεκτήματα δημιουργίας μιας δυνητικής βάσης επιχειρήσεων για προσβολές στο ευρωπαϊκό έδαφος.

β. Η αύξηση των προσφυγικών ροών που προκάλεσε μεταξύ άλλων και η δράση του ISIS, αποσταθεροποιεί σημαντικά τόσο την Ελλάδα όσο και ολόκληρη την Ευρώπη. Η Ευρώπη κατέδειξε σε ορισμένες περιπτώσεις αδυναμία κοινής αντιμετώπισης του προσφυγικού προβλήματος, πλήττοντας έτσι τις προσπάθειες ολοκλήρωσής της και το αίσθημα αλληλεγγύης μεταξύ των κρατών μελών της. Παράλληλα όμως ανέπτυξε νέα ξενοφοβικά αισθήματα αφού το ISIS διοχέτευσε μαχητές του, μέσω των προσφυγικών ροών. Συνεπώς για την Ελλάδα, χώρα υποδοχής σημαντικού αριθμού προσφύγων που κατευθύνονται στην Ευρώπη, δημιουργείται ένα επιπλέον πρόβλημα ασφάλειας.

Τρέχουσα Απειλή

Σύμφωνα με την έβδομη αναφορά του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ αναφορικά με την απειλή που συνιστά σήμερα το Ισλαμικό Κράτος, έπειτα από τις επιτυχείς προσπάθειες της διεθνούς κοινότητας για την ανάσχεση της δράσης του, συγκρατούνται τα εξής:¹⁹⁸

α. Ενώ στο Ιράκ το Ισλαμικό Κράτος έχει ηττηθεί, στη Συρία εξακολουθεί να καταδεικνύει μεγαλύτερη μαχητική ισχύ και αντίσταση, έναντι των συριακών δυνάμεων ασφαλείας, ιδιαιτέρως στο ανατολικό τμήμα της Χώρας. Κατέχει έδαφος στρατηγικής σημασίας κοντά στα σύνορα με το Ιράκ και δύναται να εκτοξεύει επιθέσεις στο συριακό έδαφος.¹⁹⁹

β. Παρά την κατάρρευση της ιδέας δημιουργίας του Χαλιφάτου, τουλάχιστον στο εδαφικό της αφήγημα, έχει παρατηρηθεί μία εκχώρηση αρμοδιοτήτων από τον Μπαγνταντί σε κατώτερα ιεραρχικά κλιμάκια, χωρίς ωστόσο αυτό να έχει επηρεάσει τη συνολική πειθαρχία της οργάνωσης.

¹⁹⁸ “Seventh report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da’esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat”, S/2018/770, United Nations, Security Council, 16/08/2018, διαθέσιμο στο http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2018/770&referer=/english/&Lang=E, (τελευταία πρόσβαση 25/11/2018).

¹⁹⁹ Βλ. Σχεδιάγραμμα Α.23 στο Παράρτημα «Α» της παρούσας.

γ. Η χρήση των μέσων μαζικής επικοινωνίας ως μέσο προώθησης της προπαγάνδας της οργάνωσης έχει σταθεροποιηθεί, σε χαμηλότερα του παρελθόντος όρια, αλλά δεν έχει εξαλειφθεί.

δ. Η ροή ξένων μαχητών προς το Ιράκ και τη Συρία έχει ουσιαστικά σταματήσει, ωστόσο η αντίστροφη μετακίνηση πρώην μαχητών σε άλλες γεωγραφικές περιοχές, χωρίς να έχουν εγκαταλείψει την ιδεολογία τους και παραμένοντες τρομοκράτες «εν υπνώσει», αποτελεί ιδιαίτερη πρόκληση για την εσωτερική ασφάλεια των κρατών που διαμένουν.

ε. Ο πυρήνας της ηγεσίας και του κρίσιμου προσωπικού του Ισλαμικού Κράτους θα παραμείνει επιχειρησιακά ενεργός στο Ιράκ και στη Συρία λόγω των συνεχιζόμενων συγκρούσεων και της πολυπλοκότητας της διαδικασίας σταθεροποίησης στην περιοχή.

στ. Το Ισλαμικό Κράτος εκτείνει τη δράση του πρωτευόντως στο Αφγανιστάν, Νοτιοανατολική Ασία, Δυτική Αφρική και Λιβύη και δευτερευόντως στο Σινά, Υεμένη, Σομαλία και Σαχέλ.

ζ. Το Ισλαμικό Κράτος συνεχίζει να έχει τη δυνατότητα να εξοπλίζεται, εκμεταλλευόμενο την αδυναμία των δυνάμεων ασφαλείας να κυριαρχούν σε όλη την επικράτεια. Ταυτόχρονα αναβαθμίζει την ικανότητά του στην κατασκευή αυτοσχέδιων εκρηκτικών μηχανισμών υιοθετώντας τη χρήση μη επανδρωμένων αεροχημάτων (drones) για την εκτέλεση βομβιστικών επιθέσεων.

η. Υφίσταται έντονη ανησυχία για πιθανότητα ριζοσπαστικοποίησης και στρατολόγησης σε Κέντρα Φιλοξενίας μεταναστών και προσφύγων όπως αυτό της πόλης Ρουκμπάν (Rukban) στη Νότια Συρία όπου φιλοξενούνται άνω των 80000 ατόμων.

θ. Στον οικονομικό τομέα, το Ισλαμικό Κράτος δεν δύναται να καλύπτει πλέον τις παροχές στους πολίτες ή στις υποδομές του. Εξακολουθεί ωστόσο να καλύπτει μεγάλο μέρος των αναγκών του από την εκμετάλλευση πετρελαϊκών ειδών, ενώ δεν έχουν πληγεί αποφασιστικά η διακίνηση χρήματος από παράνομες δραστηριότητες.

Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το Ισλαμικό Κράτος, παρά την αναμφισβήτητη εδαφική του συρρίκνωση εκτιμάται ότι δεν έχει απωλέσει τα χαρακτηριστικά εκείνα που το συνιστούν ακόμα ως απειλή για τη διεθνή κοινότητα. Οι πηγές ισχύος του ήτοι η ηγεσία, η πειθαρχία και η οργανωσιακή δομή παραμένουν ενώ διαφαίνεται η δυνατότητα επέκτασής του σε άλλες περιοχές που το πολιτικο-

στρατιωτικό περιβάλλον επιτρέπει τη δραστηριοποίησή του. Αυτό που πρέπει να αναζητηθεί είναι το πώς θα μετεξελιχθεί εκ νέου, προσαρμοζόμενο στις νέες προκλήσεις, προκειμένου να στηρίξει το αφήγημά του.

Προτάσεις

Προκειμένου να αντιμετωπισθεί ολιστικά το φαινόμενο του ISIS, θα πρέπει να γίνουν απόλυτα αντιληπτές οι συνιστώσες του ήτοι η «κρατική» του υπόσταση, το «επαναστατικό – θρησκευτικό του» αφήγημα και ο «αντάρτικος» χαρακτήρας του. Η στρατηγική αποστέρησης των κρίσιμων δυνατοτήτων του προϋποθέτει ωστόσο, την κατάπαυση των περιφερειακών εμφυλίων πολέμων καθόσον αποτελούν την κύρια πηγή ριζοσπαστικοποίησης και ευρύτερης αποσταθεροποίησης. Δεν θα πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι το 2016, η συντριπτική πλειονότητα των τρομοκρατικών επιθέσεων που έγιναν παγκοσμίως (96%) , πραγματοποιήθηκαν σε χώρες που βίωναν ένοπλες συγκρούσεις ή άκρατη πολιτική βία.²⁰⁰ Οι ένοπλες αυτές συγκρούσεις συνιστούν σήμερα μία σύγχρονη μετάλλαξη της ψυχροπολεμικής περιόδου όπου κυριαρχούν οι «πόλεμοι διά αντιπροσώπων» (proxy wars), καθιστώντας την προσπάθεια επίλυσης και κατάπαυσης των εχθροπραξιών, εξαιρετικά περίπλοκες λόγω του μεγάλου αριθμού, κρατικών και μη, εμπλελεγμένων δρώντων και ποικίλων γεωπολιτικών και γεωοικονομικών συμφερόντων.

Από την ανάλυση του Κέντρου Βάρους του ISIS, που παρατίθεται στο Παράρτημα «Γ» της παρούσας, διαπιστώθηκε ότι το Κέντρο Βάρους του ISIS αποτελεί το αφήγημά του. Συναφώς, τα μέτρα που πρέπει να παρθούν κατά του ISIS για να αντιμετωπισθεί η λατρευτική διάσταση της οργάνωσης, διαπιστώνονται τα εξής:

α. Η ριζοσπαστικοποίηση και ο δογματισμός είναι ενέργειες που λαμβάνουν συνήθως χώρα στα αρχικά στάδια δημιουργίας μιας τρομοκρατικής οργάνωσης, όπου η εισροή μελών εμφανίζει τη μεγαλύτερη αυξητική τάση.²⁰¹ Η απαγόρευση μετακινήσεων προς τις υπό επιτήρηση χώρες δεν είναι εύκολη καθόσον τα μέλη που επιθυμούν να προσχωρήσουν στην οργάνωση δεν είναι ήδη γνωστά στις αρχές ασφαλείας. Ο εντοπισμός σημαδιών ριζοσπαστικοποίησης μέσω των οικογενειακών και φιλικών κύκλων δεν είναι αποτελεσματικός καθόσον προϋποθέτει μία ανάλογη κουλτούρα κοινωνικής συμπεριφοράς. Συνεπώς προτείνεται η

²⁰⁰ “Global Terrorism Index 2017, Measuring and Understanding the Impact of Terrorism”, *Institute for Economic and Peace*, σ.62, διαθέσιμο στο <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/11/Global-Terrorism-Index-2017.pdf>, (τελευταία πρόσβαση 21/11/2018).

²⁰¹ Gaub, Florence, “The Cult of ISIS”, *Survival*, vol. 58, no.1, February-March 2016, σ.125.

συστηματική παρακολούθηση των μέσων κοινωνικής δικτύωσης και η ενημέρωση των πολιτών για τις μεθόδους εντοπισμού ριζοσπαστικών συμπεριφορών από άτομα, που συνήθως λόγω ηλικίας και κοινωνικών προβλημάτων, είναι ευάλωτα σε τακτικές στρατολόγησης τρομοκρατικών οργανώσεων.

β. Το ISIS μπορεί να αναδομηθεί εκ των έσω, μέσω διαφωνιών στις τάξεις του. Όσο διευρύνεται η οργάνωση τόσο δυσκολότερη καθίσταται η συνοχή των μελών του. Προτείνεται η εκτέλεση κατευθυνομένων επιχειρήσεων επιρροής στις περιοχές που δρα ή δρούσε στο παρελθόν το ISIS, με σκοπό που να επισημανθούν στα μέλη του συμπεριφορές που καταδεικνύουν ανισοβαρή αντιμετώπιση και χειρισμό τους από τις ηγεσίες τους.

γ. Ενθάρρυνση εγκατάλειψης της οργάνωσης από μέλη που έχουν μείνει από φόβο αντιποίνων, τόσο από πλευράς του ISIS όσο και από πλευράς των κρατών από τα οποία προήλθαν. Μέτρα όπως η αμνηστία ως αντάλλαγμα για πληροφορίες, προγράμματα προστασίας μαρτύρων και ψυχολογική στήριξη για την ομαλή κοινωνική τους επανένταξη δυνατόν να αποτελέσουν κίνητρα για όσους δεν έχουν πλέον τη βούληση να μάχονται για το ISIS.

δ. Κάθε προσπάθεια προβολής συμπεριφοράς του Μπαγκνταντί η οποία να αντιτίθεται στον Ισλαμικό νόμο θα προκαλέσει κατάρρευση της εσωτερικής νομιμοποίησης του χαλιφάτου.²⁰²

Η Ελλάδα, όσον αφορά τα έμμεσα διλήμματα ασφαλείας που της δημιούργησε η δράση του ISIS, όπως αναλύθηκαν παραπάνω, θα πρέπει:

α. Να διεκπεραιώνει το ταχύτερο δυνατό αιτήσεις ασύλου και να αποφεύγει την επί μακρόν παραμονή προσφύγων στο έδαφός της καθόσον έχει αποδειχθεί ότι πρόσφυγες που εγκλωβίζονται στις χώρες φιλοξενίας αποτελούν ευάλωτους στόχους ριζοσπαστικοποίησης.²⁰³

β. Το Ελληνικό κράτος να ενημερώσει το μουσουλμανικό πληθυσμό που διαβιεί στη χώρα μας και εν γένει όλη την ελληνική κοινωνία για τις μεθόδους στρατολόγησης που υιοθετούνται από το ISIS. Σε κάθε περίπτωση, η ελληνική πολιτεία επ' ουδενί δεν πρέπει να προβαίνει σε ενέργειες περιθωριοποίησης μειονοτήτων διότι με αυτόν τον τρόπο αυξάνει τις πιθανότητες ριζοσπαστικών εκφάνσεων.

²⁰² Για τα χαρακτηριστικά του χαλίφη βλ. Νικολάου-Πατραγάς, Κυριακός Θ., *Χαλιφεία και Ισλαμική Διακυβέρνηση*, Αθήνα, Ηρόδοτος, 2011, σσ.91-93.

²⁰³ Καρατράντος, Τριαντάφυλλος, «Σφάζε με Αγά μου να Αγιάσω» - *Ισλαμικό Κράτος, Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Ελλάδα*, Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο, 2016, σ.127.

γ. Να επαγρυπνεί και να συνεργάζεται στενά με όλες τις υπηρεσίες πληροφοριών παγκοσμίως για τον έγκαιρο εντοπισμό μετακινήσεων «ξένων μαχητών» του ISIS.

Αντί Επιλόγου

Το Ισλαμικό Κράτος υπάρχει ακόμα. Μπορεί να έχει απωλέσει το πλείστον των εδαφών του, να έχει υποστεί σημαντικό περιορισμό στη μαχητική του ισχύ, στα διατιθέμενα μέσα του και στους οικονομικούς του πόρους, αλλά συνεχίζει να μάχεται. Πολλοί αναλυτές έχουν καταγράψει ότι το πρόβλημα του ISIS έχει πλέον επιλυθεί. Την ίδια όμως πορεία είχε διαγράψει την περίοδο 2006-2010 ήτοι άνοδο και πτώση. Τότε όλοι εκτιμούσαν ότι το Ισλαμικό Κράτος του Ιράκ είχε εξαλειφθεί. Αντιθέτως μετεξελίχθηκε, άλλαξε τη στρατηγική του και ακολουθώντας τις βασικές αρχές του ανταρτοπολέμου, όπως είχαν καταγραφεί από τον Σουν Τσου και τον Μάο, επεκτάθηκε ταχύτατα και κυριεύσε τεράστια τμήματα του Ιράκ και της Συρίας, φθάνοντας στη διακήρυξη επανασύστασης του Χαλιφάτου.

Το πρόβλημα ευρίσκεται στο γεγονός ότι η Δύση προσπαθεί να επιλύσει το πρόβλημα με Δυτικού τύπου μεθοδολογίες. Οι λαοί σκέφτονται διαφορετικά. Η εξαφάνιση του ISIS και οποιασδήποτε μορφής μετάλλαξής του θα γίνει μόνο εφόσον αντιμετωπισθούν τα αίτια που τον δημιούργησαν. Σταθερές κυβερνήσεις δεν σημαίνει εγκαθίδρυση πολιτειακών σχημάτων δυτικού τύπου δημοκρατιών στις περιοχές αυτές, όπως εμείς τις εννοούμε. Σταθερές κυβερνήσεις στην περιοχή σημαίνει ανθεκτικές κρατικές δομές με πρωταρχική μέριμνα την ασφάλεια των πολιτών τους και την δίκαιη αντιμετώπισή τους, με σκοπό την αναχαίτιση της ριζοσπαστικότητας. Για το λόγο αυτόν, η προβολή της «ήπιας ισχύος» της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί μονόδρομο για την ολιστική αντιμετώπιση τέτοιων φαινομένων και την πολιτική σταθερότητα στην περιοχή.

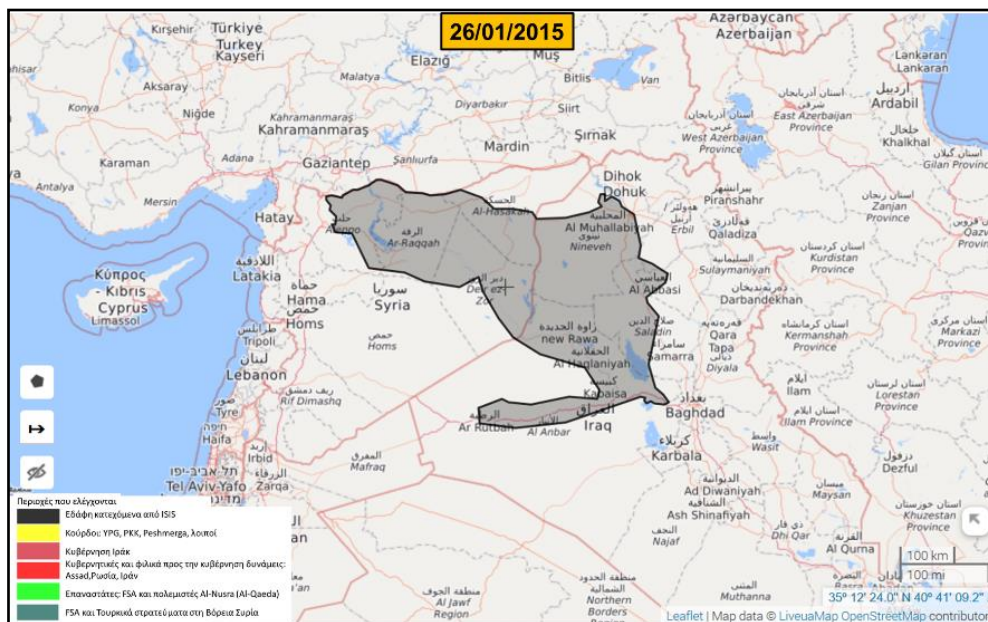
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- «Α» Ιστορικό Επέκτασης και Χαρτογραφικά Βοηθήματα Δράσης του ISIS
- «Β» Στρατηγικό Σχέδιο ISIS
- «Γ» Ανάλυση Κέντρου Βάρους ISIS
- «Δ» Χρονολόγιο Δράσης ISIS
- «Ε» Βιβλιογραφία

Παράρτημα «Α»

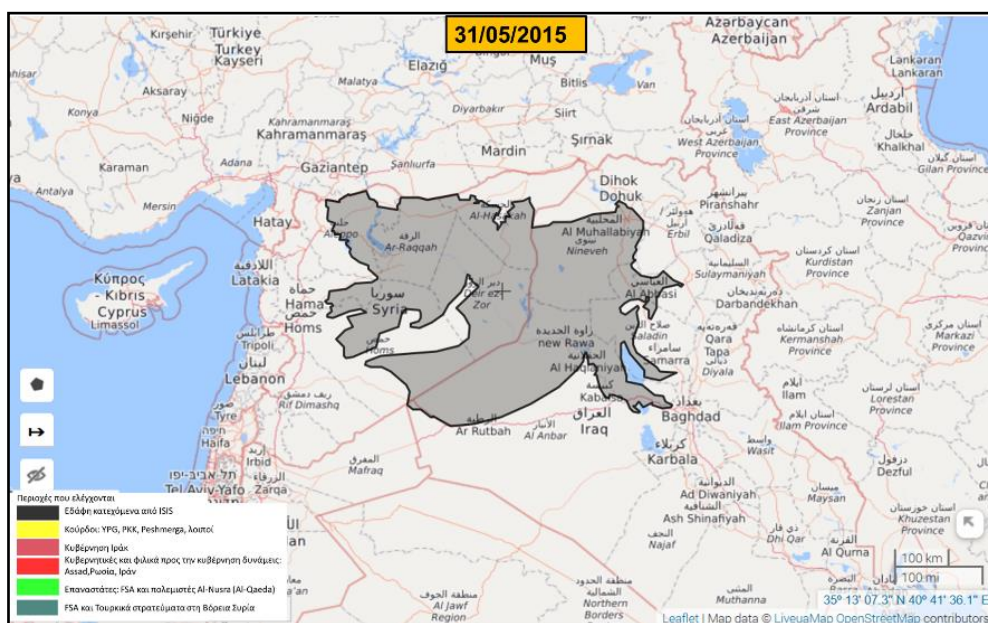
Ιστορικό Επέκτασης και Χαρτογραφικά Βοηθήματα Δράσης του ISIS

Σχεδιάγραμμα Α.1: Επέκταση του ISIS με την 26/01/2015

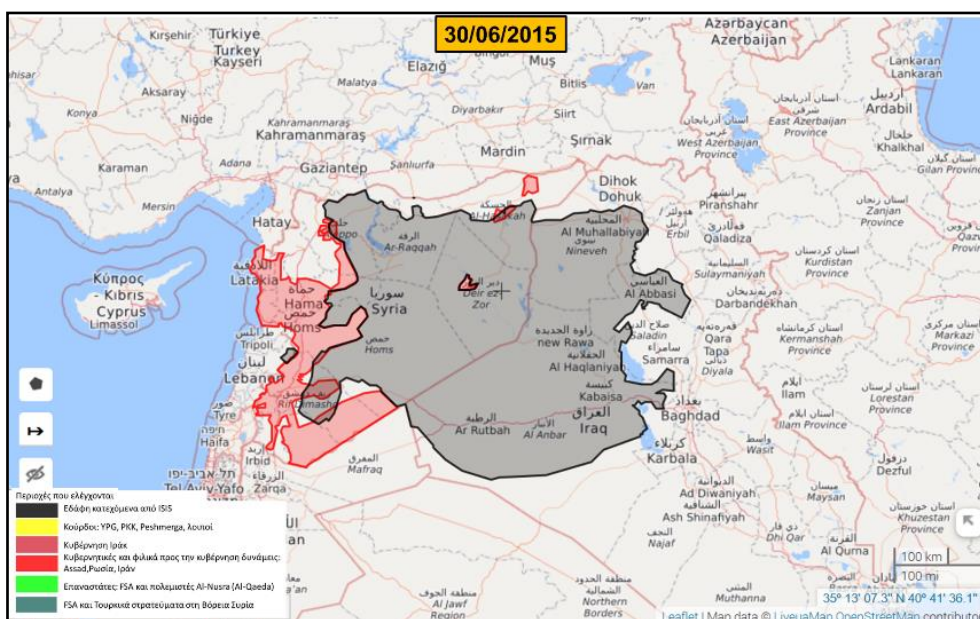
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.2: Επέκταση του ISIS με την 31/05/2015

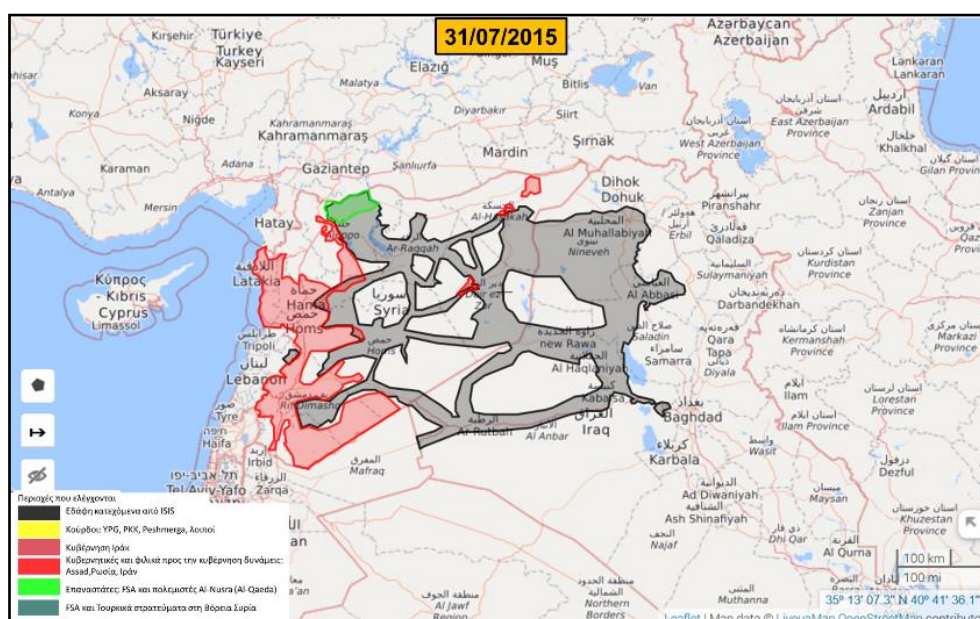
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.3: Επέκταση του ISIS με την 30/06/2015

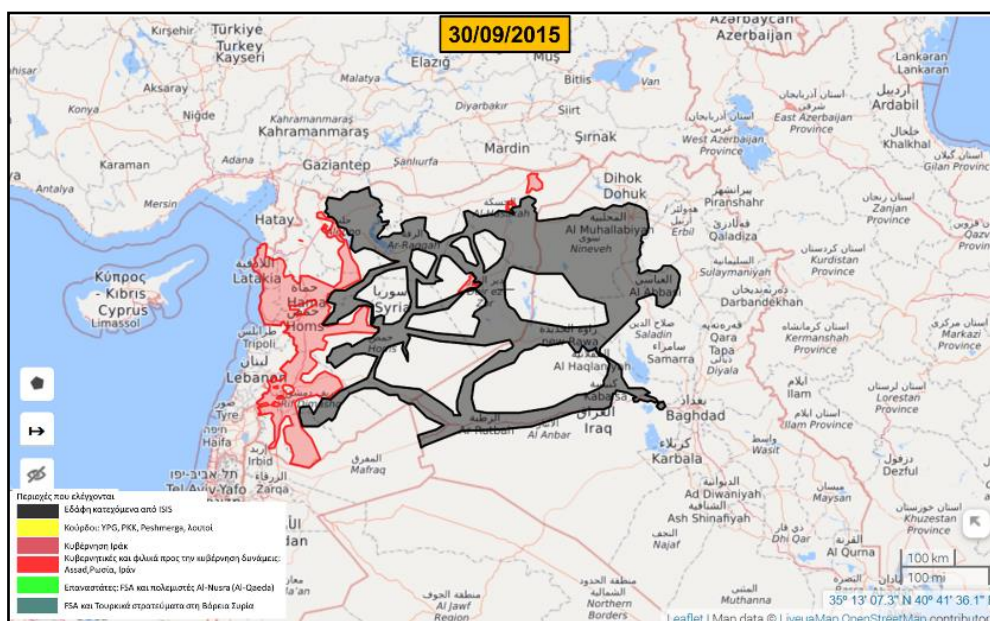
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.4: Επέκταση του ISIS με την 31/07/2015

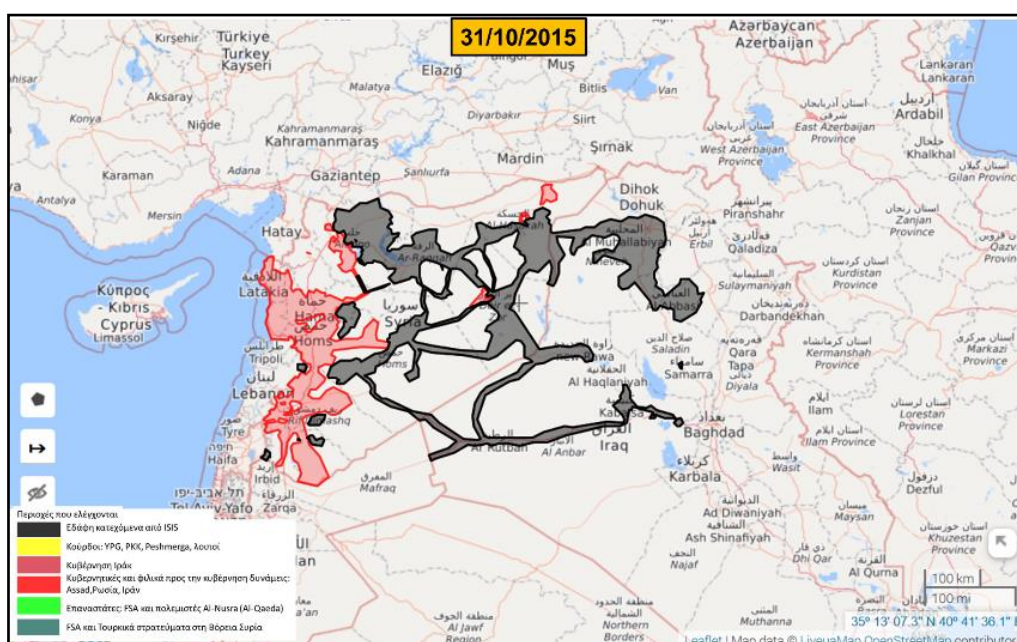
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.5: Επέκταση του ISIS με την 30/09/2015

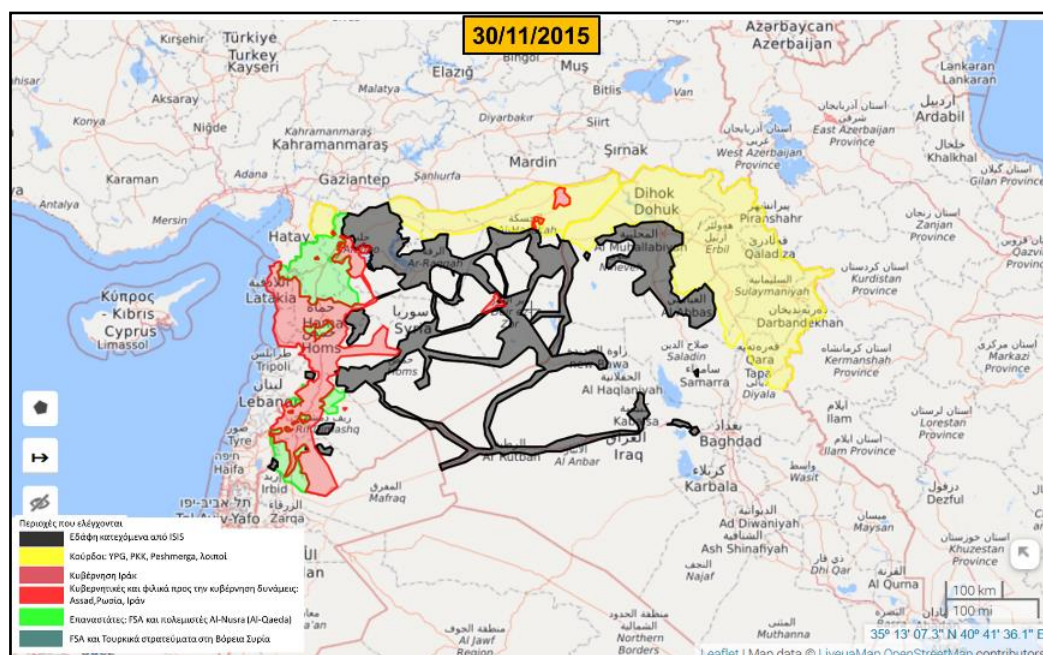
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.6: Επέκταση του ISIS με την 31/10/2015

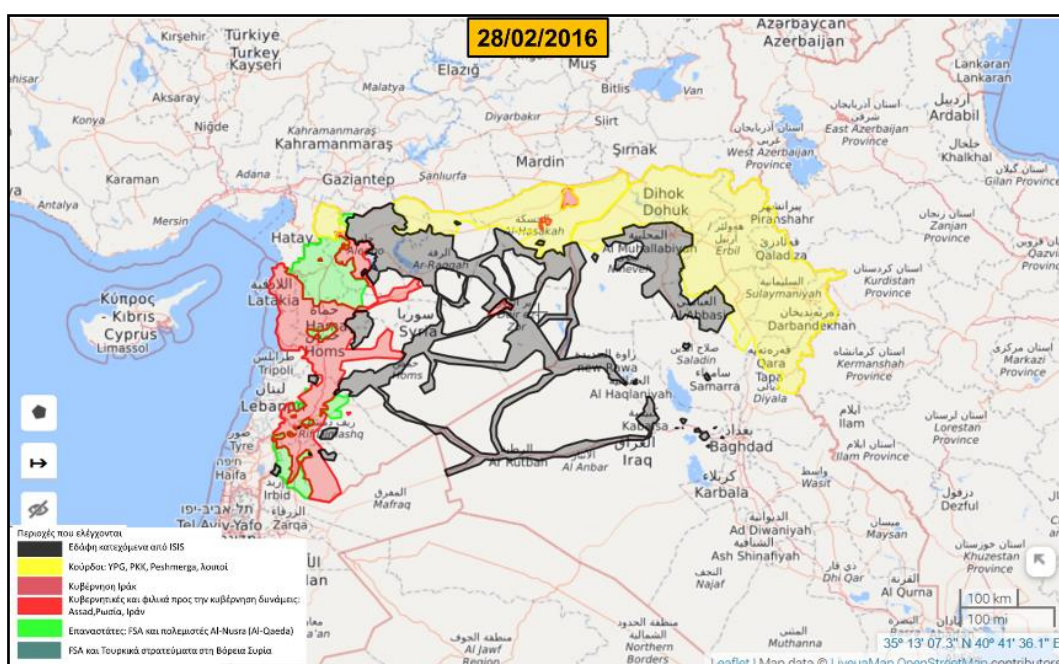
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.7: Επέκταση του ISIS με την 30/11/2015

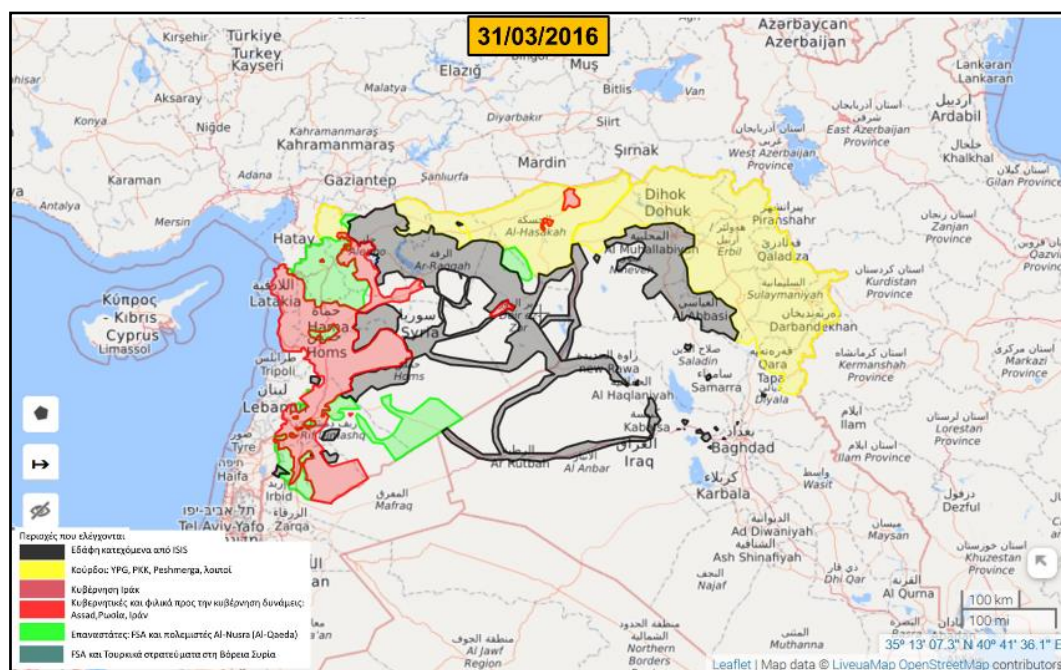
Σημείωση: «ISIS», Live Universal Awareness Map, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.8: Επέκταση του ISIS με την 28/02/2016

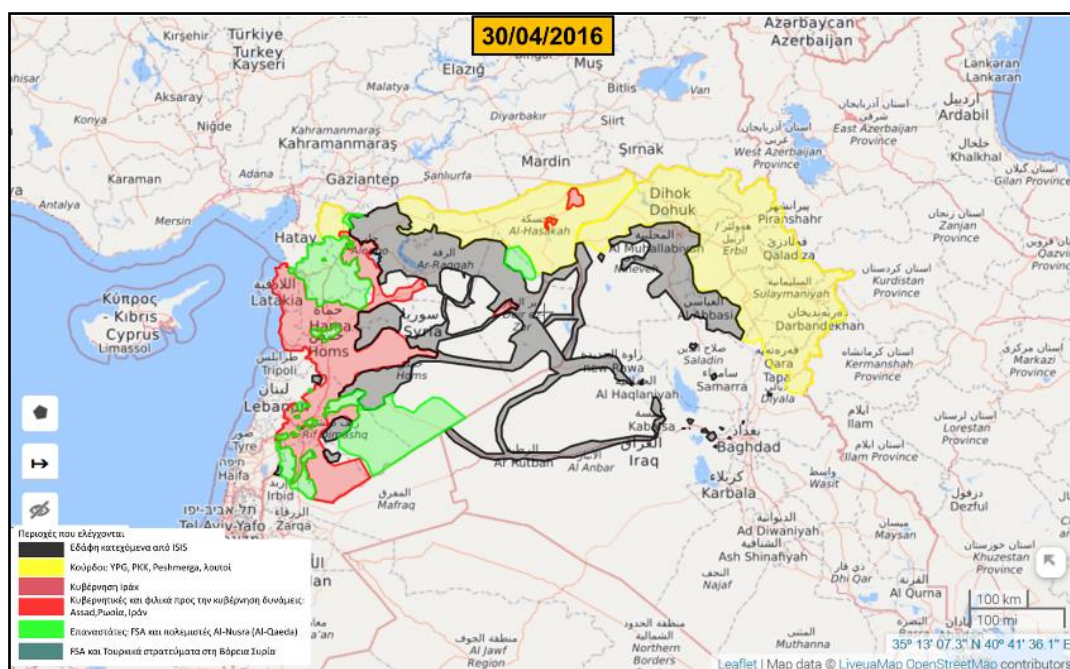
Σημείωση: «ISIS», Live Universal Awareness Map, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.9: Επέκταση του ISIS με την 31/03/2016

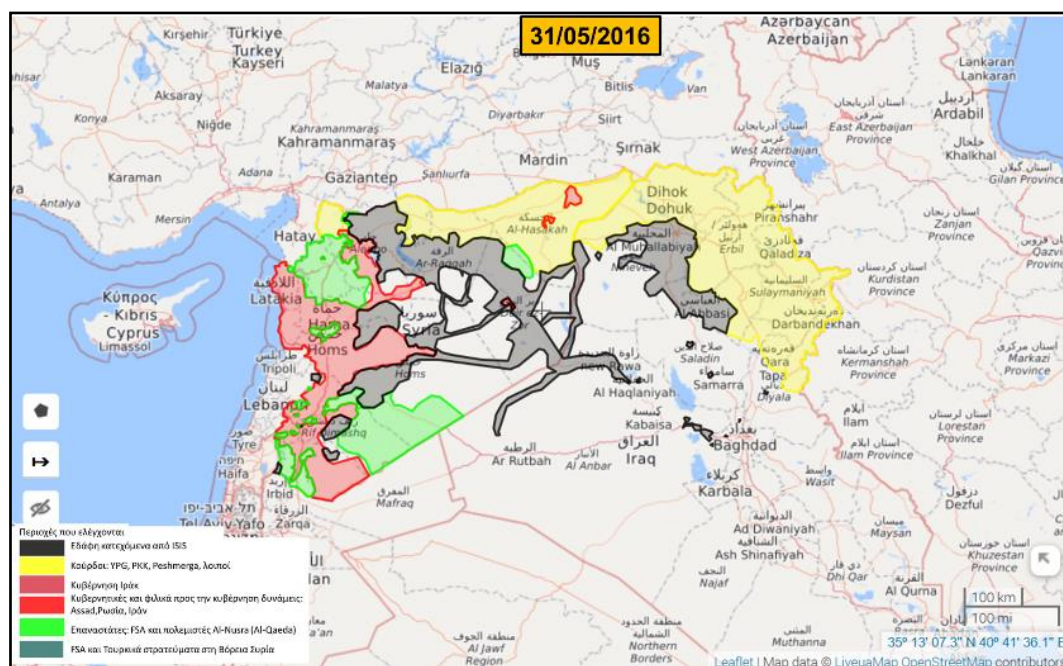
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.10: Επέκταση του ISIS με την 30/04/2016

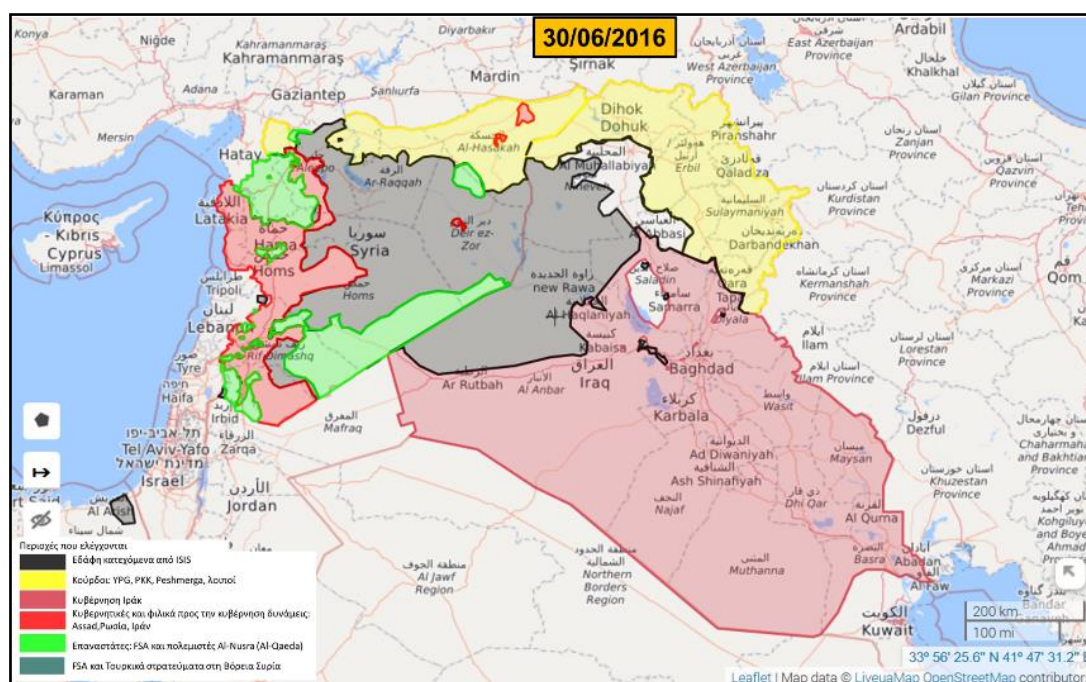
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.11: Επέκταση του ISIS με την 31/05/2016

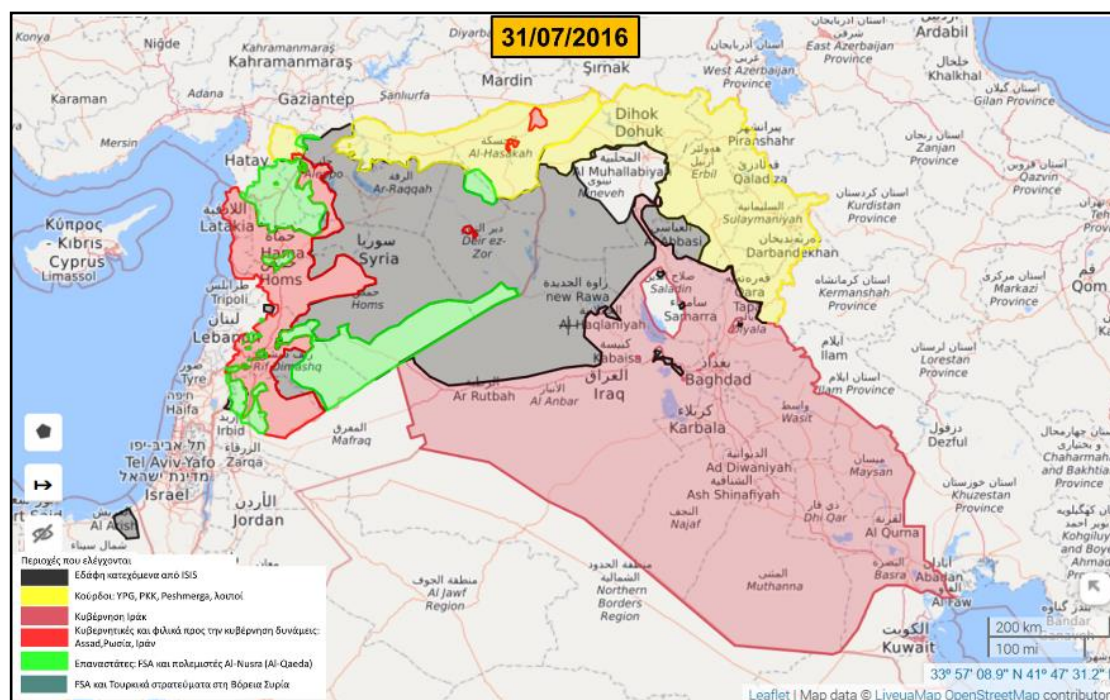
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.12: Επέκταση του ISIS με την 30/06/2016

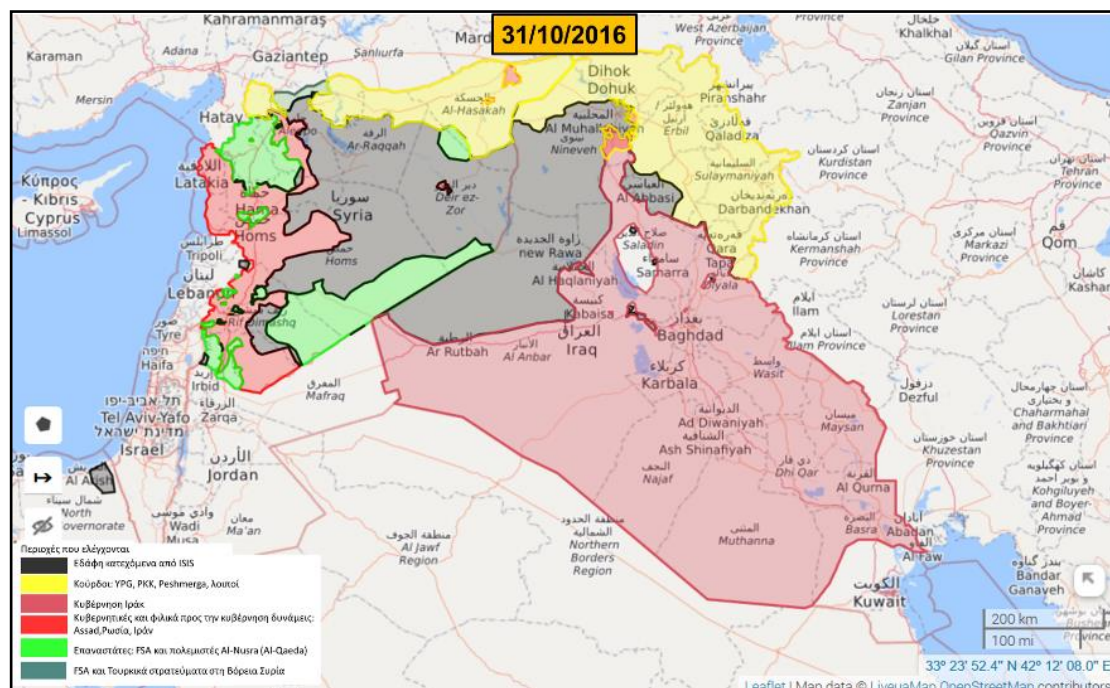
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.13: Επέκταση του ISIS με την 31/07/2016

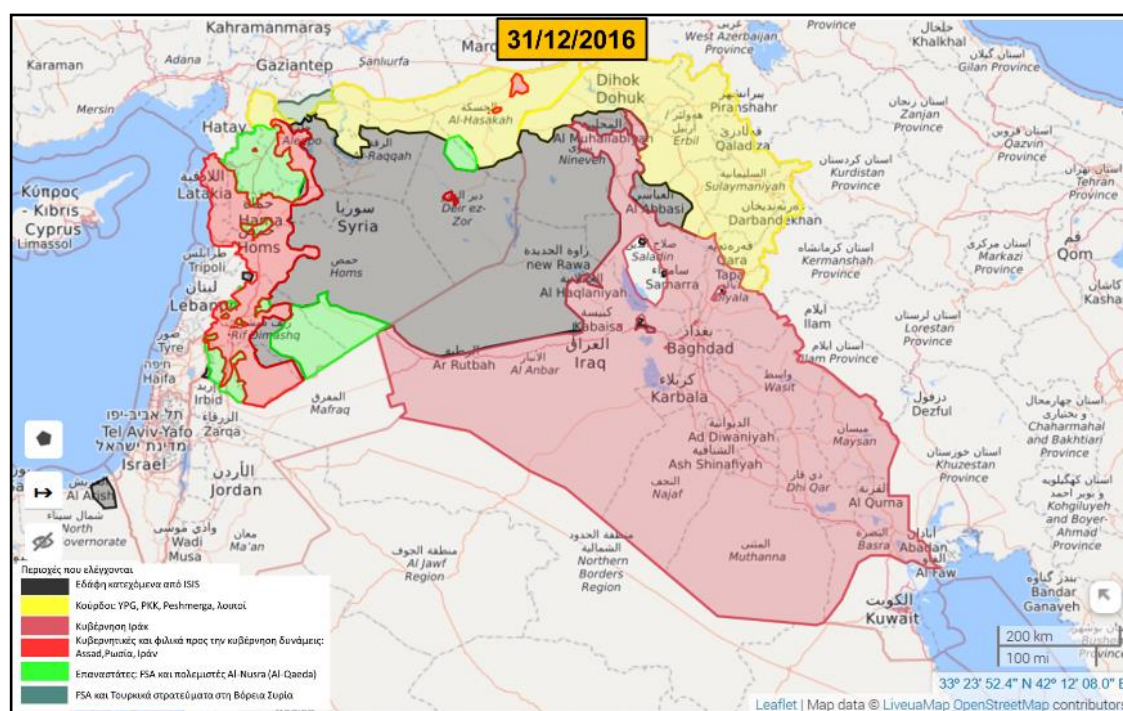
Σημείωση: «iSIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.14: Επέκταση του ISIS με την 31/10/2016

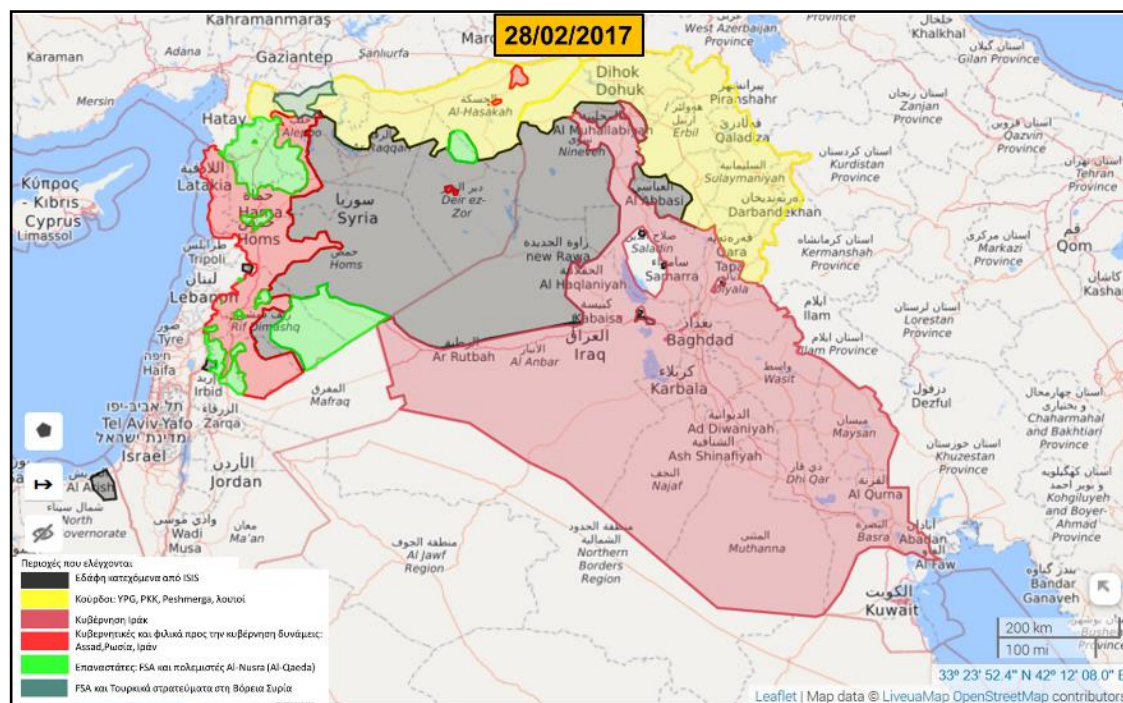
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.15: Επέκταση του ISIS με την 31/12/2016

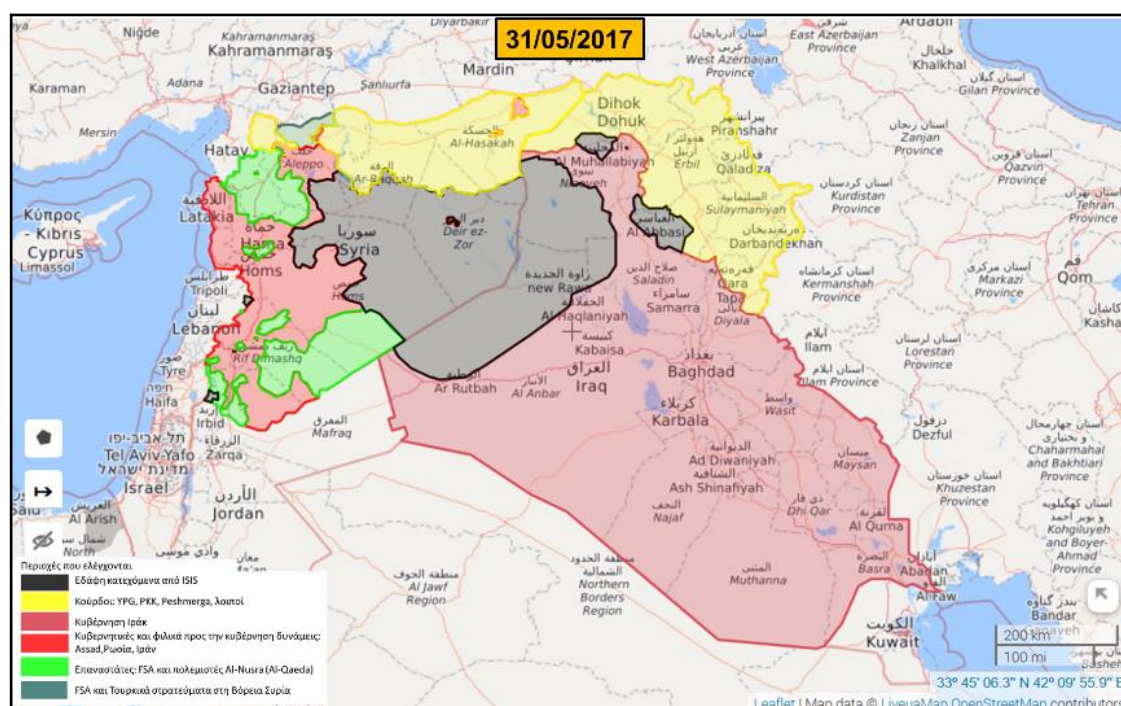
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.16: Επέκταση του ISIS με την 28/02/2017.

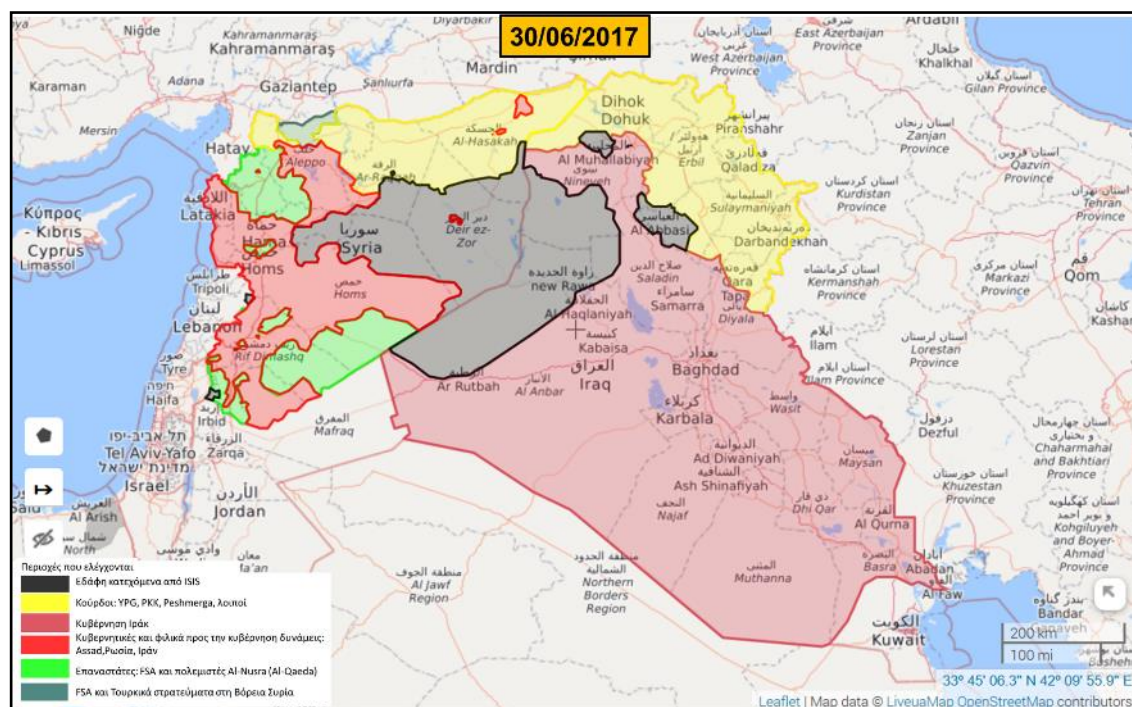
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα A.17: Επέκταση του ISIS με την 31/05/2017

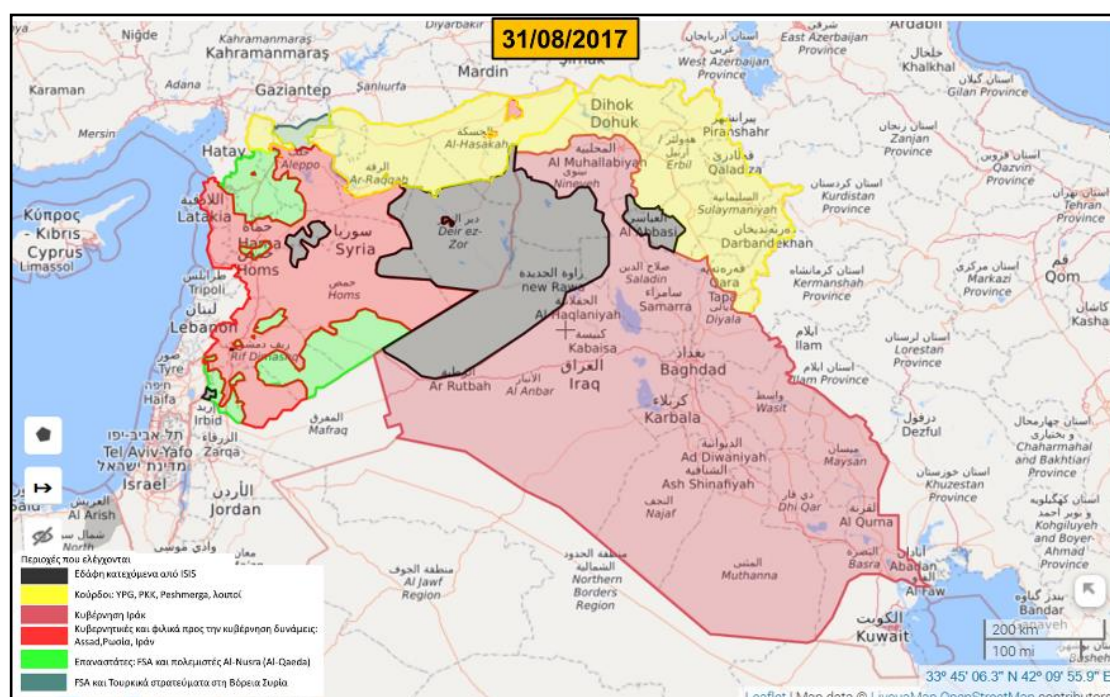
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα A.18: Επέκταση του ISIS με την 30/06/2017

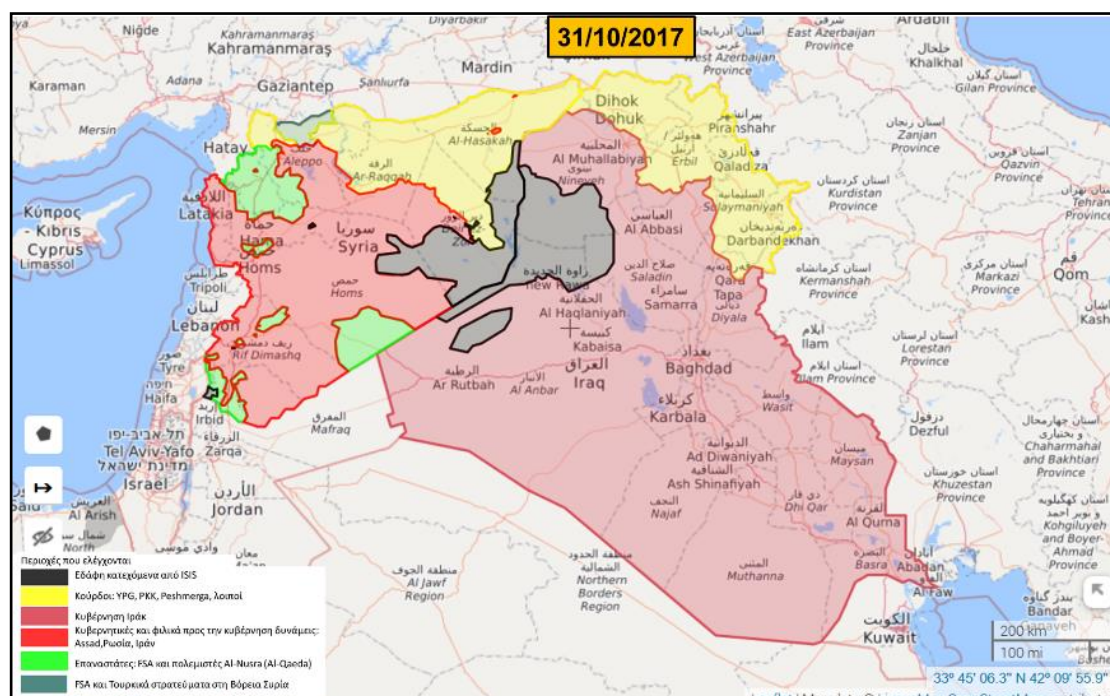
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.19: Επέκταση του ISIS με την 31/08/2017

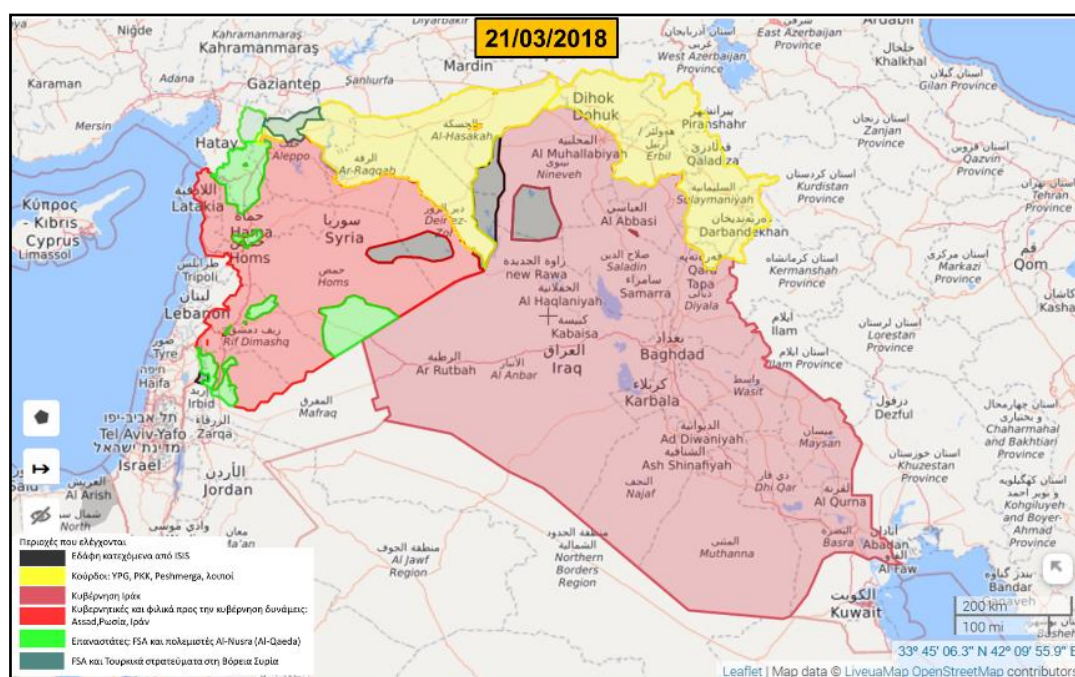
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.20: Επέκταση του ISIS με την 31/10/2017

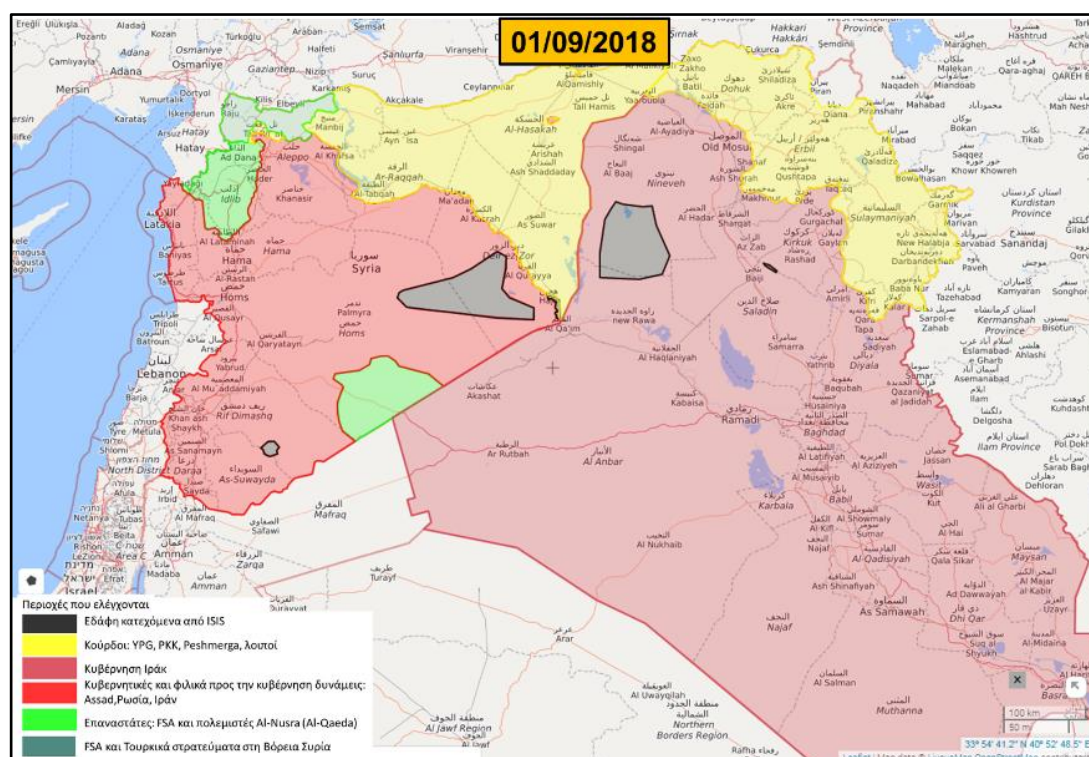
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα A.21: Επέκταση του ISIS με την 21/03/2018

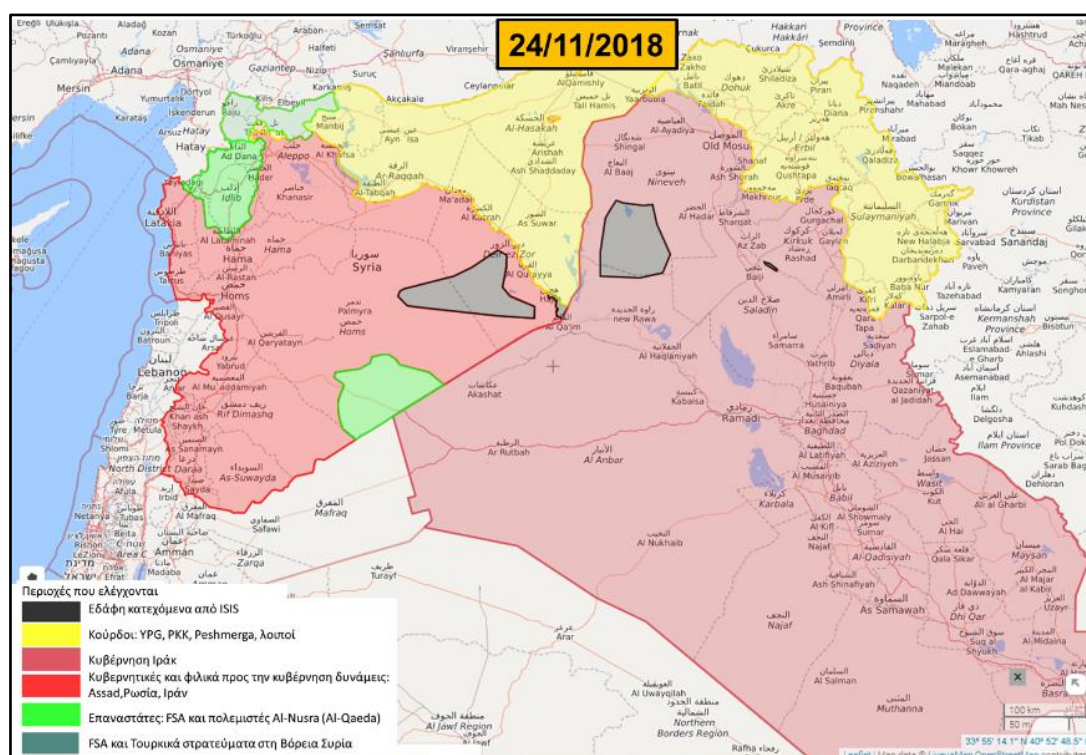
Σημείωση: «ISIS», Live Universal Awareness Map, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα A.22: Επέκταση του ISIS με την 01/09/2018

Σημείωση: «ISIS», Live Universal Awareness Map, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/11/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.23: Επέκταση του ISIS με την 24/11/2018

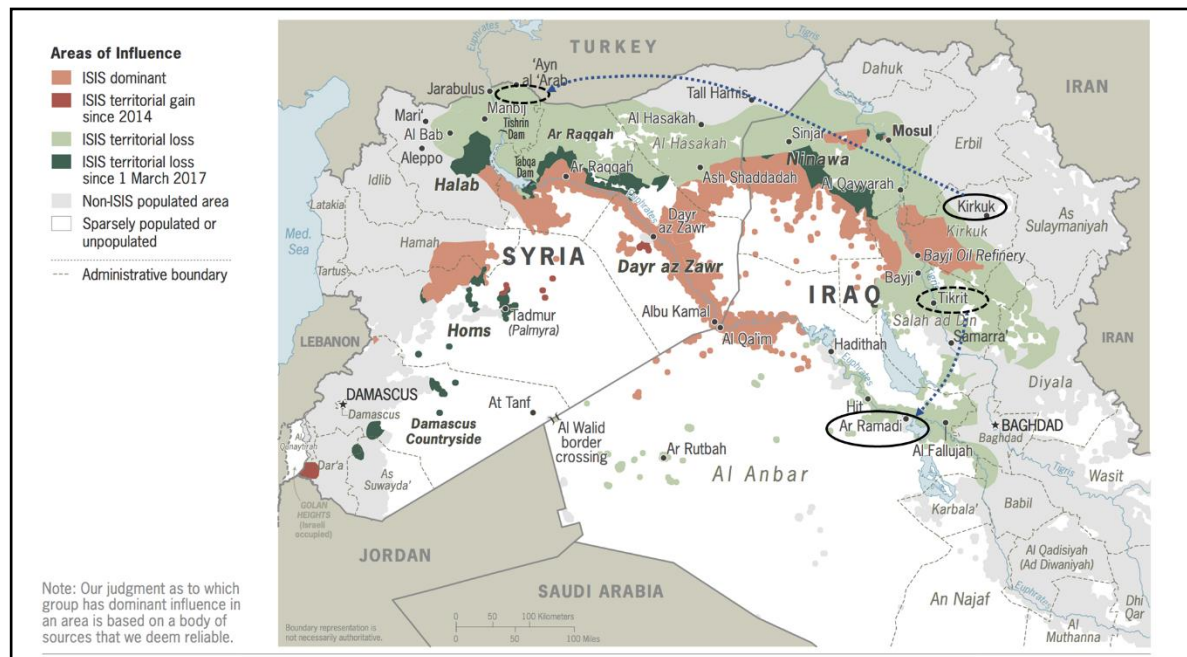
Σημείωση: «ISIS», *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/11/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.24: Σχέδιο Επέκτασης Χαλιφάτου

Σημείωση: «Χάρτης με τα σχέδια κυριαρχίας της ISIS σε Ευρώπη, Αφρική και Μέση Ανατολή-και η Ελλάδα επαρχία των τζιχαντιστών», *newsbeast*, διαθέσιμο στο <https://www.newsbeast.gr/world/arthro/1908238/chartis-me-ta-schedia-kiriarchias-tis-isis-se-evropi-afriki-ke-mesi-anatoli>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Σχεδιάγραμμα Α.25: Περιοχή επιρροής ISIS (Μάιος 2017)

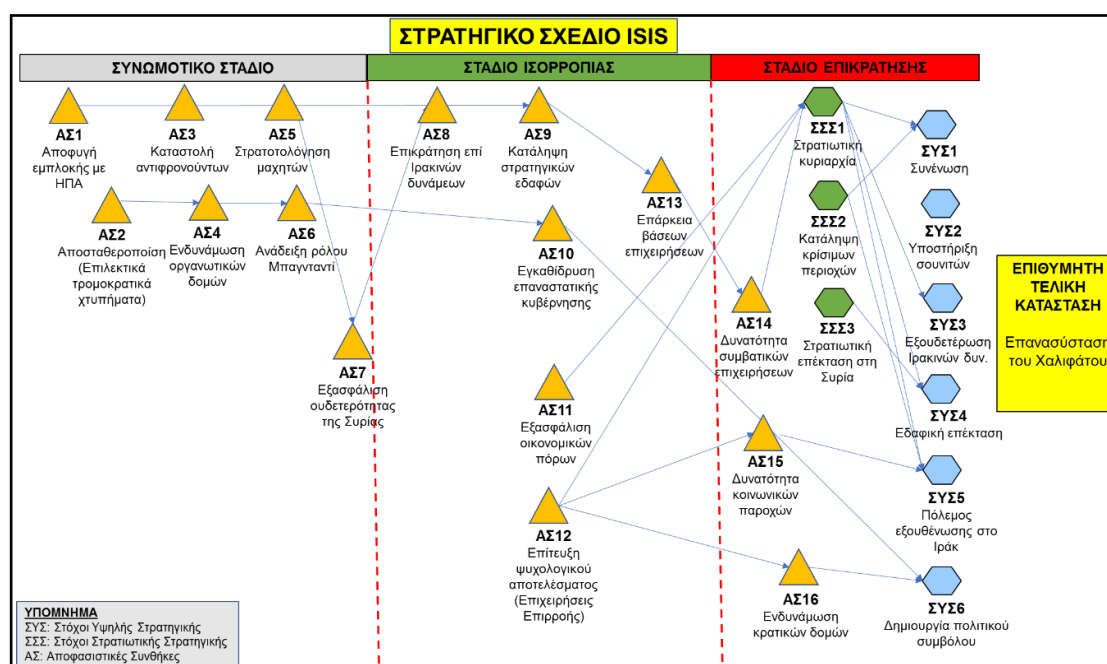
Σημείωση: «DAESH areas of Influence – May 2017 Update», *Global Coalition*, 23/06/2017, διαθέσιμο στο http://theglobalcoalition.org/en/maps_and_stats/daesh-areas-of-influence-may-2017-update/, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018). Το σχήμα είναι επεξεργασμένο από τον συντάξα της παρούσας μελέτης.

Παράρτημα «Β»

Στρατηγικό Σχέδιο ISIS

Σκοπός του παρόντος Παραρτήματος είναι η αποτύπωση της Υψηλής στρατηγικής του ISIS, όπως την είχε σχεδιάσει ο Μπαγκνταντί την περίοδο 2010-2011. Ο συντάξας εκτίμησε ως βέλτιστο τρόπο απεικόνισης, τη μέθοδο σχεδίασης που χρησιμοποιείται στο NATO σε στρατηγικό επίπεδο (SHAPE). Ως περίοδοι επιλέχθηκαν τα στάδια του ανταρτοπολέμου κατά Μάο.

Σχεδιάγραμμα Β.1: Στρατηγικό Σχέδιο ISIS

ΣΥΣ1: Συνένωση όλων των παρατάξεων υπό το «Τζχαντιστικό πρόγραμμα» του Ισλαμικού Κράτους.
ΣΥΣ2: Εξασφάλιση της υποστήριξης όλων των σουνιτικών φυλών.
ΣΥΣ3: Εξουδετέρωση του ιρακινού στρατού και αστυνομίας και αποφυγή σύγκρουσης με τις αποχωρούσες αμερικανικές δυνάμεις.
ΣΥΣ4: Κατάληψη των περιοχών αυτών όπου οι δυνάμεις ασφαλείας του Ιράκ αδυνατούσαν να καλύψουν και σταδιακή εδαφική επέκταση σε άλλες περιοχές.
ΣΥΣ5: Εξάντληση των πόρων της κυβέρνησης του Ιράκ με έναν πόλεμο εξουθένωσης, βασισμένο στις αρχές του ανταρτοπολέμου.
ΣΥΣ6: Την εδραίωση ενός πολιτικού συμβόλου ικανού να αποτελέσει την απαραίτητη ηγετική φυσιογνωμία του Ισλαμικού Κράτους.

ΣΣΣ1: Στρατιωτική κυριαρχία.
ΣΣΣ2: Κατάληψη κρίσιμων περιοχών με πλουτοπαραγωγικές πηγές.
ΣΣΣ3: Στρατιωτική επέκταση στη Συρία.

ΑΣ1: Αποφυγή εμπλοκής με ένοπλες δυνάμεις των ΗΠΑ (στάδιο αποχώρησης).
ΑΣ2: Αποσταθεροποίηση με επιλεκτικά τρομοκρατικά χτυπήματα.
ΑΣ3: Καταστολή αντιφρονούντων και κυριαρχία στους σουνιτικούς πληθυσμούς.
ΑΣ4: Ενδυνάμωση των δομών της οργάνωσης (διοίκηση και έλεγχος).
ΑΣ5: Στρατολόγηση μαχητών (ιδιαίτερα από το εξωτερικό).
ΑΣ6: Ανάδειξη ρόλου του Μπαγκνταντί ως νέου χαλίφη.
ΑΣ7: Εξασφάλιση ουδετερότητας της Συρίας.
ΑΣ8: Επικράτηση επί Ιρακινών Δυνάμεων.
ΑΣ9: Κατάληψη εδαφών στρατηγικής σημασίας.
ΑΣ10: Εγκαθίδρυση επαναστατικής κυβέρνησης.
ΑΣ11: Εξασφάλιση οικονομικών πόρων.
ΑΣ12: Επίτευξη ψυχολογικού αποτελέσματος με εντατικοποίηση Επιχειρήσεων Επιρροής (Ψυχολογικές κυρίως επιχειρήσεις).
ΑΣ13: Επάρκεια Βάσεων Επιχειρήσεων και Περιοχών εκπαίδευσης.
ΑΣ14: Δυνατότητα διεξαγωγής συμβατικών επιχειρήσεων.
ΑΣ15: Δυνατότητα παροχής κοινωνικών υπηρεσιών στους πολίτες.
ΑΣ16: Ενδυνάμωση κρατικών δομών.

Σημείωση: (συντάχθηκε με τη μεθοδολογία επιχειρησιακής σχεδίασης του NATO (COPD v.2.0, Ch.3) η οποία και προσαρμόστηκε βάσει των επιδιώξεων της υψηλής και στρατιωτικής στρατηγικής του ISIS.

Με μία πρώτη ανάλυση, το στρατηγικό αυτό σχέδιο ανταποκρίνεται περισσότερο σε μία οργανωμένη ομάδα που αποσκοπεί στην ανατροπή του «status quo» και στη δημιουργία μιας «de facto» κρατικής οντότητας, παρά σε μία τρομοκρατική οργάνωση που ενδιαφέρεται για την εν γένει αποσταθεροποίηση. Το

σχέδιο ακολουθεί τα στάδια του επαναστατικού αγώνα, όπως καθορίστηκαν από τον Μάο ενώ ταυτόχρονα θέτει στόχους υψηλής και στρατιωτικής στρατηγικής που οδηγούν στην επίτευξη της επιθυμητής τελικής κατάστασης.

Όπως επισημάνθηκε στο κυρίως μέρος της παρούσας διπλωματικής εργασίας, **το πρώτο σημείο του σχεδίου** αυτού ήταν ο χρόνος μετάβασης από το δεύτερο στο τρίτο στάδιο. Το ISIS όφειλε να αποφύγει την υπερεπέκταση και να διαφυλάξει τα εδάφη στρατηγικής σημασίας που κατέκτησε υιοθετώντας μία πιο αμυντική τακτική. Η υπερεξάπλωσή του προκάλεσε την άμεση αντίδραση των μεγάλων δυνάμεων.

Το 2014 το ISIS όφειλε να συνεχίσει να λειτουργεί στο «στάδιο της ισορροπίας», δίδοντας βάση στην εξασφάλιση των απαραίτητων οικονομικών μέσων για τις απαραίτητες κοινωνικές παροχές που απαιτούνταν για τη νομιμοποίηση του Κράτους. Στο σημείο αυτό, η ηγεσία του ISIS δεν διέγινωσεν την αντίδραση του διεθνούς περιβάλλοντος και στο καθαρά στρατιωτικό επίπεδο, την αεροπορική ισχύ των ΗΠΑ και τις εξαιρετικές ικανότητες των αμερικανικών ειδικών δυνάμεων σε επιχειρήσεις αντι-ανταρτοπολέμου (Counter-Insurgency operations).

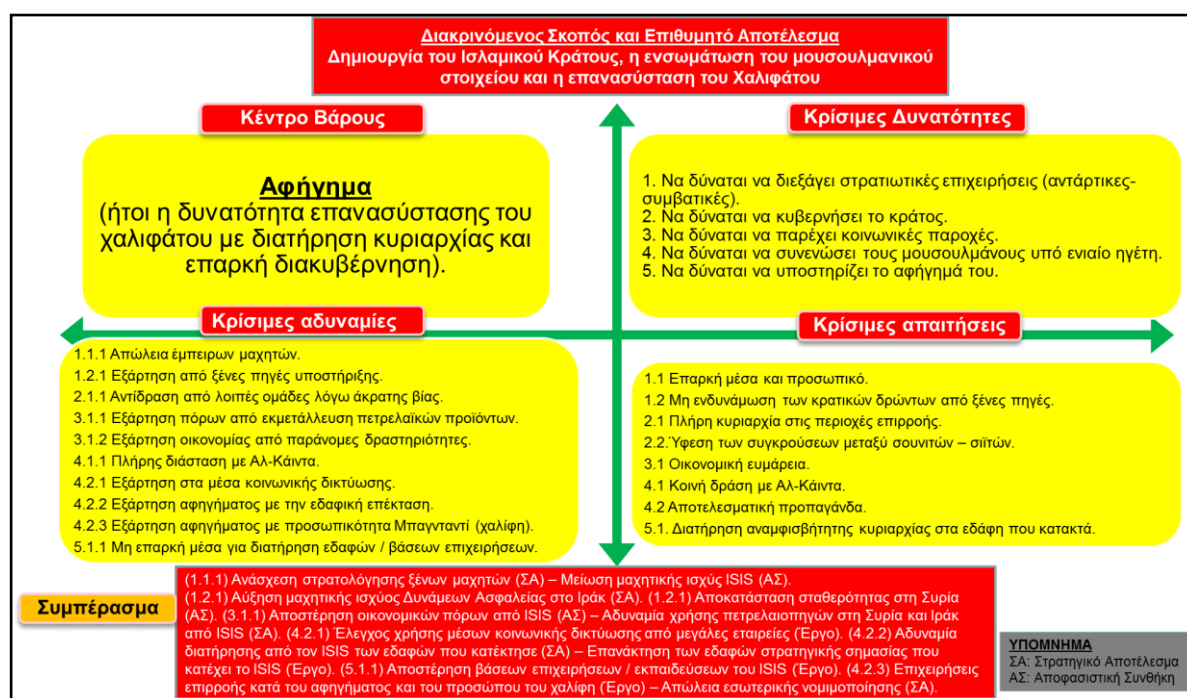
Ταυτόχρονα όμως η προσπάθειά του να εξασφαλίσει την Αποφασιστική Συνθήκη Νο 12 (επίτευξη ψυχολογικού αποτελέσματος), χρησιμοποίησε άκρατη βία που έστρεψε μεγάλο αριθμό ομάδων, που ενδεχομένως να το υποστήριζαν μεσοπρόθεσμα, εναντίον του.

Παράρτημα «Γ»

Ανάλυση Κέντρου Βάρους ISIS

Σκοπός του παρόντος Παραρτήματος είναι η ανάλυση του Κέντρου Βάρους του ISIS σύμφωνα με τις διαδικασίες επιχειρησιακής σχεδίασης του NATO και της Ελληνικής διακλαδικής σχεδίασης.

Σχεδιάγραμμα Γ.1: Ανάλυση Κέντρου Βάρους του ISIS

Σημείωση: (συντάχθηκε με τη μεθοδολογία επιχειρησιακής σχεδίασης του NATO (COPD v.2.0, Ch.3) και του Διακλαδικού Κανονισμού Σχεδίασης 2-1 του ΓΕΕΘΑ.

Η συγκεκριμένη ανάλυση έγινε υπό το πρίσμα των συμμαχικών δυνάμεων αντιμετώπισης του ISIS. Η ανάλυση του εχθρικού Κέντρου Βάρους αποσκοπεί στον εντοπισμό των κρίσιμων τρωτοτήτων του αντιπάλου, τις οποίες οφείλουμε να προσβάλλουμε.

Από την ανάλυση που έγινε διαπιστώνεται ότι το Κέντρο Βάρους του ISIS είναι το αφήγημά του. Συνεπώς όλες οι ενέργειες πρέπει να αποβλέπουν στην κατάρρευσή του και συγκεκριμένα των δύο συστατικών του στοιχείων, που είναι η εδαφική κυριαρχία και η δυνατότητα διακυβέρνησης. Αναλύοντας προσεκτικά τις κρίσιμες αδυναμίες / τρωτότητες καταλήγουμε σε μία σειρά συμπερασμάτων, τα οποία στην ουσία καταδεικνύουν το έργο που πρέπει να εκτελέσουμε. Σε αυτά διαφαίνεται καθαρά ότι ενέργειες που αποσκοπούν:

α. στο να εκθέσουν το πρόσωπο του Μπαγκνταντί στους υπηκόους του (π.χ. ανάρμοστη συμπεριφορά, άνιση μεταχείριση κλπ),

β. στο να αποστερήσουν τα εδάφη στα οποία στηρίζεται το αφήγημα του χαλιφάτου και

γ. στο να αποστερήσουν τους πόρους με τους οποίους το ISIS δύναται να αυτοσυντηρείται και να παρέχει υπηρεσίες στους υπηκόους του, θα οδηγήσουν τελικά στην κατάρρευση της εσωτερικής στήριξης και νομιμοποίησης.

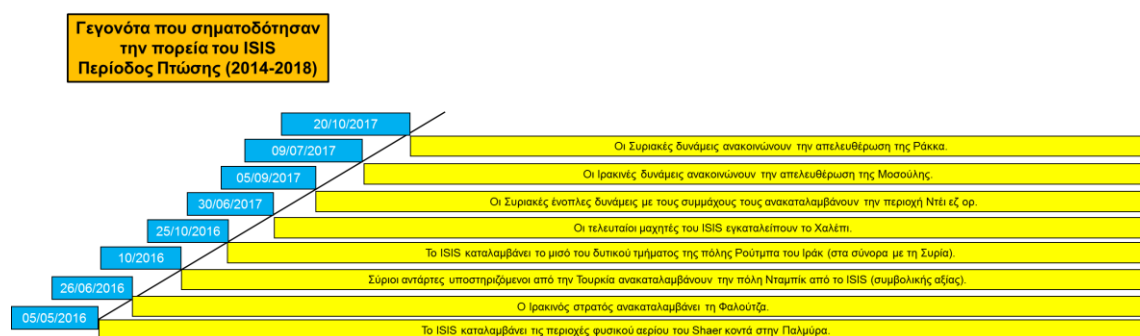
Εκτιμάται ότι οι επιτυχίες των δυνάμεων που μάχονται το ISIS έχουν πλήξει αρκετές από τις κρίσιμες τρωτότητες που αναφέρθηκαν παραπάνω. Εάν το ISIS είχε προσεκτικά μελετήσει την παραπάνω ανάλυση εκτιμάται ότι θα είχε προβεί στις απαραίτητες ενέργειες προκειμένου να τις προστατεύσει. Εάν είχε πράξει κάτι τέτοιο ίσως η εξέλιξη σήμερα να ήταν διαφορετική.

Παράρτημα «Δ»

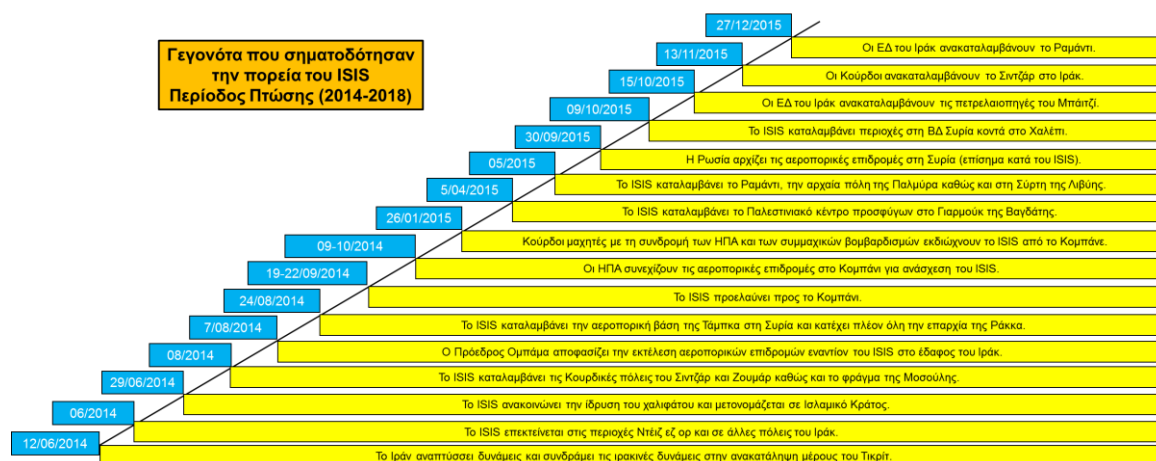
Χρονολόγιο Δράσης ISIS

Σκοπός του παρόντος Παραρτήματος είναι η αποτύπωση των σημαντικότερων γεγονότων που σηματοδότησαν την πορεία του ISIS.²⁰⁴ Ο πίνακας περιλαμβάνει τα γεγονότα από τα πιο πρόσφατα στα πιο παρελθοντικά.

Σχεδιάγραμμα Δ.1: Χρονολόγιο ISIS (2016-2017)

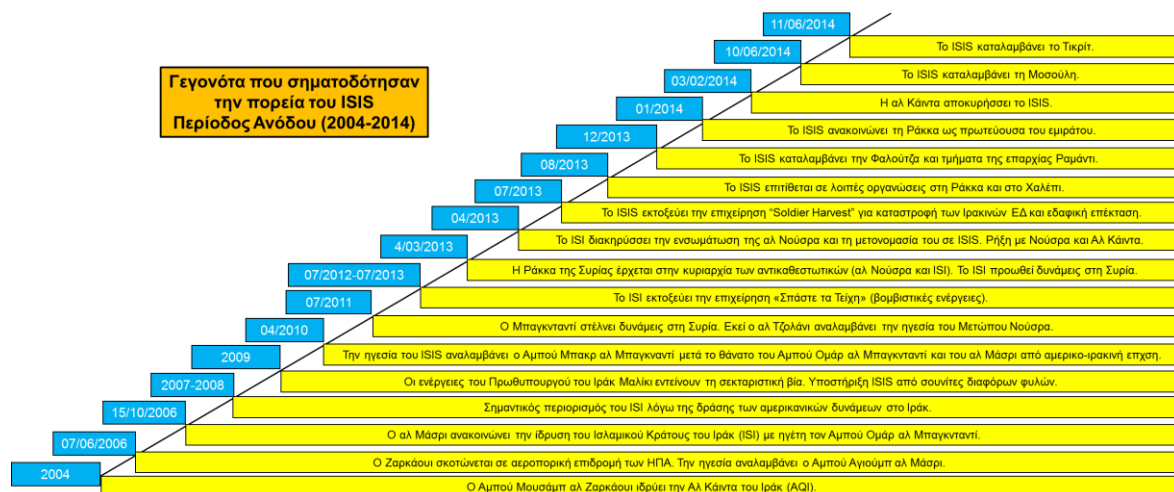

Σχεδιάγραμμα Δ.2: Χρονολόγιο ISIS (2014-2015)

²⁰⁴ Τα στοιχεία επιλέχθηκαν από ένα πλήθος γεγονότων που σηματοδοτούν την πορεία του ISIS. Για μία πλήρη καταγραφή όλων των γεγονότων βλ. Glenn, Cameron, “Timeline: the Rise, Spread and Fall of the Islamic State”, *Wilson Center - The Islamists*, 19/12/2017, διαθέσιμο στο <https://www.wilsoncenter.org/article/timeline-the-rise-spread-and-fall-the-islamic-state>, (τελευταία πρόσβαση 25/03/2018).

Σχεδιάγραμμα Δ.3: Χρονολόγιο ISIS (2004-2014)

Παράρτημα «Ε»

Βιβλιογραφία

Βιβλία (Ελληνόγλωσσα)

- Γκλας, Τσαρλς, *Η Συρία Φλέγεται – Το Ισλαμικό Κράτος και ο Θάνατος της Αραβικής Άνοιξης*, [μτφ. Νινέττα Βιδάλη], Αθήνα, Διάμετρος, 2016.
- Δημητρούλης, Δημήτριος, *Στρατιωτικό Ήθος και Ηγεσία*, Αθήνα, Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας, 2015.
- Εγγλέζος, Τάσος, *Το Κράτος των Τζιχαντιστών στο Ιράκ και τη Συρία*, Αθήνα, Παρασκήνιο, 2015, σσ.35-36.
- Ήφαιστος, Παναγιώτης, *Ο Πόλεμος και τα Αίτιά του, Τα πολλά πρόσωπα του ηγεμονισμού και της τρομοκρατίας*, Αθήνα, Ποιότητα, 2007.
- Καρατράντος, Τριαντάφυλλος, «Σφάξε με Αγά μου να Αγιάσω» - *Ισλαμικό Κράτος, Ευρωπαϊκή Ασφάλεια και Ελλάδα*, Θεσσαλονίκη, Επίκεντρο, 2016.
- Kissinger, Henry, *Παγκόσμια Τάξη, Σκέψεις γύρω από το χαρακτήρα των εθνών και την πορεία της ιστορίας*, [μτφ. Καψάλης Χρήστος], Αθήνα, Λιβάνη, 2014.
- Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Στρατηγική Σκέψη από την Αρχαιότητα έως Σήμερα*, Αθήνα, Ποιότητα, 2008.
- Κοπά, Μαριλένα, *Η Κοινή Πολιτική Άμυνας και Ασφάλειας – Η ιστορία, οι θεσμοί, οι στρατηγικές*, Αθήνα, Πατάκης, 2016.
- Lidell Hart (Sir), Basil Henry, *Στρατηγική – Η Τακτική της Έμμεσης Προσέγγισης*, [μτφ. Γεωργαντάς, Κωνσταντίνος], Θεσσαλονίκη, Βανιάς, 1995.
- Mearsheimer, John J., *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*, [μτφ. Κολιόπουλος Κωνσταντίνος], Αθήνα, Ποιότητα, 2007.
- Napoleoni, Loretta, *Ο Ισλαμιστικός Φοίνικας - Το Ισλαμικό Κράτος και οι Γεωπολιτικές Ανακατατάξεις στη Μέση Ανατολή*, [μτφ. Τριανταφύλλου Σώτη], Αθήνα, Πατάκης, 2015, σσ.41-42.
- Νικολάου-Πατραγάς, Κυριακός Θ., *Χαλιφεία και Ισλαμική Διακυβέρνησις*, Αθήνα, Ηρόδοτος, 2011.
- Πλατιάς, Αθανάσιος, Κολιόπουλος, Κωνσταντίνος, *Η Τέχνη του Πολέμου του Σουν Τσου – Μετάφραση, Σχόλια, Ερμηνεία, Ανάλυση*, Αθήνα, Διάυλος, 2015.
- Μάξης, Ιωάννης Θ., *Γεωγραφία του Ισλαμιστικού Κινήματος στην Μέση Ανατολή*, Αθήνα, Παπαζήση, 2012.
- Μάξης, Ιωάννης Θ., *Γεωπολιτικά Ζητήματα στην Ευρύτερα Μέση Ανατολή και την Μεσόγειο – Ι*, Αθήνα, Λειμών, 2017.

- McCants, William, *ISIS Η Αποκάλυψη, Ιστορία, η Στρατηγική και το Όραμα για την Ημέρα της Κρίσης του Ισλαμικού Κράτους*, [μτφ. Ηλιόπουλος Αλέξανδρος], Αθήνα, Πεδίο, 2016.
- Μακιαβέλλι, Νικολό, *Ο Ηγεμόνας*, [μτφ. Ζώζη Ζωγραφίδου - Καραχάλιου], Θεσσαλονίκη, Βάνιας, 1996.
- Μπουραντάς, Δημήτρης, *Ηγεσία, ο Δρόμος της Διαρκούς Επιτυχίας*, Αθήνα, Κριτική, 2005.
- Νόιμαν, Πέτερ Ρ., *Οι Νέοι Τζιχαντιστές – Ισλαμικό Κράτος, Ευρώπη και το Επόμενο Κύμα Τρομοκρατίας*, [μτφ. Δηράνη Παυλίνα], Αθήνα, Διάμετρος, 2016.
- Sun, Tzu, *Η Τέχνη του Πολέμου*, [μτφ. Λέκκου - Δάντου Ρένα], Αθήνα, IntroBooks, 2003.
- Habeck, Mary, *Οι Μαχητές του Θεού, Η ιδεολογία και τα συνθήματα του Ιερού Πολέμου*, [Μτφ. Μπενά Μαρία], Αθήνα, Τουρίκης, 2008.
- Waltz, Kenneth N., *Θεωρία Διεθνούς Πολιτικής*, [μτφ. Κολιόπουλος Κωνσταντίνος], Αθήνα, Ποιότητα, 2011, σ.224.
- Wight, Martin, *Διεθνής Θεωρία, Τα Τρία Ρεύματα Σκέψης*, [μτφ. Στροίκου Ηρακλεία], Αθήνα, Ποιότητα, 2011.

Βιβλία (Ξενόγλωσσα)

- Al-Istrabadi, Feisal, “Regional Constraints on the U.S. Confrontation of ISIS”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σσ.173-197.
- Al-Istrabadi, Feisal, Ganguly, Sumit, “Introduction, An End to ISIS?”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σσ.3-16.
- Charles River Editors, *The Islamic State of Iraq and Syria – The History of ISIS/ISIL*, Great Britain, 2013.
- Hashim, Ahmed S., *The Caliphate at War. The Ideological, Organisational and Military Innovations of Islamic State*, London, Hurst & Company, 2018.
- Krause, Peter, “A State, an Insurgency, and a Revolution, Understanding and Defeating the Three Faces of ISIS”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σσ.223-245.

- Lister, Charles R., *The Islamic State – A Brief Introduction*, Washington D.C., Brookings Institution Press.
- Mao, Tse-Tung, *Selected Works of Mao Tse-Tung*, Peking, Foreign Languages Press, 1965, Vol. II.
- Sandal, Nukhet, “Apocalypse Soon, Revolutionary Revanchism of ISIS”, in Ganguly Sumit and Feisal al-Istrabadi (ed), *The Future of ISIS, Regional and International Implications*, Washington D.C., Brookings Institution Press, 2018, σσ.17-38.
- Warrick, Joby, *Black Flags - The Rise of ISIS*, London, Transworld Publishers-Corgi edition, 2016.
- Ryan, Michael W.S., *ISIS: The Terrorist Group That Would Be a State*, Newport-Rhode Island, United States Naval War College-Center of Irregular Warfare and Armed Groups, 2015.

Άρθρα (Ξενόγλωσσα)

- Abu Bakr Naji, “The Management of Savagery: the Most Critical Stage Through Which the Umma Will Pass”, [Μτφ. McCants, William], *Harvard, John M. Olin Institute for Strategic Studies at Harvard University*, 2006, διαθέσιμο στο <https://azelin.files.wordpress.com/2010/08/abu-bakr-naji-the-management-of-savagery-the-most-critical-stage-through-which-the-umma-will-pass.pdf>, (τελευταία πρόσβαση 27/01/2018).
- Ahram, Ariel I., Lust, Ellen, “The Decline and Fall of the Arab State”, *Survival*, vol. 58, no.2, April-May 2016, σσ.7-34.
- Blannin, Patrick, “Islamic State’s Financing: Methods and Utilisation”, *Counter Terrorist Trends and Analyses*, vol. 9, No.5, May 2017, σσ.13-22.
- Brands, Hal, Feaver, Peter, “Was the Rise of ISIS Inevitable?”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σσ.7-54.
- Cheterian, Vicken, “ISIS and the Killing Fields of the Middle East”, *Survival*, vol. 57, no.2, April-May 2015, σσ.105-118.
- Dhanaraj, Jennifer, “Evolution of the Islamic State After its Territorial Defeat”, *Counter Terrorist Trends and Analyses*, vol. 10, No.5, May 2018, σσ.1-7.
- Dobbins, James, Jones, Seth G., “The End of a Caliphate”, *Survival*, vol. 59, no.3, June-July 2017, σσ.55-72.
- Farwel, James P., “The Media Strategy of ISIS”, *Survival*, vol. 56, no.6, December 2014-January 2015, σσ.49-55.

- Fishman, Ben, “Defining ISIS”, *Survival*, vol. 58, no.1, February-March 2016, σσ.179-188.
- Fishman, Brian, “Fourth Generation Governance - Sheikh Tamini defends the Islamic State of Iraq”, *Combating Terrorism Center at West Point*, 23/03/2007, διαθέσιμο στο https://ctc.usma.edu/app/uploads/2010/06/ISI-Fourth_Gen4.pdf, (τελευταία πρόσβαση 21/03/2018).
- Fromson, James, Simon, Steven, “ISIS: The Dubious Paradise of Apocalypse Now”, *Survival*, vol. 57, no.3, June-July 2015, σσ.7-56.
- Gaub, Florence, “The Cult of ISIS”, *Survival*, vol. 58, no.1, February-March 2016, σσ.113-130.
- Gunduz, Ihsan, “The Islamic State of Iraq and al-Sham and its Urban Warfare Tactics”, *The Foreign Military Studies Office (FMSO), U.S. Army*, 18/04/2017, διαθέσιμο στο <https://community.apan.org/wg/tradoc-g2/fmso/w/o-e-watch-mobile-edition-v1/23861/20170418-gunduz---the-islamic-state-of-iraq-and-al-sham-and-its-urban-warfare-tactics/>, (τελευταία πρόσβαση 27/11/2018).
- Gurer, Cuneyt, “Presenting a Strategic Model to Understand Spillover Effects of ISIS Terrorism”, *Connections*, vol. 16, no.2, Spring 2017, σσ.41-58.
- Jacobs, Andreas, Lasconjarias, Guillaume, “NATO’s Hybrid Flanks, Handling Unconventional Warfare in the South and the East”, Research Paper, *Research Division, NATO Defence College, Rome*, No 112, April 2015, διαθέσιμο στο http://www.europarl.europa.eu/meetdocs/2014_2019/documents/sede/dv/sede011015resarchpapernato_/sede011015resarchpapernato_en.pdf, (τελευταία πρόσβαση 26/11/2018).
- Holbrook, Donald, “Al-Qaeda and the Rise of ISIS”, *Survival*, vol. 57, no.2, April-May 2015, σσ.93-104.
- Lahoud, Nelly, “How Will the Islamic State Endure?”, *Survival*, vol. 59, no.6, December 2017-January 2018, σσ.55-57.
- Regens, James L., Mould, Nick, “Continuity and Change in the Operational Dynamics of the Islamic State”, *Journal of Strategic Security*, vol. 10, No.1, Spring 2017, σσ.53-80.
- Shaheen, Joseph, “Network of Terror: How Daesh Uses Adaptive Social Networks to Spread its Message”, *NATO STRATCOM Centre of Excellence, Riga*, November 2015, διαθέσιμο στο <https://www.stratcomcoe.org/publications>, (τελευταία πρόσβαση 10/03/2018).

Syed Huzaifah Bin Othman Alkaff, Mazam, Remy, “Islamic State after the Fall of Mosul and Raqqa: Impact on Organisation and Propaganda”, *Counter Terrorist Trends and Analyses*, vol. 10, No.1, Annual Threat Assessment, January 2018, σσ.57-61.

Tallis, Joshua, Bauer, Ryan, Frey, Lauren, “ISIS’s Battlefield Tactics and the Implications for Homeland Security and Preparedness”, *The Centre for the Study of Terrorism and Political Violence, Journal of Terrorism Research*, Vol.8, Issue 3, October 2017, σσ.24-42, διαθέσιμο στο

https://www.researchgate.net/publication/320446664_ISIL'S_Battlefield_Tactics_and_the_Implications_for_Homeland_Security_and_Preparedness, (τελευταία πρόσβαση 28/11/2018).

Totten, Michael J., “The Trouble with Turkey: Erdogan, ISIS, and the Kurds”, *World Affairs*, vol. 178, no.3, Fall 2015, σσ.5-12.

Διαδικτυακές Πηγές

“79 Partners United in Defeating DAESH”, *Global Coalition*, 26/11/2018, διαθέσιμο στο <http://theglobalcoalition.org/en/partners/>, (τελευταία πρόσβαση 26/11/2018).

«Αποχώρηση των ΗΠΑ από τη Συρία σχεδιάζει ο Ντ.Τραμπ», *Liberal-Ελεύθερη Ενημέρωση*, 31/03/2018, διαθέσιμο στο <http://www.liberal.gr/arthro/197745/epikairotita/2018/nt-tramp-na-apochorisoun-oi-ipa-apo-ti-suria.html>, (τελευταία πρόσβαση 31/03/2018).

Πρίφτη, Κατερίνα, «5 λόγοι που η τουρκική εισβολή στο Αφρίν της Β.Συρίας είναι πιο σημαντική απ’ ότι φαίνεται», *Huffpost*, 22/01/2018, διαθέσιμο στο https://www.huffingtonpost.gr/entry/5-loyoi-poe-kanoen-e-stratiotike-epicheirese-tes-toerkias-sto-afrin-tes-voreias-pio-semantike-ap-oso-nomizoeme_gr_5a66203de4b0022830054782, (τελευταία πρόσβαση 23/11/2018).

Bendaoudi, Abdelillah, “After the ‘almost 100 percent’ Defeat of ISIS, What about its Ideology?”, *Al Jazeera Centre for Studies*, 8/5/2018, Reports, διαθέσιμο στο <http://studies.aljazeera.net/en/reports/2018/05/100-percent-defeat-isis-ideology-180508042421376.html>, (τελευταία πρόσβαση 24/11/2018).

“DAESH areas of Influence – May 2017 Update”, *Global Coalition*, 23/06/2017, διαθέσιμο στο http://theglobalcoalition.org/en/maps_and_stats/daesh-areas-of-influence-may-2017-update/, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018).

- Glenn, Cameron, “Timeline: the Rise, Spread and Fall of the Islamic State”, *Wilson Center-The Islamists*, 19/12/2017, διαθέσιμο στο <https://www.wilsoncenter.org/article/timeline-the-rise-spread-and-fall-the-islamic-state>, (τελευταία πρόσβαση 25/03/2018).
- “Global Terrorism Index 2017, Measuring and Understanding the Impact of Terrorism”, *Institute for Economic and Peace*, διαθέσιμο στο <http://visionofhumanity.org/app/uploads/2017/11/Global-Terrorism-Index-2017.pdf>, (τελευταία πρόσβαση 21/11/2018).
- “ISIS and the sectarian conflict in the Middle East”, Research Paper 15/16, *House of Commons Library, United Kingdom*, 19 March 2015, διαθέσιμο στο <https://researchbriefings.files.parliament.uk/documents/RP15-16/RP15-16.pdf>, (τελευταία πρόσβαση 26/11/2018).
- “ISIS”, *Live Universal Awareness Map*, διαθέσιμο στο <https://isis.liveuamap.com/>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018).
- “Islamic Army in Iraq”, *Mapping Militant Organizations, Stanford University*, 10/11/2015, διαθέσιμο στο <http://web.stanford.edu/group/mappingmilitants/cgi-bin/groups/view/5>, (τελευταία πρόσβαση 23/03/2018).
- “Seventh report of the Secretary-General on the threat posed by ISIL (Da’esh) to international peace and security and the range of United Nations efforts in support of Member States in countering the threat”, *S/2018/770, United Nations, Security Council*, 16/08/2018, διαθέσιμο στο http://www.un.org/en/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2018/770&referer=/english/&Lang=E, (τελευταία πρόσβαση 25/11/2018).
- «Χάρτης με τα σχέδια κυριαρχίας της ISIS σε Ευρώπη, Αφρική και Μέση Ανατολή - και η Ελλάδα επαρχία των τζιχαντιστών», *newsbeast*, διαθέσιμο στο <https://www.newsbeast.gr/world/arthro/1908238/chartis-me-ta-schedia-kiriarchias-tis-isis-se-evropi-afriki-ke-mesi-anatoli>, (τελευταία πρόσβαση 24/03/2018).

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

PANTEION UNIVERSITY OF SOCIAL AND POLITICAL SCIENCES

